

ТЪРГОВСКИ ЗАКОН ОТ 1897 Г.

Обн. ДВ. бр.114 от 1 Януари 1897г., изм. ДВ. бр.7 от 1 Януари 1898г., изм. ДВ. бр.10 от 15 Януари 1899г., изм. ДВ. бр.6 от 1 Януари 1903г., изм. ДВ. бр.3 от 1 Януари 1907г., изм. ДВ. бр.45 от 28 Февруари 1907г., изм. ДВ. бр.172 от 1 Януари 1919г., изм. ДВ. бр.81 от 1 Януари 1921г., изм. ДВ. бр.10 от 1 Януари 1922г., изм. ДВ. бр.94 от 1 Януари 1924г., изм. ДВ. бр.201 от 1 Януари 1925г., изм. ДВ. бр.217 от 1 Януари 1925г., изм. ДВ. бр.56 от 10 Юни 1929г., изм. ДВ. бр.280 от 1 Януари 1929г., изм. ДВ. бр.56 от 1 Януари 1930г., изм. ДВ. бр.80 от 1 Януари 1930г., изм. ДВ. бр.290 от 1 Януари 1931г., изм. ДВ. бр.295 от 29 Март 1932г., изм. ДВ. бр.292 от 29 Март 1933г., изм. ДВ. бр.103 от 7 Август 1934г., изм. ДВ. бр.223 от 2 Януари 1934г., изм. ДВ. бр.92 от 1 Януари 1941г.

ТЪРГОВСКИ ЗАКОН ОТ 1897 Г.

УТВЪРДЕН С УКАЗ № 93 ОТ 18 МАЙ 1897 Г - ОТМЕНЕН

Обн. ДВ. бр.114 от 1 Януари 1897г., изм. ДВ. бр.7 от 1 Януари 1898г., изм. ДВ. бр.10 от 15 Януари 1899г., изм. ДВ. бр.6 от 1 Януари 1903г., изм. ДВ. бр.3 от 1 Януари 1907г., изм. ДВ. бр.45 от 28 Февруари 1907г., изм. ДВ. бр.172 от 1 Януари 1919г., изм. ДВ. бр.81 от 1 Януари 1921г., изм. ДВ. бр.10 от 1 Януари 1922г., изм. ДВ. бр.94 от 1 Януари 1924г., изм. ДВ. бр.201 от 1 Януари 1925г., изм. ДВ. бр.217 от 1 Януари 1925г., изм. ДВ. бр.56 от 10 Юни 1929г., изм. ДВ. бр.280 от 1 Януари 1929г., изм. ДВ. бр.56 от 1 Януари 1930г., изм. ДВ. бр.80 от 1 Януари 1930г., изм. ДВ. бр.290 от 1 Януари 1931г., изм. ДВ. бр.295 от 29 Март 1932г., изм. ДВ. бр.292 от 29 Март 1933г., изм. ДВ. бр.103 от 7 Август 1934г., изм. ДВ. бр.223 от 2 Януари 1934г., изм. ДВ. бр.92 от 1 Януари 1941г.

Отменен с чл. 1 от Указ № 490 за отменяване на Търговския закон и на Закона за дружества с ограничена отговорност - Изв., бр. 78 от 28 септември 1951 г.

Общи правила

Чл. 1. По търговските дела се прилагат разпорежданията на настоящия закон, при отсъствието на такива се прилагат търговските обичаи, а ако такива няма, приспособява се гражданския закон.

ЗА ТЪРГОВЦИТЕ, ТЪРГОВСКИТЕ ДРУЖЕСТВА И СДЕЛКИ

Дял първи.

Глава първа. За търговците

Чл. 2. Търговец, в смисъл на настоящия закон, се счита онзи, който в свое собствено име се занимава по занятие с търговски дела.

Чл. 3. Отнасящите се до търговците правила се приспособяват и за търговските дружества (чл. 68).

Чл. 4. Непълнолетните от двата пола, за да могат да се занимават с търговия и да се считат за пълнолетни относително сключените от тях задължения по търговски сделки, трябва да са навършили осемнадесетгодишна възраст, да бъдат освободени от настойничество и да имат писмено разрешение от баща си или от майка си, ако баща им е умрял, запретен или отсъстващ. Ако нямат баща и майка, разрешението им се дава от настойника, след като бъде утвърдено от роднинския съвет и от съда. Актовете на освобождението от настойничеството и по разрешението за упражняване търговско занятие трябва да се представят в канцеларията на областния съд, в ведомството на който непълнолетният има намерение да установи своето местожителство, и тия актове трябва да бъдат преписани в определения за това регистър и залепени в залата на общинското управление, като се обнародват същевременно в "Държавен вестник". До когато горните разпореждания не се изпълнят, непълнолетният не може да почне да се занимава с търговия.

Чл. 5. Разпорежданията на горния член се прилагат и на освободения от настойничество непълнолетен, даже и когато няма качество на търговец, стига само въпросът да се отнася да действия, които законът счита за търговски сделки.

Чл. 6. Непълнолетният търговец, който се е съобразил с разпорежданията на чл. 4, може без ново разрешение да ипотекира и отчужди недвижимите си имоти в полза на търговията си.

Чл. 7. Бащата, майката или настойникът не могат да продължават търговията за сметка на непълнолетния, ако не са за това упълномощени: бащата или майката от областния съд, а настойникът - чрез утвърдено от съда постановление на роднинския съвет. Това разрешение трябва да бъде обнародвано по реда, означен в чл. 4.

Чл. 8. Лицата, които се намират под настойничество поради умоповреждане, както и лицата, които се намират под попечителство, не могат да бъдат търговци, нито пък да продължават почнатата от по-напред търговия.

Чл. 9. Жената не може да се занимава с търговия без изричното или мълчаливото съгласие на мъжа се. - Съгласието на мъжа се предполага, ако е общоизвестно, че жената се занимава с търговия, освен ако мъжът изрично заяви съпротивлението си чрез декларация, която се обявява по означения ред в чл. 4.

Жената, която се ограничава с продаване на дребна стока, произхождаща от търговията на мъжа ѝ, не се счита да има качество на търговец. Непълнолетният мъж няма право да разрешава на жена си да се занимава с търговия, освен ако и той има разрешение да върши търговия, съгласно чл. 4.

Ако мъжът отсъства или се намира под настойничество поради умоповреждане, областният съд дава нужното разрешение.

Ако и да се занимава с търговия, жената не може да сключи такова търговско дружество, което влече подире си неограничена отговорност, без да е била изрично упълномощена от мъжа си или от съда, в случай отсъствие или болест на мъжа.

Даденото разрешение на жената от мъжа трябва да бъде регистрирано и обявено, съгласно предписанието на чл. 4.

Чл. 10. Жената, която се занимава с търговия, може, без разрешение на мъжа си, да се явява пред съдилищата и сключва задължения за всичко, което се отнася до търговията ѝ.

Тя може, без разрешението на мъжа си, да ипотекира или отчужди всичкия си имот.

Обаче, имотите, които принадлежат към зестрата, не могат да се ипотекират или отчуждят, освен в определените от гражданския закон случаи и форми.

Чл. 11. Ако чрез брачния договор мъжът добие някое право върху придобитите от жена му имоти, тия имоти служат по привилегия за изплащане дълговете по търговията.

Чл. 12. Разрешението, което бащата или роднинският съвет дават на непълнолетния да се занимава с търговия, съобразно с горните разпореждания, както и съгласието, което за същата цел мъжът дава на жена си, всякога могат да се оттеглят. Актът по отменение на разрешението и оттегляне на съгласието трябва да бъде обнародван по указания начин в чл. 4.

Обаче, ако разрешението или съгласието се оттегли, след като непълнолетният или жената са почнали да вършат вече търговия, отменението на разрешението ще има сила само тогава, когато се одобри от областният съд, след като си изслушат, в закрито съдебно заседание, обясненията на жената или на непълнолетния.

Отменението на даденото разрешение не може да повреди придобитите права на третите лица, нито пък да повлияе на текущите дела по търговията.

Чл. 13. Всеки търговец е длъжен да се погрижи да се препрати в местния областен съд брачния му договор, за да бъде регистриран и обявен.

Ако в месечен срок от почването търговията или от встъпването в брак не изпълни това предписание, търговецът, в случай на несъстоятелност, може да бъде обявен за лекомислен банкрут.

Глава втора.

За търговските регистри

Чл. 14. За вписванията, които са задължителни според настоящия закон, трябва при всяко областно съдилище да се водят търговски регистри.

Тези регистри са публични и всеки може да го разглежда. Също всеки може да вземе от тях прост или заверен препис.

За устройството на търговските регистри и начина, по който те трябва да се водят, ще се издаде особен правилник от Министерството на правосъдието, в споразумение с Министерството на търговията, промишлеността и труда.

(Нова ал. - ДВ, бр. 172 от 1919 г.) За всяко вписване се плаща такса 100 лв., а за всяка справка - 20 лв., като от тия такси се освобождават кооперативните сдружения.

Чл. 15. Извършените в търговските регистри вписвания, до колкото настоящият закон за отделни случаи не прави изключение, се публикуват в "Държавен вестник".

Освен това, по желанието и за сметка на интересуващите се, областният съд може да постанови публикуването и в други вестници.

Чл. 16. Вписванията, извършени в търговските регистри, имат сила по отношение трети лица 10 дни, от деня на обнародването им в "Държавен вестник".

Никой не може да се извини с незнание на обнародването.

Глава трета.

За търговските фирми

Чл. 17. Фирмата е името, под което търговецът упражнява занятието си и с което той се подписва.

Чл. 18. Търговците, които упражняват търговия без съдружници, длъжни са да употребяват за фирма името си и презимето или поне презимето.

Те не могат да прибавят към фирмата си такива думи, които би указали съдружническо отношение; но свободни са да си служат с такъво прибавление, което по-точно обозначава тяхната личност или заведението.

Чл. 19. Който, чрез договор или по наследство, е придобил едно съществуващо търговско заведение, може, с съгласието на бившия стопанин или на наследниците му, да продължава търговията под старата фирма с прибавка, която да обозначава приемството, ако желае.

Чл. 20. При събирателните дружества фирмата, ако не съдържа имената на всичките съдружници, трябва да съдържа поне името на един съдружник с прибавка, която да указва съдружието.

При командитните дружества фирмата трябва да съдържа поне името на одного от лично

отговорните членове, с прибавка, която да указва съдружието.

Въобще, запретино е фирмата на търговските дружества да съдържa други имена, освен тези на лично отговорните членове; така също, запретино е, събирателни или командитни дружества да именуват себе си акционерни дружества.

Чл. 21. Акционерните дружества и сдружаванията в фирмите си трябва изрично да обозначават качеството си, както и предмета на търговията си.

Чл. 22. Ако някой встъпи в съществуваща търговска къща или дружество, като член-съдружник, или се присъедини като нов член към едно търговско дружество, или се оттегли от такова дружество, първоначалната фирма може да остане същата, независимо от това променение.

Ако се оттегли съдружникът, името на когото е носила фирмата, то за продължението на тая фирма се изисква неговото съгласие.

Същото важи и в случай, ако дружеството се състои от две лица и едно от тях се оттегли.

Чл. 23. Всеки търговец е длъжен, под страх на глоба (чл. 28), едновременно с отварянето на заведението си, да регистрира фирмата си при онзи областен съд, в окръга на който се намира заведението му, като същевременно, собственооръчно подпише фирмата или я представи в заверен препис.

Чл. 24. Всяка нова фирма трябва ясно да се различава от другите съществуващи в същото място или в същата община зарегистрирани фирми.

При еднакви имена, новата фирма трябва да се зарегистрира и обозначи така, щото да се отличава ясно от старата.

Чл. 25. Ако се отвори клон в друго място или община, той (клонът) трябва да се зарегистрира и в търговските регистри на онзи областен съд, в който е подсъден клонът. Това регистриране, обаче, не може да си има мястото, докато не е удостоверено, че фирмата на главното заведение е регистрирана при надлежния областен съд. Предписанията на чл. 24, алинея втора, се отнасят и до фирмите на клоновете.

Чл. 26. Ако фирмата се измени или престане да съществува, или ако в лицето на притежателите ѝ е станало променение, то тези обстоятелства трябва да се регистрират в надлежния областен съд.

Ако това регистриране и обнародване не е станало, то лицето, фирмата на което се е изменила или престанала да съществува, може да се основава на тях спрямо трети лица, само тогава, ако може да удостовери, че тия обстоятелства са били известни на последните.

Чл. 27. Ако при прехвърлянето на една търговска къща приемникът поеме върху си дотогавашните задължения на фирмата, кредиторите по отношение на тия задължения имат исково право, както против прехвърляча, така също и против приемника.

Чл. 28. Кой не изпълни предписанията на настоящия закон, относително регистрирането в

търговските регистри, трябва да се принуди за това служебно от надлежния областен съд чрез глоба до 5000 лева.

Едновременно с определяне глобяването, трябва да се даде на страната 14-дневен срок, за да извърши регистрирането след изтичането на който срок, глобата се събира по изпълнителен ред.

Тази глоба не може да се замени с затвор.

Същият ред се пази и по отношение на онези, които незаконно си служат с фирма. При това се прилагат предписанията на чл. 30.

Чл. 29. Всички съдебни и административни лица и места, както и търговските индустриални камари и общинските управления, са длъжни да съобщават на надлежния областен съд всичките нарушения на правилата по регистрирането и по употребяването на фирмите, които нарушения те са узнали в кръга на своите обязанности.

Чл. 30. Който, вследствие похищение фирмата му, се счита ощетен в правата си, може да иска да се запрети на похитителя - под страх на предвидената в чл. 28 паричната глоба - по-нататъшното употребяване на фирмата и да се осъди на обезщетение.

При това, областният съд, по прозбата на страната, може да постанови, щото решението му да се обнародва за сметка на осъдената страна.

Глава четвърта. За търговските книги

Чл. 31. Всеки търговец е длъжен да води непременно следните три вида книги: дневник (journal) (чл. 32), книга за инвентарите и равносметките (чл. 33), и книга за копиране търговската кореспонденция (чл. 36).

Чл. 32. В дневника търговецът е длъжен да записва ежедневно всичките си търговски сделки и договори, акцепти и джира на търговски записи и въобще да забелязва всичко, каквото той, под каква и да е титла, приема или изразходва, а така също и да забелязва в края на всеки месец домашните си разноски.

В писанията не бива да се оставят праздни места. Също така, запретени са всякакви изтъргвания, зачерквания или прибавки в текста.

Чл. 33. Всеки търговец е длъжен, при започване търговията си, да състави инвентар (опис) на всичките си недвижими имоти, вземанията и дълговете, количеството на личните пари и останалите си имоти, както да обозначи и стойността на отделните имоти, като при това състави и равносметка за отношението на актива към пасива.

Този опис и равносметката трябва да се съставят всяка година.

Ако търговецът притежава такъв склад, описването на който, по естеството на търговското предприятие не е възможно да става всяка година, то складът се описва всяка втора година.

Чл. 34. Описът и равносметката трябва да се впишат в особена за тая цел книга и да се

подписват от търговеца. При събирателните и командитните дружества, поменатите документи трябва да се подпишат от всичките лично отговорни съдружници.

Чл. 35. При съставяне на описа и равносметката, имотите и вземанията трябва да се обозначат по стойността им в време на съставянето му.

Съмнителните вземания трябва да се опишат по вероятната им стойност, а безнадеждните трябва да се отпишат.

Чл. 36. Всеки търговец е длъжен да записва по хронологически ред в особена книга всичките изпращани от него писма, а така също да съхранява всички отнасящи се до заведението му писма (чл. 41).

Чл. 37. Книгите, воденето на които е задължително за търговците (чл. 31), трябва да бъдат провървени и снабдени с текущи числа на страниците и краищата на връвта да са запечатани с печата на надлежния нотариус или околийския съдия.

На последната страница на тия книги съдията, с собственоръчния си подпис, удостоверява числото на листовите и страниците на книгите и скрепя това с удостоверение с печата на съда.

(Изм. - ДВ, бр. 92 от 1941 г.) За регистрирането на търговските книги (задължителни и спомагателни) се взема по 50 лева на всяка една.

Чл. 38. С изключение на книгите за копиите, другите задължително водени търговски книги трябва в края на всяка година да се представят на надлежния нотариус (чл. 37, алинея втора) за сключване и приподписване.

Нотариусът или околийският съдия е длъжен да записва под последното вписване в книгата следната формула:

Днес, на 19 ... год., ми се представи настоящата търговска книга (дневник, инвентар и пр.) на търговеца и се утвърди от мене като засвидетелствувана.

Подпис и печат на нотариуса или околийския съдия.

(Изм. - ДВ, бр. 92 от 1941 г.) За визиране на търговските книги се взема по 80 лева за всяка една.

Чл. 39. (Изм. - ДВ, бр. 94 от 1924 г.) Извършването на предвидените в предидущите два члена формалности не подлежат на гербов спор.

Чл. 40. При всеки нотариус и околийски съдия трябва да се води особен регистър, в който да се забелязват имената на търговците, които са представили книгите си, обозначението на тия книги и числото на листовите.

Същият ред се държи и по отношение на предвиденото в чл. 38 сключване и засвидетелствуване на търговските книги.

Чл. 41. Търговците са длъжни да пазят търговските си книги в продължение на десет години, като се счита от последното вписване.

Същото важи и за търговските писма, инвентари и равносметки.

Чл. 42. Редовно водените книги на търговец могат да служат за доказателство в спорове, произхождащи от търговски сделки.

Чл. 43. Доказателствената сила на търговските книги не се изменява, ако те се водят от помощниците на търговеца.

Чл. 44. Представянето на търговските книги в целия им обем може да се постанови от съда по дела: за наследство, за общ имот, за разделяне на съдружески имот и в случай на несъстоятелност.

Глава пета.

За управителите на фирми и за търговските пълномощници

Чл. 45. Управител на фирма е лицето, което се упълномощава от господаря на търговското заведение направо да управлява фирмата или се обявява от него изрично за управител на фирмата, или най-после се упълномощи да подписва фирмата на стопанина по пълномощие.

С управлението на фирмата могат да се натоварват няколко лица, всеки отделно или заедно. В последния случай управлението на фирмата се нарича събирателно.

Чл. 46. Управителят на фирмата, по силата на закона, има право да извършва всичките действия и сделки, които са свързани с воденето на търговското заведение, както пред съдилищата, тъй и в ън от съдилищата; той няма нужда от особено пълномощно, за да условва и уволнява търговски помощници и пълномощници.

Обаче, за да може да отчуждава или ипотекира недвижими имоти, управителят на фирмата трябва да бъде снабден с специално за това пълномощно.

Чл. 47. Правата на управителя на фирмата не могат да се ограничават по отношение на трети лица и, ако подобно ограничение би станало, то няма сила.

Чл. 48. Управителят на фирмата е длъжен, когато подписва, да прибавя към фирмата собственото си име с обозначаване качеството си на управител на фирмата.

Чл. 49. Стопанинът на търговското заведение е длъжен да представи в областния съд, в оригинал или в заверен препис, пълномощното за управление на фирмата, за да бъде то вписано в търговския регистър. Същевременно управителят на фирмата е длъжен да подпише собственоръчно в същия регистър за управлението на фирмата.

Съблюдението на това предписание се налага на страните служебно, под страх на глоба до 2500 лв.

Чл. 50. Ако пълномощието за управлението на фирмата престане, стопанинът трябва да заяви, за да се впише това обстоятелство в регистра и обнародва по установения в чл. 4 ред.

Ако е пропуснато това вписване и обнародване, стопанинът може да противопостави на

трети лица за факта на прекратяване въпросното управление на фирмата, само в такъв случай, ако удостовери, че третите лица, при сключване на сделката, са имали известие за прекратяването.

Чл. 51. Търговски пълномощник е лице, което стопанинът, без да му дава права за управление на фирмата, упълномощава или за управлението на цялото търговско заведение, или в кръга на търговията, само за известен род сделки, или за отделни сделки.

Правата на търговския пълномощник се простират върху всички ония сделки, които са обикновено свързани с упражнението на търговията, и върху всички ония юридически действия, които стават нуждни вследствие на гореспоменатите сделки.

За да може да поеме задължения по менителници, да прави заеми или да заведе или следва дела пред съдилищата, търговският пълномощник трябва да бъде снабден с особено за това пълномощно.

Чл. 52. Търговският пълномощник се подписва с обозначение качеството си на пълномощник, без да употреби каква годе прибавка, отнасяща се до управлението на фирмата.

Чл. 53. Разпорежданията на предидущите два члена се приспособяват и към ония търговски пълномощници, които, като пътуващи търговски агенти, са натоварени от господарите си да сключват сделки във от мястото на заведението.

Тези пълномощници се считат упълномощени да получават стойността на сключените от тях поупко-продажби и да разрешават платежни срокове, а така също да събират вземанията на господарите си.

Чл. 54. Чрез сделките, които управителят на фирмата или търговският пълномощник сключват от името на господаря се в кръга на управлението на фирмата или пълномощието, само господарят става отговорен и придобива права спрямо трети лица, без да се обръща внимание, дали сделката е сключена изрично от името на стопанина или - според съществуващите обстоятелства - трябва да се счита за сключена от негово име.

Чл. 55. Управителят на фирмата и търговският пълномощник не могат, без съгласието на стопанина си, да прехвърлят върху друго управлението на фирмата или пълномощието.

Чл. 56. Стопанинът може да оттегли управлението на фирмата или търговското пълномощие, когато иска без да се нарушават с това правата на третите лица.

Смъртта на стопанина не влече след себе си прекратяване управлението на фирмата. Търговското пълномощие се свършва с смъртта на стопанина само тогава, ако то изрично е било дадено само до живота на последния.

Чл. 57. Който, без да има законно право, сключва сделки, като управител на фирмата или пълномощник, а така също търговският пълномощник, който, при сключване на сделката, премине пределите на пълномощието, е отговорен спрямо договарящата се с него страна, според търговския закон; а последната има избор на право да иска обезщетение или

изпълнение на договора.

Тази отговорност, обаче, си няма мястото, ако договарящата се страна, при сключване на сделката, е имала известие за горните недостатъци в управлението на фирмата или пълномощието.

Чл. 58. Управителят на фирмата или търговският пълномощник, натоварени с управлението на цяло търговско заведение, не могат, без съгласието на господаря си, да сключват търговски сделки нито за себе си, нито за сметка на друго.

Съгласието на господаря се предполага, ако при възлагане управлението на фирмата или пълномощието е знаел, че тия лица се занимават с горните сделки и не е турил условието да прекрати това занятие.

Управителят на фирмата или търговският пълномощник, който постъпва против това правило, е отговорен спрямо господаря си за причинените загуби; при това, стопанинът има право да счита сделките, които управителят на фирмата или пълномощникът е сключил за своя сметка, като да са сключени за негова (на стопанина) сметка.

Горните предписания важат и за пълномощниците.

Чл. 59. Правото на стопанина, по силата на които той, в случаите, предвидени в предишния член, може да счита сделката за сключена за негова сметка и да иска обезщетение, се просрочва след изтичането на три месеци от деня, в който той се е известил за сключването на сделката.

Глава шеста.

За търговските помощници

Чл. 60. Правата и задълженията на търговските помощници, както и правата им за заплата и поддържане, се определят от сключения за това договор.

В отсъствие на такъв се пазят съответстващите предписания на специалния закон с долуозначените изключения.

Чл. 61. Търговският помощник (чл. 63) не може да сключва юридически сделки от името и за сметка на господаря.

Чл. 62. Който служи в магазина или в отворен за публиката склад, или в подобно заведение, се счита упълномощен да продава и приема стоки и да получава платки, които обикновено се случват в подобни заведения.

Чл. 63. Търговски помощник, който вследствие на внезапно нещастие, е възпрян да изпълнява службата си, не губи за това правата си за заплата и поддържане. Обаче, той може да се ползува от това право в продължение на шест недели.

Чл. 64. Договорът между господаря и търговския помощник може да се развали след предварително шестнеделно предизвестяване, освен ако в договора не е предвиден за това по-къс или по-дълъг срок.

За помощници, които са натоварени с по-важни работи, каквито са книговодителите и касиерите, срокът за предизвестяването е тримесечен.

Това предписание има сила и в случай, ако стопанинът изпадне в несъстоятелност.

Чл. 65. Помощникът може да напусне службата, без предизвестяване:

- 1) ако господарят не изпълни договорните си задължения;
- 2) ако господарят, застъпникът му или членовете на семейството му докачат честта му с действие или словом;
- 3) ако в продължение на службата, здравето или животът на помощника би бил излаган на опасност по такива обстоятелства, които не са могли да се узнаят при сключването на договора.

В тези случаи помощникът има право да получи едно възнаграждение за срок, равен на срока за предизвестяването.

Чл. 66. Помощникът може, без предизвестие, веднага да се уволни:

- 1) ако злоупотребява с доверието на господаря си и с това нащърбява интересите на търговията му;
- 2) ако, без съгласието на господаря си, се занимава с търговски сделки, било за себе си или за другиго;
- 3) ако е немарлив в изпълнение на обязаностите си;
- 4) ако излежава затвор по-дълъг от три дни, или ако, без съгласието на господаря си и без оправдана и непреодолима причина, отсъства от заведението в продължение на повече от три дни;
- 5) ако е неспособен да изпълнява задълженията, които по договора, е приел, върху себе си;
- 6) ако, вследствие на дълготрайна болест, става неспособен за служба;
- 7) ако страда от отвратителна или заразителна болест;
- 8) ако е докачил честта на господаря си, заместника му или членовете на семейството му с действие или словом;
- 9) ако, при всичкото напомняне, с немарливостта си туря в опасност сигурността на къщата или на търговията.
- 10) ако е извършил престъпление с користна цел.

До колко има право помощникът да иска заплата и поддържане в случаите, предвидени в точки 6 и 7-ма, трябва да се определи по смисъла на чл. 63.

Чл. 67. Разпорежданията на глави II, III и IV, дял I, книга I от настоящия закон, не се приспособяват към дребните търговци, разносвачи, колари, талигаджии, файтонджии, варкаджии, дневните занаятчии, които работят с ръка и дребните кръчмари.

Дял втори.

Глава първа.

За търговските дружества

Общи правила

Чл. 68. Търговски дружества се считат:

- 1) събирателните дружества;
- 2) командитните дружества;
- 3) акционерните дружества и
- 4) сдружаванията.

Чл. 69. Търговските дружества под фирмата си, могат да придобиват права, да поемат задължения, да придобиват права на собственост и други права върху недвижими имоти и да се явяват по дела, като ищци или ответници.

Глава втора.

За събирателните дружества

Отделение I.

За съставяне на дружеството

Чл. 70. Събирателно дружество се образува, когато две ли повече лица се съгласят да правят търговия под обща фирма и при неограничена и солидарна отговорност продължават търговското занятие.

За действителността на съдружеския договор не се изисква съставяне на документ, нито друга някоя формалност.

Чл. 71. Членовете на дружеството са длъжни да заявят съставянето на събирателното дружество за регистрирането му в регистъра на фирмите на онзи областен съд, в окръга на който е седалището на дружеството, и освен това, на всички ония областни съдилища, в окръзите на които има клон от същото дружество.

Заявлението трябва да съдържа:

- 1) имената на членовете на дружеството;
- 2) фирмата и седалището на дружеството;
- 3) датата, когато се е учредило дружеството;
- 4) дали е станало съглашение, щото дружеството да се представлява от един или няколко членове, указанието на имената на тези членове, както и дали те задружно или отделно ще упражняват това право.

(Нова ал.: 2 от 29 април 1941 г.). За регистриране в търговския регистър на дружеството с седалище в град, се взема мито в размер на 2.000 лева, а ако не е в град - 500 лева. Това разпореждане се отнася и до командитните дружества и дружествата с ограничена отговорност.

Чл. 72. Всичките променения или изменения, относително фирмата и правата на

членовете, трябва да се заявят на надлежния областен съд, за да се регистрират (чл. 71). Относително действията на тия променения и изменения спрямо трети лица трябва да се прилагат предписанията на членове 16 и 26.

Чл. 73. Предвидените в предишния член заявления, в всичкия им обем, трябва да бъдат вписани в регистъра за фирмите и собственоръчно подписани от всичките съдружници или да се представят в заверена форма.

Ония членове, на които е поверено представителството на дружеството са длъжни да заверят подписа на фирмата си при същия съд или да го предявят в заверена форма.

Отделение II. За правоотношенията на членовете на дружеството помежду им

Чл. 74. Правоотношенията между членовете на дружеството се определят от съдружеския договор, а в отсъствие на такъв, са задължителни следващите правила:

Ако са били внесени в дружеството пари или други вещи, които се унищожават чрез употреба или се заместват, то те стават собственост на дружеството. Същото важи и за неунищожаемите и незаместими вещи, ако те са внесени в дружеството с известна цена, освен ако оценката е станала само заради определянето на частта от печалбата. В случай на съмнение, относително имота на дружеството, се предполага, че всичките движими и недвижими имоти, които са изброени в подписания от всичките членове опис, са собственост на дружеството.

(Нова ал. - ДВ, бр. 292 от 1933 г.) В случая, предвиден в предшестващата алинея, за действителността на прехвърлянето на правото на собственост на недвижимия имот върху дружеството не е нужно съставянето на нотариален акт. Това разпореждане има тълкувателен характер.

(Нова ал. - ДВ, бр. 292 от 1933 г.) За да може да се противопостави на трети лица, вносът на недвижими имоти в дружеството, извършен в посочения в ал. III начин, трябва да бъде вписан у пазителя на ипотечните книги, съгласно закона за привилегиите и ипотеките. Вписването се извършва срещу представяне на нотариално заверено извлечение на описа от книгата за инвентарите и равнотетките (чл. чл. 31 и 34). При вписването заинтересуваната страна е длъжна да внесе всички мита и бери по отчуждението, както и да представи нужното бирническо удостоверение, съгласно чл. 52 от закона за събиране на преките данъци.

Чл. 75. Ни един член на дружеството не е длъжен нито да увеличава вноса си повече от условената сума, нито пък да го допълва в случай на загуба.

Чл. 76. Дружеството е отговорно за всички ония разноси, които някой съдружник е направил за работите на дружеството и за ония задължения, които е поел върху си за дружеството, както и за загубите, които той е претърпял непосредствено от управлението на работите на дружеството или от опасностите, които неразделно са свързани с него. Всеки член на дружеството има право да иска лихви за парите, които той е дал на дружеството. Тези лихви му се падат от деня, в който е дал парите.

За труда, положен за съдружническата търговия, той може да иска възнаграждение само в случай, ако е внесъл в дружеството само труда си, а не и имот.

В случай на препирня, това възнаграждение се определя от съд.

Чл. 77. Всеки съдружник е длъжен по делата на дружеството да упражнява такава ревност и грижа, каквато би употребил по собствените си дела.

Всеки от съдружниците е длъжен спрямо дружеството за загубите, които му е причинил по своя вина, без да може да ги прихване с ползите, които му е доставил в други работи.

Чл. 78. Съдружникът, който е бил длъжен да внесе в дружеството една сума пари и който е внесъл тази сума, дължи по закона нейните лихви от деня, в който той е трябвало да я внесе, независимо от загубите, ако има такива.

При това, той остава отговорен и за случайната по-голяма загуба и за другите правни последствия от действията му.

Същото правило се пази и за сумите, които съдружникът би взел от касата на дружеството от деня, в който ги е изтеглил за своя частна полза.

Чл. 79. Нито един съдружник не може без съгласието на другите съдружници, да сключва за себе си или за друго сделки, които спадат в кръга на търговията на дружеството; така също той няма право да вземе участие в друго дружество, което се занимава с тождествен търговски кръг.

Съгласието на членовете на дружеството се предполага, ако те, при основаването на дружеството, са знаели, че съдружникът има участие в друго дружество, като лично отговорен член, и при всичко това не са условили, че той трябва да престане да взема участие в това дружество.

Чл. 80. Дружеството има право да счита сделките, които някой от членовете му е сключил за себе си, въпреки предписанието от предидущия член, като сключени за сметка на дружеството. Освен това, дружеството може да иска обезщетение без да изгуби с това правото да иска развалянето на дружествения договор.

Горните права на дружеството се изсрочват в три месеци от деня, в който дружеството е получило известие за сключването на сделката.

Чл. 81. Никой член на дружеството няма право, без съгласието на другите да приеме някого за нов член на дружеството.

Ако някой съдружник приеме някого за съучастник в своя дял или прехвърля своя дял върху някого, то последният не придобива непосредствено срещу дружеството никакво право, а в особеност няма право да преглежда книгите и книгата на дружеството.

Чл. 82. Ако съдружническият договор или по-късни условия не се разпореждат другояче, всичките членове на дружеството имат еднакви права и задължения в воденето на дружествените работи.

Но и в такъв случай трябва да се преустанови всяко такъво действие, против което някой съдружник се е съпротивил.

Когато само няколко членове от дружеството са натоварени с воденето на заведението, то

същото правило се приспособява по отношение на тия членове и относително съпротивленията на другите членове.

Чл. 83. Пълномощието, чрез което е било поверено управлението на дружеството върху одного или няколко членове, не може без законна причина да се оттегли, догдето трае дружеството.

За съществуването на тази причина може да се произнася съдилището по свое собствено усмотрение.

В особеност може да се признае оттеглянето в случаите, предвидени в чл. 102, точки 2-5.

Чл. 84. За сделките, които надминават обикновеното търговско обръщение на дружеството или не принадлежат към целта му, се изисква решението на всичките членове, даже и в такъв случай, ако воденето на търговията е поверено на един или няколко членове.

За да има сила решението, трябва да е поставено с едногласие. Ако това не може да се постигне, тогава действието, по което е следвало да се постанови решение, трябва да се изостави.

Чл. 85. За назначаване управител на фирмата, освен ако отлагането би било свързано с опасност, се изисква съгласието на всичките съдружници, натоварени с управлението на заведението, а ако такива няма, на всичките членове на дружеството.

Пълномощието за управление фирмата може да се оттегли от всеки съдружник, който има право да даде такава пълномощие.

Чл. 86. Всеки съдружник, ако и да не взема участие в управлението делата на дружеството има право да се осветлява за хода на дружествените работи. За тая цел, той може да посещава, когато иска, търговското помещение на дружеството, да преглежда книгите и книжата му и на тяхно основание да състави баланс за свое собствено сведение.

Чл. 87. В края на търговската година се смятат лихви по вноса на всеки съдружник или, ако тоя внос се е увеличил вследствие на печалба или намалил вследствие на загуба, то тия лихви се смятат по частта му в дружествения актив. Тия лихви се минават в негова полза, а лихвите на парите, които е изтеглил срещу частта си, се записват за негова сметка.

За тези, които са принесли само труда си в дружеството, се смята съответствуващо възнаграждение, което в случай на препирня, определя съдът.

Преди покриването на лихвите и възнагражденията, не съществува печалба. Тези лихви и възнаграждения съставляват или увеличават загубата на дружеството.

Чл. 88. В края на всяка търговска година се установява печалбата или загубата на основание описа и равносметката и се пресметва съответствуващия дял на всеки съдружник.

Печалбата или загубата се разпределя между съдружниците по глави; тя се приписва към дела на всеки член, а загубата се отписва от него.

Чл. 89. Нито един съдружник няма право, без съгласието на другите, да намали вноса си или имотния си дял.

Отделение III. За отношенията на дружеството към трети лица

Чл. 90. Отношенията на дружеството спрямо трети лица започват от деня на обнародването му или от деня на операциите му, ако те са почнали по-рано от обнародването.

Чл. 91. Всичките събирателни съдружници са солидарно отговорни с всички си имот за задълженията на дружеството.

Условието, което би отменило това правило, няма сила спрямо трети лица.

Чл. 92. Който встъпи в едно вече съществуващо събирателно дружество, е отговорен солидарно заедно с другите членове за станалите преди встъпването му задължения на дружеството.

Условието, което би отменило това правило, няма сила спрямо трети лица.

Чл. 93. Всеки съдружник, който има право да представлява дружеството, се счита за упълномощен да върши всякакви сделки и юридически действия от името на дружеството, а в особеност за отчуждаване и ипотekiране недвижимите имоти на дружеството.

Чрез сделките, извършени по начина, указан по-горе, дружеството придобива права и задължения.

Чл. 94. Съдружникът, на когото е отнето или оттеглено правото да представлява дружеството (чл. 71, п. 4 и чл. 72), не може чрез своите действия да задължи дружеството, освен когато това отнемане или оттегляне не е обнародвано, съгласно предписанията на настоящия закон, за прекратяване правото за управление на фирмата (чл. 50).

Чл. 95. Спрямо трети лица няма сила каквото и да било ограничение на представителните права на съдружника, които той има по представляване на дружеството.

Чл. 96. Пред съдилищата дружеството може да се представлява от всеки съдружник, който има това право.

Съобщенията, направени на някого от членовете, който има право да представлява дружеството, се считат за законно съобщени на самото дружество.

Чл. 97. Даването или оттеглянето на правото за водене на фирмата има сила срещу трети лица, ако то е станало от някой съдружник, който има право да представлява дружеството.

Чл. 98. Частните кредитори на дружествените членове не могат да наложат заповор нито за обезпечение, нито за изпълнение на принадлежащи към дружествения имот вещи,

вземания и права или на съответстващите дялове на отделните членове. За обезпечение или удовлетворение на частните кредитори може да служи само онова, което всеки член има право да иска, като годишна лихва, възнаграждение или дял от печалба, или което му се пада при ликвидацията.

Настоящите разпореждания не се отнасят до правата върху предметите, които са били придобити от трето лице в време на внасянето им в дружеството.

Чл. 99. Догдето трае дружеството, длъжниците му не могат да прихващат спрямо дружеството нито изцяло, нито отчасти онова, което имат за вземат от отделните членове. След разваляне на дружеството, това прихващане може да стане само в размер, до колкото при окончателното удовлетворение вземането на дружеството се прехвърля върху съдружника.

Също не се допуска прихващане между частните вземания на всеки член и между вземанията на длъжника му срещу дружеството, ако последният обърне взисканието си против дружеството и вземането на съдружника не е било прехвърлено върху дружеството.

Чл. 100. Кредиторите на дружеството, в случай на несъстоятелност, най-напред ще се удовлетворят от дружествения имот.

За остатъка те имат право да се отнесат до частния имот на съдружниците.

Отделение IV. За прекратяването на дружеството и за оттеглянето на съдружниците

Чл. 101. Събирателното дружество се прекратява:

- 1) с изтичане на времето, за което е съставено;
- 2) с настъпване условието, от което зависи прекратяването на дружеството;
- 3) с изчезване на целия или повече от половината от капитала на дружеството и не е възможно да се попълни;
- 4) с свършване на предприятието, за което се е съставило дружеството;
- 5) с изпадане на дружеството в несъстоятелност, макар да е сключена тя с спогодба;
- 6) с запрещението или несъстоятелността на едного от съдружниците (п. 4 на чл. 476 от закона за задълженията и договорите);
- 7) с смъртта на едного от съдружниците, когато в дружествения договор не е предвидено, щото дружеството да се продължава и с наследниците на умрелия;
- 8) с общото съгласие на членовете за прекратяване на дружеството, и
- 9) с съдебно решение.

В случаите предвидени в точка 1-а и 4-а, дружеството се прекратява по право и не може мълчаливо да продължи.

Чл. 102. Всеки съдружник може да иска прекратяване на дружеството и преди изтичане на срока, ако има важни причини за това.

Въпросът за съществуването на такива причини, обсъжда съдът по свое собствено усмотрение.

Между друго съдът може да прогласи дружеството за прекратено:

- 1) ако по вънкашни обстоятелства стане невъзможно постигането на дружествената цел;
- 2) ако някой член постъпи недоброръчно при водене на търговията или при даване на сметка;
- 3) ако някой от членовете не отговаря на съществените си обязанности;
- 4) ако някой от членовете за свои частни цели злоупотреби с фирмата или имота на дружеството;
- 5) ако някой от членовете, вследствие на трайна болест или по друга причина, стане неспособен да се занимава с дружествените дела, които влизат в негова обязаност.

Чл. 103. Частният кредитор, който не е могъл да се удовлетвори от частта на съдружника - неговият длъжник - може, след предварително предизвестие, да иска прекратяването на дружеството.

Предизвестие то трябва да стане поне шест месеци преди изтичане на търговската година.

Чл. 104. Ако преди прекратяването на дружеството, членовете му са се съгласили, щото, въпреки оттеглянето на един или повече членове, дружеството пак да продължава, то дружеството се счита прекратено само спрямо оттегления съдружник.

Чл. 105. Ако се иска разтурянето на дружеството по такива причини, които произтичат от личните качества на един съдружник, съдът може, на основание едногласното предложение на другите съдружници, да постанови, вместо прекратяване на дружеството, да се изключи тоя съдружник.

Чл. 106. Прекратяването на дружеството, даже ако то е станало преди изтичане на определения срок, трябва да се заяви на надлежния областен съд, за да се забележи то в търговския регистър.

Същото правило се приспособява и в случая, когато един или повече съдружници се оттеглят или се изключат.

За действието на всички тия обстоятелства спрямо трети лица се прилагат предписанията на чл. 16 и 26.

Чл. 107. Ако някой съдружник се оттегли или се изключи, положението му в дружеството трябва да се разчисти според имотното състояние в време на оттеглянето или заявлението на иска за изключването.

Оттегленият или изключеният съдружник може да участва в последващите сделки, права и задължения само дотолкова, доколкото те могат да се считат за непосредствено последствие от по-предишните.

Оттегленият или изключеният съдружник трябва да се задоволи с такова довършване на текущите сделки, което останалите съдружници считат за най-благоприятно.

Ако окончателното изравнение не може да стане веднага, оттегленият или изключеният съдружник може, в края на всяка търговска година, да поиска сметка за свършените през това време сделки и изплащане на сумата, която му се пада на това основание; а за висящите сделки, той, в края на всяка търговска година, може да иска отчет.

Чл. 108. Оттегленият или изключеният съдружник е длъжен да приеме в брой

припадащата му се част от дружествения имот и няма право да иска съответна част от дружествените вземания, стоки и други имоти

Отделение V. За ликвидация на дружеството

Чл. 109. След прекратяване на дружеството, с изключение случая на несъстоятелност, се извършва ликвидация.

Ако в основния договор или в устава не е предвиден начина на ликвидацията и на разделянето на дружествения имот, пазят се следващите правила:

Ако съдружниците не са могли да се съгласят върху лицата, които ще се натоварват с ликвидацията, то ликвидаторите се назначават от съда.

За ликвидатори могат да се назначават от съда било съдружници, било посторонни лица.

Чл. 110. Уволнението на ликвидаторите по пълномощие става по съгласието на съдружниците; обаче, по важни причини, и съдът може, по предложение на някой съдружник, да уволни ликвидатора.

Чл. 111. Назначението и отменението на ликвидаторите, както и прекратяването на пълномощията на съдружниците, за да има сила, трябва да се заяви на надлежния областен съд за вписването му в търговския регистър и обнародването му по предвидения в чл. 16 ред; същевременно ликвидаторите са длъжни да заверят подписите си или да ги представят в заверена форма.

Също тъй трябва да се впише в поменатия регистър оттеглянето на някой ликвидатор или прекратяването на пълномощието му.

Съдът е длъжен да принуди съдружниците, под страх на глоба до 2500 лева, служебно да се съобразяват с тия правила.

За юридическите действия на назначението и оттеглянето на ликвидаторите и за свършването на ликвидаторското пълномощие, по отношение на трети лица, се приспособяват предписанията на чл. чл. 16 и 26 от настоящия закон.

Чл. 112. Ако са назначени няколко ликвидатори, те в отсъствие на противно съглашение, могат да действуват само заедно.

Чл. 113. Ликвидаторите са длъжни:

- 1) да довършат текущите дела (операции);
- 2) да изпълнят задълженията на разтуреното дружество;
- 3) да съберат вересиите на дружеството;
- 4) да преобърнат имота на дружеството в пари и
- 5) да представляват дружеството пред съдилищата и вѣн от съдилищата.

Ликвидаторите могат от името на дружеството да сключват спогодби, да се съгласяват за помирителен съд и, за довършване на висящите дела, да сключват нови сделки.

Те имат право, без съгласието на всичките съдружници, да продават дружествените недвижими имоти само на публична продажба.

Чл. 114. Ограничението правата на ликвидаторите няма сила спрямо трети лица.

Чл. 115. След обнародване на ликвидационното обявление (чл. 111) не може да се заяви иск нито за, нито против дружеството, освен от и против името на ликвидаторите. На всички текущи книжа на разтуреното дружество трябва да се обозначава, че то си намира "в ликвидация".

Чл. 116. В подписите си ликвидаторите са длъжни да употребят фирмата на дружеството с обозначаване качеството си на ликвидатори и с прибавление на собственото си име.

Чл. 117. Ликвидаторите са длъжни да изпълняват едногласните решения на съдружниците, даже и тогава, когато са назначени от съда; в противен случай, са отговорни за това пред съдружниците.

Чл. 118. Ликвидаторите са длъжни привременно да разпределят между съдружниците събраните пари дотолкова, до колкото те не са потребни за покриването на дългове, на които не е настанал падежът, или за удовлетворение взисканията, които съдружниците ще имат при окончателното удовлетворение.

Чл. 119. Ликвидаторите са длъжни да направят окончателно разпределение между членовете.

Спорните въпроси, които би възникнали в това отношение, се разрешават от съда.

Чл. 120. Ако някой член е внесъл в дружеството такива неща, които са преминали в негова собственост, тези неща не се връщат в природа, а се дава стойността им, за която са приети.

Ако не е станало съглашение за стойността, изплаща се стойността, която, преминалите в дружествената собственост вещи са имали при внасянето им.

Чл. 121. За правоотношенията на дружеството спрямо трети лица и на членовете на дружеството помежду им, пред течението на ликвидацията, се приспособяват правилата, предвидени в 2 и 3 отделения от настоящата глава, доколкото те не противоречат на предписанията на настоящето отделение и на естеството на ликвидацията.

Съобщенията на един ликвидатор, са задължителни за дружеството.

Чл. 122. След свършване на ликвидацията, книгите и другите книжа на дружеството се предават за съхранение на някой съдружник или на трето лице. Ако в това съдружниците не могат да се съгласят, пазителят на дружествените книги и книжа се назначава от съда.

Членовете на дружеството и техните приемници могат да прегледат книгите и книжата след това.

Отделение VI. За просрочието на исковите срещу съдружниците

Чл. 123. Искове против отделни съдружници, произходящи от дългове на дружеството,

ако за това не е определен в закона по-кратък срок, се просрочват след пет години, считани от обнародването в търговския регистър: деня на прекратяването на дружеството или на оттеглянето на съдружника или, най-после, на изключването му. Обаче, ако вземането е платимо след прекратяването, то просрочието захваща да тече от падежа на вземането; ако пък падежът на вземането зависи от предварителна покана (предизвестие), то просрочието захваща да тече от деня, в който е изтекъл срокът на предизвестията, а срокът за предизвестията се брои от деня на обнародването.

Чл. 124. Ако е останал неразделен дружествен имот, кредиторите на дружеството могат искат удовлетворение от този имот и след изтичане на предвиденото в предидущия член просрочие.

Чл. 125. Просрочието, което тече в полза на оттеглен или изключен член, не може да се прекъсва с такова юридическо действие, което е отправено срещу съществуващото още дружество или против други съдружници.

За юридическо действие, с което се прекъсва просрочието, се счита само заявлението на иск.

Чл. 126. Предвиденото в настоящето отделение просрочие има сила и срещу малолетни лица, срещу лица, които стоят под настойничество или попечителство, както и срещу юридически лица.

Глава трета.

За командитното дружество

Чл. 127. Командитно дружество се нарича онова, което е съставено, за да извършва търговия под обща фирма така, щото един или няколко от съдружниците му да са отговорни само до размера на условията влог, а един или няколко членове да бъдат неограничено и солидарно отговорни.

Ако има няколко неограничено отговорни членове, дружеството се счита същевременно и събирателно.

Капиталът на ограничено отговорните съдружници може да бъде с акции.

За действителността на дружеството се изисква, щото надлежния договор да бъде извършен писмено.

Чл. 128. Съдружниците са длъжни да заявят на надлежния съд за съставянето на командитното дружество (чл. 71).

Това заявление трябва да съдържа:

- 1) имената, занятията и жилищата, както на неограничено отговорните, така и на ограничено отговорните членове;
- 2) фирмата и седалищата на дружеството;
- 3) вносовете на всеки ограничено отговорен член.

Заявлението трябва да се впише в търговския регистър в целия му обем и да се подпише пред надлежния съд лично от всичките членове или да се представи в заверен препис.

При обнародването на командитното дружество, подробните данни (имената на членовете, вносовете и пр.) се споменават само по желанието на заинтересуваните.

Чл. 129. Командитното дружество трябва да се заяви по предвидения в предишния член начин и на онзи областен съд, в окръга на който то има клон.

Чл. 130. Неограничено отговорните членове, които са упълномощени да представляват дружеството, са длъжни да заверят или да представят в заверена форма подписите на фирмата, както пред областния съд, в окръга на който е главното заведение, така и на онзи областен съд, в окръга на който се намира клонът.

Чл. 131. Областните съдилища са длъжни да заставяват неограничено отговорните членове на дружеството да се съобразяват с предписанията на членове 128-130, под страх на глоба до 2.500 лева.

Чл. 132. Всичките променения в фирмата или в седалището на дружеството трябва да се заявят по същия начин и за същата цел, както е предвидено в чл. 128.

Това задължение се отнася и до случая, ако в дружеството встъпи нов ограничено отговорен член.

Предписанието на чл. 133 има приспособление и в този случай.

Действието за обнародването, спрямо трети лица, се определя от предписанията на членове 16 и 26.

Чл. 133. Отношенията на съдружниците помежду им се определят от дружествения договор. Ако договорът не съдържа такова разпоредение, тогава се приспособяват правилата за юридическите отношения между членовете на събирателното дружество с следните различия.

Чл. 134. Воденето на дружествената търговия принадлежи на неограничено отговорните член и членове.

Ограничено отговорният съдружник няма нито право, нито е задължен да води търговията и не може с съпротивлението си да спира действията на неограничено отговорните членове, отнасящи се до водене на търговията.

Чл. 135. Правилата, предвидени в чл. 79, не се прилагат до ограничено отговорните членове.

Чл. 136. Всеки ограничено отговорен член може да поиска да му се съобщи в препис годишната равностетка, като при това има право да разгледа правилността на равностетката на основание дружествените книги и другите книжа.

Ограничено отговорният член ако и да няма правата, предвидени в чл. 86, но, в уважителни случаи, надлежният областен съд може, в всяко време, по прощата му, да постанови, да му се съобщи равностетката или други документи, или да му се представят дружествените книги или книжа.

Чл. 137. Предписанията на чл. чл. 87, 88 и 89 се отнасят и до ограничено отговорните съдружници, но с това ограничение, че те участвуват в загубата само до размера на внесените или падежните влогове.

Ограничено отговорния член не е длъжен да повърне получените лихви и част от печалбата по причина на по-късни загуби, но ако първоначалният му влог се намали вследствие на загуби, то частта му от годишната печалба се употребява за покриване на загубите.

Чл. 138. Ако няма съглашение за разпределение печалбата и загубата, съдът определя начина на разпределението след като изслуша вещи люди.

Чл. 139. Отношението на дружеството, спрямо трети лица, започва от деня на обнародването му или от деня на операциите му, ако те са почнали по-рано от обнародването (чл. 90).

Ако дружеството е започнало да действува преди горното обнародване, ограничено отговорният съдружник става отговорен спрямо трети лица за дружествените задължения до обнародването, като неограничено отговорен съдружник, освен ако може да удостовери, че те са имали известие за ограничената му отговорност.

Чл. 140. Ограничено отговорният член е отговорен за дружествените задължения само в размера на своя внос или, ако не го е заплатил, само до условената сума.

Догдето трае дружеството, не се позволява да се връща или да се освобождава от внасянето, било изцяло, било отчасти.

Също така ограничено отговорният член не може да получава нито лихви, нито печалба, до като не е допълнил намаления от загубата внос.

Ограничено отговорният член е лично отговорен за задълженията на дружеството, само в размер на получените от него платки от дружеството, въпреки тоя член; при все това той и в този случай не може да се задължи да повърне ония лихви, които е получил добросъвестно, на основание добросъвестно съставената равносметка.

Чл. 141. Който е встъпил в едно съществуващо търговско дружество, като ограничено отговорен член, е отговорен за дотогавашните задължения на дружеството, според предписанията на предидущия член, независимо от това, дали е станало променение в дружествената фирма или не.

Условието, което би отменило това правило няма сила спрямо трети лица.

Чл. 142. Действията на неограничено отговорните членове създават права и задължения за сметка на дружеството.

За представянето на дружеството пред съдилищата и за съобщенията важат предписанията на чл. 96.

Ако ограничено отговорният член сключва сделки за сметка на дружеството без изрично да заяви, че действува в качеството си на управител на фирмата или пълномощник, то той отговаря за сключените сделки, като неограничено отговорен член.

Чл. 143. Името на ограничено отговорния член не се вписва в фирмата, но, ако това е станало, то ограничено отговорният член, по отношение кредиторите на дружеството, се счита за неограничено отговорен член.

Чл. 144. Правилата на чл. чл. 98, 99 и 100 се прилагат и за командитните дружества.

Чл. 145. Смъртта на някой ограничено отговорен член или изгубване свободното разпореждане с правата не влече след себе си прекратяване на дружеството. Иначе, отнасящите се до събирателните дружества предписания на чл.

чл. 101-105 имат сила и за командитните дружества.

Чл. 146. Ако командитното дружество се прекрати или някой от ограничено отговорните му членове се оттегли с целия си внос или с част от него, това трябва да се заяви на областния съд, за да се впише в търговския регистър.

Обнародването става без да се спомене името на ограничено отговорния член и на вноса му, освен, ако заинтересуваните желаят противното.

Правилата на чл. 97 се прилагат и върху командитните дружества.

Чл. 147. Разпорежданията на настоящия закон, които се отнасят до окончателното изравнение (чл. чл. 107 и 108), до ликвидацията (чл. чл. 109-122), и до просрочване на исковите против членовете на събирателното дружество (чл. чл. 123-126), имат сила към всичките съдружници на командитните дружества.

Глава четвърта. За акционерните дружества

Общи правила

Чл. 148. Акционерно дружество се нарича онова, в което всичките съучастници взимат участие само с влогове, без да бъдат неограничено отговорни.

Акциите са неделими; те могат да бъдат или на приносителя, или поименни (чл. 171).

Разписките (привременни записи), с които се гарантира предаването на акциите или които се издават, за да удостоверят участието на акционерина преди издаването на акциите (привременни акции), не могат да бъдат на предявителя.

Чл. 149. Акционерното дружество се счита за търговско и тогава, когато предметът на предприятието не е търговска сделка.

Чл. 150. Догде трае дружеството, не може да се увеличава номиналната стойност на акциите. Такова увеличение е недействително.

Чл. 151. Номиналната стойност на всяка акция не може да бъде по-малка от 50 лева, ако основният капитал на дружеството не надминава 200.000 лв., и по-малка от 100 лв., ако основният капитал надминава тази цифра.

Чл. 152. Акционерното дружество се счита съставено:

- 1) когато се представи удостоверение от нотариуса, че основният му капитал е покрит чрез подписка;
- 2) когато 30% от него е внесен;
- 3) когато е съставен дружественият устав и
- 4) когато дружеството е вписано в търговския регистър.

Чл. 153. Обезпечението на основния капитал се покрива чрез подписка на акции.

Основателите са длъжни да напечатат предложението върху всеки лист за подписка, като при това означат занятието и местожителството си и се подпишат саморъчно.

Предложението трябва да съдържа:

- 1) предмета и срока на предприятието;
- 2) големината на основния капитал;
- 3) числото и номиналната стойност на акциите;
- 4) срока на подписката;
- 5) ако основателите или други би пожелали да участвуват в дружеството с внос, който не е в пари, обозначение на този предмет и стойността му. (Ново предложение - ДВ, бр. 292 от 1933 г.) Тая стойност не може да бъде по-голяма от стойността, определена от три вещи лица, назначени задължително от съда по искане на основателите;
- б) преимуществата, които ще се запазват за основателите или други лица.

Основателите са солидарно отговорни за истинността на данните, които съдържа предложението.

Чл. 154. Също така основателите са лично и солидарно отговорни за задълженията, които те сключват, за да учредят дружеството с право на обратен иск срещу дружеството. Те са отговорни за разноските, които правят за учреждаване на дружеството. Ако дружеството не е могло да се учреди, те нямат право на обратен иск срещу подписавшите акциите.

Чл. 155. Подписката трябва да се извърши лично или чрез пълномощник.

При подписката, ако не е уговорен по-голям внос, срещу всяка подписана акция трябва да се внесат в брой и в предвидената в предложението стойност 10% от номиналната стойност на акцията.

Подписавшите не могат да внесат повече от предвиденото в горната алинея или от определеното в предложението.

Подписка на акция, която е станала въпреки тези правила, се счита нищожна.

Чл. 156. Когато съставят дружество, основателите не могат да запазят в своя полза никаква премия, никаква лихва, никакво особено преимущество, което би се проявило в предварителни удръжки от прихода, в привилегировани акции или облигации; те не могат така също да условват някакъв комисион в полза на лица, които биха обезпечили или биха предприели пласирането на акциите.

Недействително е всяко условие което е противно на тия разпореждания.

Обаче, основателите имат право да си запазят, до размера на една шеста част, удръжка

от чистите печалби на дружеството; но те не могат да постановят изплащането да стане преди одобрение и равносметката.

Чл. 157. Вносовете, направени до съставяне на дружеството (чл. 152), се внасят в Българската народна банка или в земеделческите каси и не могат да бъдат изтеглени от друго, освен от упълномощеното лице, след съставянето на дружеството.

Вносовете могат да се изтеглят от вносителите, ако удостоверят, че дружеството не е съставено.

Чл. 158. Подписачите са отговорни в размера до 50% от стойността на акциите, даже и в такъв случай, когато, при запазване условията на закона и при подписване на устава, са прехвърлили акциите си.

Чл. 159. Основателите са длъжни, най-късно до два месеци от последния срок за подписката, да свикат подписачите на общо учредително събрание.

Това събрание има за задача:

- 1) да се убеди, дали основният капитал е покрит и дали предписаните вносове са вложени;
- 2) да одобри устава и да се произнесе относително преимуществата, които са си запазили основателите или други лица;
- 3) да постанови да се състави или не дружеството;
- 4) да избере управителния и проверителния съвети на дружеството, освен в случая, предвиден в чл. 160;
- 5) да се разпорежи относително отговорността на основателите, предвидена в чл. 158.

Чл. 160. Първият управителен съвет може да бъде назначен от основателите.

Обаче, такова назначение, което има сила най-много за три години, трябва да бъде изрично споменато в предложението (чл. 153).

Чл. 161. Ако общото учредително събрание не се свика в течение на два месеци, или ако основният капитал не е покрит, подписачите могат да поискат да им се повърнат внесените пари, без всяка удръжка. Задължението за повръщането на внесените пари тежи солидарно върху всичките основатели.

Чл. 162. Учредителното общо събрание има право да решава, ако в него, било лично, било чрез представители, присъствуват седем подписавши акциите, които представляват поне една четвърт част от основния капитал.

В това събрание всяка акция има един глас, но никой подписавши не може да има повече от 10 гласа.

Чл. 163. Всеки член на управителния съвет трябва да даде една гаранция за своето управление.

(Изм. - ДВ, бр. 6 от 1903 г.) Тая гаранция трябва да е равна с една стотна част на дружествения капитал, но не може да бъде по-малка от 5.000 лева. Гаранцията може да бъде и по-малка от 5.000 лева, но не по-малка от 3.000 лева, за сдружавания по чл. 239, п. 6, и не по-малка от 200 лева, за сдружавания по п. п. 1, 2, 3, 4 и 5 от чл. 239.

(Изм. - ДВ, бр. 7 от 1898 г.) Обаче, основният договор може да определи, щото при един дружествен капитал до пет милиона лева горната гаранция да не надминава сумата 15.000 лева, а при един дружествен капитал повече от пет милиона лева да не надминава 30.000 лева.

Гаранцията трябва да се внесе в пари в брой, в публични ценни книги или в дружествени акции, пресметнати в номиналната им стойност.

Ако гаранцията се дава в акции на дружеството, те трябва да се внесат в касата на дружеството, освен ако основният договор или общото събрание са определили друго място. Аксиите на притежател трябва да се преобърнат на акции поименни, но в всеки случай в търговския регистър и в акционерната книга на дружеството трябва да се забележи, че тези акции са дадени за гаранция.

(Нова - ДВ, бр. 6 от 1903 г.) При спестовните дружества на занаятчии и земеделци с основен капитал не повече от 30.000 лв. и при кооперативните за производство и потребление сдружавания, гаранцията може да бъде и в недвижими имоти чрез ипотека.

Чл. 164. Ако основателите или някои от акционерите желаят да внесат в основния капитал не пари в брой, то стойността на внесения предмет се определя от учредителното общо събрание, което едновременно определя числото на аксиите има да се дадат за получените предмети или цената срещу която се приемат тия предмети.

Обаче, общото събрание не може да увеличи определената в проекта цена на тоя внос. Тези съглашения, както и онези особени преимущества, които се гарантират на основателите или на други лица и които не могат да надминават предвидената в проекта граница, трябва да се предвидят в устава, иначе нямат задължителна сила за дружеството.

При постановяване на това решение заинтересуваният акционер няма глас.

Чл. 165. В устава, в всякой случай, трябва да се определи:

- 1) фирмата и седалището на дружеството;
- 2) предметът на предприятието и срокът на дружеството;
- 3) размерът на основния капитал;
- 4) числото и номиналната стойност на аксиите и дали те са поименни или на предявителя;
- 5) условията и начинът, по които ще се извършват платките срещу аксиите, и последствията от неизпълнение на несвоевременното внасяне;
- 6) съглашенията, които са станали, съгласно предидущия член;
- 7) начинът на свикване на общото събрание, мястото и времето, где и кога ще се държи събранието, начинът на решаването и определянето, какво трябва да стане в случай, ако свиканото събрание не е имало достатъчен състав за решаване;
- 8) правото за гласуване, правата на акционерите и способът на упражнението им;
- 9) начинът за избиране на управителния съвет, правата му и срокът на неговото пълномощие;
- 10) устройството на проверителния съвет и срокът на пълномощието му;
- 11) начинът, как ще се подписва фирмата;
- 12) правилата, по които трябва да стане съставянето и проверяването на равностметката;

- 13) начинът, по който ще стане пресметването и разделянето на печалбата и, най-после, и
- 14) начинът на обнародването дружествените постановления.

Чл. 166. Уставът на дружеството трябва да се предяви на онзи областен съд, в окръга на който е седалището на дружеството, за да бъде вписан в търговския регистър и да се обнародва.

Обнародването трябва да съдържа:

- 1) датата на устава;
- 2) фирмата и седалището на дружеството;
- 3) предметът на предприятието и срокът на дружеството;
- 4) големината на основния капитал, и числото и номиналната стойност на акциите;
- 5) числото и номиналната стойност на евентуално издаваемите предпочтителни обвезателства (приоритетни);
- 6) обозначението, дали акциите са поименни или на предявителя;
- 7) начинът, как ще се подписва фирмата;
- 8) способът, по който ще се обнародват постановленията на дружеството;
- 9) (Нов - ДВ, бр. 292 от 1933 г.) Внесените в основния капитал недвижими имоти, оценката им и от кого са внесени.

(Нова ал. - ДВ, бр. 292 от 1933 г.) С вписването на устава в търговския регистър и обнародването му, правото на собственост на внесения в дружеството по реда на чл. чл. 153 п. 5, 164 и 165, п. 6 недвижим имот преминава върху дружеството, без за това да е нужно съставянето на нотариален акт. Това правила има тълкувателен характер.

(Изм. - ДВ, бр. 92 от 1941 г.) За да може да се противопостави на трети лица вносът на недвижим имот в дружеството, извършен по този ред, трябва да бъде вписан в книгите за вписване по закона за привилегиите и ипотеките. Към записката за вписване се прилага уставът на дружеството и удостоверение от съда за вписването в търговския регистър и за обнародването му. При вписването заинтересуваната страна е длъжна да внесе всички мита, берии и гербов налог по прехвърлянето, както и да представи бирническо удостоверение, съгласно чл. 92 от закона за събиране преките данъци.

Чл. 167. Едновременно с предявлението на устава трябва да се удостовери:

- 1) че е подписан целият основен капитал;
- 2) че основателите са внесли предвидената в чл. 163 гаранция;
- 3) че учредителното общо събрание е свикано на време;
- 4) че срещу подписания основен капитал за всяка отделна акция са изплатени най-малко 30%;
- 5) че съгласно с устава са избрали управителния съвет, с изключение случая, предвиден в чл. 160, и проверителния съвет;
- 6) че дружеството се е действително съставило и че предвидените в чл. 164 съглашения са утвърдени с решение на общото събрание.
- 7) (изм. - ДВ, бр. 92 от 1941 г.) Че е заплатено митото: при основен капитал до един милион лева - 1%; при основен капитал от един милион лева до двадесет милиона лева - за първия един милион лева по 1%, а за останалите по 2%; при основен капитал от двадесет милиона лева нагоре, на всеки последващ милион лева - 1%.

Заявлението, което се отнася до горните данни, трябва да се подпише пред надлежния областен съд лично от управителния съвет или да се предяви в заверена форма. Уставът, за вписването им в търговския регистър, трябва да се предяви и на онзи областен съд, в окръга на който дружеството има клон. Членовете на управителния съвет трябва, под страх на парична глоба до 5.000, да се наказват служебно да изпълнят това предписание.

Чл. 168. Акционерното дружество не се счита за съставено преди да бъде то вписано в търговския регистър и обнародвано по установения ред (чл. 15). Издадените преди вписването и обнародването акции са недействителни и техните издатели са солидарно отговорни за всяка произхождаща от това загуба.

Онези, които преди вписването и обнародването, действуват от името на дружеството, са така също лично и солидарно отговорни.

Чл. 169. (Изм. - ДВ, бр. 7 от 1898 г.) Акционерното дружество не може да купува или да приема в залог собствените си акции. Изключение от това правило може да стане само тогава:

а) когато вземането на акции става с цел да се намали капиталът, в какъвто случай важат предписанията на чл. 217;

б) когато акционерните дружества са спестовни и стойността на всяка акция се увеличава чрез периодически вносове върху нея и чрез капитализиране на печалбите. Такива дружества могат да приемат в залог собствените си акции, под следващите условия: първо, да не се ангажира в заеми, под залог на собствените си акции повече от половината на дружествения капитал, констатиран в последния обявен баланс, и, второ, заемът срещу всяка акция да не надминава половината от стойността ѝ, според последния обявен баланс.

Ако членовете на управителния съвет не се съобразяват с тези предписания, то те стават солидарно отговорни пред кредиторите на дружеството.

Чл. 170. Акционерното дружество не може да издава нови акции, преди да е внесло напълно стойността на издадените от начало акции. Издадените преди това нови акции са недействителни и техните издатели са солидарно отговорни с всичкия си имот за всяка загуба, която би произлезла от това издаване.

Отделение II. За правоотношенията на акционерите

Чл. 171. Всеки акционер има право на една съразмерна част от дружествения имот. Акционерът, изключая случая, предвиден в чл. 161, няма право да иска надире внесената сума и, догдето трае дружеството, има право само върху онази чиста печалба която според устава се разделя по между акционерите.

Чл. 172. Поименните акции и на предявителя, с обозначението на определена и равна сума, трябва да се считат за неделими.

В онези привременни акции и разписки за акции, които се издават преди пълното внасяне

номиналната стойност, трябва изрично да се обозначи количеството на внесената вече сума.

Чл. 173. От основния капитал не могат нито да се условват, нито изплащат лихви от известен размер за акционерите; може да се разпредели между тях само това, което според годишната равносметка излиза, като чиста печалба. Обаче, за известно време, нужно според устава за приготвление на предприятието до началото на действоването на дружеството, могат да се условват лихви в известен размер.

Акционерите не могат да искат дивиденда, докато не е допълнен намаленият чрез загубите основен капитал.

Чл. 174. Акционерите не са длъжни да повърнат дивидендата, която добросъвестно са получили на основание равносметката, освен ако след съставянето на равносметката се укаже, че сумата, която по решение на общото събрание е била изплатена предварително, надминава припадащата се на акционерите дивиденда.

Чл. 175. Акционерите не са длъжни да съдействуват на целта на дружеството другояче, освен да заплатят номиналната стойност на акциите по начина, предвиден в устава.

Чл. 176. Акционерът, който не е внесъл с време дължимите вносове, дължен е да заплати лихви.

Дружеството има право, независимо от законните последствия, да определи в устава си известна неустойка за неизправните акционери или да постанови, щото те да изгубят произходящите от подписката права, както и внесените влогове.

Чл. 177. Ако в устава не е определен начина, по който акционерите се поканват за внасяне, тази покана се извършва по същия начин, по който според устава се извършва обнародването на дружествените решения.

Правата на акционерите могат да се считат за погасени само тогава, когато поканата относително внасянето, е била обнародвана в предвидения в устава вестник или, ако такъв няма - в "Държавен вестник", три пъти и за последен срок поне четири недели преди назначения изключителен срок.

Чл. 178. Ако, вследствие невнасянето, акцията се унищожи (чл. 176), акционерът при все това, съгласно чл. 158, остава отговорен до 50% от номиналната стойност на акцията.

Чл. 179. Прехвърлянето на акциите на предявител става чрез тяхното предаване.

Чл. 180. Поименните акции се записват в дружествената акционерна книга с обозначаване името и местожителството на притежателя.

Прехвърлянето на такива акции може да става и с банково джино, но, ако уставът не съдържа противното, притежателят се признава от дружеството за такъв само тогава, когато той е представил акцията и прехвърлянето се запише в дружествената акционерна

книга.

Дружеството има право да провери владението на акцията, но не е задължено да стори това.

Акционерът, който е прехвърлил акцията, остава задължен за невнесената сума от недоплатената номинална стойност на акцията дотогава, до когато новият притежател не е вписан в дружествената акционерна книга.

Чл. 181. Всеки акционер може да обтъжи решението на общото събрание, ако то противоречи на закона или на устава.

Това право се просрочва след изтичането на две недели от деня, в който е бил представен в надлежния областен съд протокола (чл. 187), който съдържа въпросното решение. (Нова ал. - ДВ, бр. 94 от 1924 г.) При обжалване решенията на общо събрание на акционерните дружества събира се по 100 лева такса.

Чл. 182. Акционер или акционери, които представляват една пета част от основния капитал, след като предварително внесат разноските и предадат на областния съд акциите си за гаранция, могат да поискат от надлежния областен съд да провери, чрез вещи люди, операциите на дружеството и да им съобщи резултата на проверяването. Предадените акции се задържат в съда до свършването на проверяването.

Отделение III. За общите събрания

Чл. 183. Всичките права, които акционерите имат по отношение делата на дружеството, се упражняват от тях чрез общото събрание.

Чл. 184. Общото събрание трябва да се свиква поне веднъж в годината. Предметите, които подлежат на разглеждане в общото събрание, трябва да се обозначават в всяка покана. Законно решение може да се постанови само върху тъй означените предмети. Изключва се само предложението за ново свикване на общо събрание.

Чл. 185. Акционер или акционери, които представляват една пета част от основния капитал, могат, когато щат, да искат свикването на общото събрание, стига да обозначат причината и целта. Ако имащият правото за свикване орган в течение на 8 дни не изпълни това желание, то, по прощата на заинтересувания или заинтересуваните, надлежният областен съд свиква общото събрание.

Ако според устава това право може да се упражни и от акционери, които владеят по-малка част от основния капитал, тогава се приспособяват съответстващите постановления от устава.

Чл. 186. Предметите върху които общото събрание, в всеки случай, трябва да се произнесе, са:

- 1) избирането, уволнението и освободението на управителния съвет (изключая случая, предвиден в чл. 160);
- 2) преглеждането на сметките, установлението на равностметката и разпределянето на

печалбата;

3) сливане с друго дружество;

4) сключването на такива договори, които имат за цел воденето на всяка дружествена сделка за обща печалба;

5) намалението или увеличението на основния капитал;

6) прекратяването на дружеството и определянето на ликвидаторите, най-после

7) изменението на устава.

Онези разпореждания, на предложението за подписка, които са преминали в устава, не могат и с решение на общото събрание да се изменяват, освен в случаите, предвидени в настоящия закон.

Чл. 187. За всяко общо събрание трябва да се държи протокол, в който се записват имената на присъстващите акционери и на представляваното от тях число акции. Този протокол трябва, в оригинал или в заверен препис, незабавно да се представи от управителния съвет на надлежния областен съд.

Чл. 188. Следните решения на общото събрание трябва да се представят на областния съд, за да бъдат вписани в търговския регистър:

1) за изменението на устава;

2) за прекратяването на дружеството и

3) за сливането на дружеството с друго дружество.

Решенията по тия предмети трябва да стават при участието на акционери, представляващи поне 3/4 част от основния дружествен капитал.

Преди вписването, тия решения нямат сила.

Обнародването на вписването е нужно само тогава, когато чрез него е станало променение в съдържанието на по-напрешното обнародване.

За да имат сила постановените решения спрямо трети лица, се приспособяват предписанията на чл. чл. 16 и 26 от настоящия закон.

(Нова ал. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Ако, обаче, общото събрание не може да се състои по неявяване на исканото от предидущата алинея число акционери, свиканото подир това второ общо събрание се счита за законно, ако се явят акционери, представляващи поне половината от основния дружествен капитал. В този случай, решенията, по указаните по-горе предмети, се вземат по висшегласие на акционери, представляващи 3/4 от представлявания в събранието капитал.

Отделение IV. За управителния и проверителния съвети

Чл. 189. Делата на акционерното дружество се управляват от един управителен съвет, който се състои от три или повече лица и трябва да се избере измежду акционерите с или без заплата.

Забележка. За първия управителен съвет се разпорежда чл. 160.

Чл. 190. Общото събрание може, когато иска, да отстрани членовете на управителния съвет, без да се нащърбяват с това придобитите им права за възнаграждение през време на управлението.

Чл. 191. Имената на членовете на управителния съвет трябва незабавно да се предявят на надлежния областен съд, за да се впишат в търговския регистър.

Същевременно с това предявление членовете на дружеството са длъжни да си заверят там подписите или да ги представят в заверена форма.

Всяко променение в членовете на управителния съвет трябва така също да се заяви на областния съд за вписването му в търговския регистър.

Тези променения имат сила спрямо трети лица, само ако са изпълнени предписанията на чл. 50.

Чл. 192. Управителният съвет подписва фирмата съгласно устава. Самият подпис се извършва така, щото упълномощените за това прибавят към дружествената фирма собствения си подпис.

Чл. 193. Спрямо учреждения и трети лица, акционерното дружество се представлява от управителния съвет.

Съобщенията, които се отнасят до дружеството, се считат редовни, ако са връчени на едного от членовете на управителния съвет.

Чл. 194. Ако от сметките или равносметката се укаже, че дружеството е изгубило половината от основния си капитал, управителния съвет е длъжен незабавно да свика общо събрание, за да се произнесе върху по-нататъшното съществуване или прекратяване на дружеството.

Ако, обаче, се укаже, че имотът на дружеството не покрива дълговете му, управителния съвет е длъжен да заяви това на надлежния областен съд, за да се прогласи дружеството за несъстоятелно.

Чл. 195. Сделките, на управителния съвет произвеждат за дружеството права и задължения, без да се обръща внимание, дали те са сключени от името на дружеството или, според съществуващите обстоятелства и волята на договарящите се страни, за негова сметка.

Съдружниците не са лично отговорни спрямо трети лица за действия, които са извършили от името на дружеството и за задълженията, които са поели върху си за сметка на същото дружество.

Чл. 196. Управителният съвет е длъжен спрямо дружеството да се подчинява на ония ограничения, които, според устава или решенията на общото събрание, са свързани с правото му да представляват дружеството.

Ако действията на членовете на управителния съвет са против предписанията на това отделение или против устава, те са солидарно отговорни спрямо увредените лица за произходящите от това загуби, даже и тогава, когато противното на закона или устава разпореждане се основава на решението на общото събрание.

Също тъй са солидарно отговорни членовете на управителния съвет:

- 1) за действителността на вносовете, направени от акционерите;
- 2) за истинността на платимите дивиденди;
- 3) за съществуването на книгите, които се изискват от закона, и за правилното водене на тези книги.

Чл. 197. Ако по устава или по решението на общото събрание, правата на управителния съвет, са ограничени, те нямат юридическо действие спрямо трети лица.

Чл. 198. Онзи член на управителния съвет, който веднага, след като се е научил за някое решение или разпореждане на същия съвет, е заявил против това решение или разпореждане пред проверителния съвет, не е отговорен за въпросните решения на управителния съвет.

Чл. 199. Когато управителният съвет се състои от няколко членове, присъствието поне на половината от тях и още един е необходимо, за да бъдат решенията му законни, освен ако уставът му не предвижда друго разпореждане.

Ако числото на членовете от управителния съвет се е намалило до размера, безусловно нужен според устава, за да може съветът да решава, то членовете на тоя съвет могат да си дадат оставката само пред общото събрание.

Чл. 200. Управлението на дружествените дела, както представителството, относително деловодството, може да се повери и на други пълномощници или на чиновниците на дружеството.

По отношение на тия лица приспособяват се предписанията на настоящия закон за търговските пълномощници (чл. чл. 45 и 47).

Чл. 201. Проверителният съвет трябва да се състои поне от трима членове и от други поне двама помощници на проверителите, които заместват по реда си онези проверители, които, по каквито и да било причини (смърт, изпадане в несъстоятелност и пр.), не могат да изпълняват длъжността си.

(Изм. - ДВ, бр. 10 от 1899 г.) Този съвет за пръв път може да се избере само за една година, а по-късно най-много за три години.

Членовете на проверителния съвет могат в всяко време да бъдат отстранявани от общото събрание, без с това да губят правото си за обезщетение.

Чл. 202. Проверителният съвет контролира деловоденето на дружеството в всичките му клонове; за тая цел той има право да следи за хода на дружествените дела, да преразглежда, когато ще, книгите, книжата и касата на дружеството.

Проверителният съвет е длъжен да провери годишните сметки и равносметката, както и предложенията за разпределяне на печалбата и да прави за това всяка година доклад до общото събрание. Без този доклад, общото събрание не може да постанови законно решение за разделяне на печалбата.

Ако проверителният съвет, в кръга на своята деятелност, забележи разпореждания, противни на закона или устава, или опущения, или злоупотребления, които нарушават

интересите на дружеството, дължен е веднага да свика общо събрание.
Освен горните, проверителният съвет не може да се натовари с други работи.

Чл. 203. За членове на проверителния съвет могат да бъдат акционери или вънкашни лица. Те могат да се преизбират: роднините до 4-а степен и сватовете до 3-а степен на членовете на управителния съвет не могат да бъдат избирани в проверителния съвет. Ако са избрани, те са длъжни да подадат оставка.

Ако проверителният съвет се състои от три члена, те трябва и троицата да бъдат български поданици, живущи в Царството, ако ли се състои от повече, то половината и още един от тях трябва да бъдат български поданици, живущи в Царството.

Чл. 204. Членовете на проверителния съвет са солидарно отговорни, ако не изпълняват предвидените в чл. 202 обязанности.

Чл. 205. В дела (спорове), които по решение на общото събрание трябва да се заведат против управителния или проверителния съвети, дружеството се представлява от избрани от общото събрание пълномощници. Ако такива не се изберат, те се назначават от надлежния областен съд.

Чл. 206. Управителният съвет е длъжен да се грижи за редовното водене на дружествените книги и 8 дни преди общото събрание да обнародва проверената от проверителния съвет годишна равностетка, заедно с доклада, който трябва да се представи на общото събрание.

Освен това, управителният съвет е длъжен да представи незабавно в надлежния областен съд един първообраз от одобрената от общото събрание равностетка.

Представената сметка може да се прегледа от всекиго.

Надлежният областен съд е длъжен да застави членовете на управителния съвет, щото, под страх на глоба до 5000 лева да се съобразяват с горното правило.

Чл. 207. При съставяне на равностетката се пазят следващите правила:

- 1) дружественият капитал трябва да се впише, като се обозначат отделните предмети и това, което се намира налице в последния ден на търговската година;
- 2) ценните книги, които имат текущи курс, трябва да се обозначат с курса, който имат в последния ден на търговската година;
- 3) разноските за учредението трябва да се определят в първите 5 търговски години;
- 4) основният капитал, както и резервният фонд на дружеството, се вписват между дълговете на дружеството;
- 5) съмнителните вземания се вписват в сметка по вероятната им стойност, а безнадеждните - трябва да се отпишат;
- 6) печалбата или загубата, която произхожда от сравнението на активното и пасивното положение, трябва да е указана особено в края на равностетката.

Чл. 208. За правилното съставяне на годишната равностетка са солидарно отговорни членовете на управителния и проверителния съвети.

Отделение V. За прекратяване на акционерното дружество

Чл. 209. Акционерното дружество се прекратява:

- 1) с изтичане на времето, за което е съставено дружеството;
- 2) по решението на общото събрание;
- 3) чрез сливане с друго едно дружество;
- 4) с изпадане в несъстоятелност.

Чл. 210. Прекратяването на дружеството, освен в случай на несъстоятелност, трябва да се заяви, под страх на глоба до 5000 лева, на надлежния областен съд, за да се впише в търговския регистър и да се обнародва.

Същевременно управителният съвет е длъжен три пъти да обнародва прекратяването в вестниците, които са назначени за обнародване на дружествените обявления, ако ли такива няма, в "Държавен вестник", и да покани кредиторите на дружеството да изтеглят вземанията си в течение на шест месеци от третото обнародване.

Чл. 211. Когато акционерното дружество се прекрати, освен случаите на несъстоятелност с друго дружество, последва ликвидация при която, ако според устава или решението на общото събрание дружеството не е възложило това на други лица, като ликвидатори действуват членовете на управителния съвет.

Общото събрание може, когато иска, да оттегли пълномощието на ликвидаторите.

Управителният съвет извършва вписването на ликвидаторите в търговския регистър. За вписването важат предписанията на чл. чл. 111-116, 195 и 196.

Проверителният съвет запазва правата си през всичкото време на ликвидацията.

Чл. 212. Имотът на прекратеното дружество, след изплащането на дружествените дългове, се разделя между акционерите съразмерно с акциите им. Фактическото разделяне, обаче, не може да стане преди изтичане на предвидения в чл. 210 шестмесечен срок.

Чл. 213. Кредиторите, които са известни на дружеството, трябва да се поканят за реализиране на вземанията им чрез особено известие или чрез обявление, което, ако остане безуспешно, вземанията се депозират в брой пред надлежния областен съд.

Същото важи за висящите задължения и спорните вземания. В това отношение може да се прави изключение, когато, до изравняването на поменатите задължения и вземания, разделянето на дружествения имот е оставено висяще или когато на кредиторите се дава достатъчна гаранция.

Ликвидаторите и проверителният съвет са солидарно отговорни за изплащанията, които са станали, въпреки горните правила.

Чл. 214. Ликвидаторите са длъжни поне всяка година да дават отчет за състоянието на разчистването на дружествените дела и след свършване на ликвидацията да публикуват резултата.

Чл. 215. Книгите на прекратеното акционерно дружество трябва да се пазят в продължение на десет години в мястото, определено от надлежния областен съд.

Чл. 216. В случай на сливане на две или повече акционерни дружества, важат следните правила:

- 1) имотът на прекратеното, вследствие на сливане, дружество трябва да се управлява отделно, до като кредиторите му не са удовлетворени или напълно обезпечени; обаче, това управление трябва да се извършва от новото дружество;
- 2) членовете на управителния съвет от управляемото дружество са солидарно отговорни спрямо кредиторите на сливащото се дружество за отделното деловодене;
- 3) сливането веднага трябва да се заяви на надлежния областен съд, за да бъде вписано в търговския регистър;
- 4) поканата към кредиторите и прекратеното дружество може да се изостави или да се отложи за по-късно, но действителното сливане на имота не може да стане преди изтичане на предвидения в чл. 212 срок.

Чл. 217. Намалението на основния капитал може да стане:

- 1) чрез изкупване акциите;
- 2) чрез освобождаване дължимите още срещу акции вносове;
- 3) чрез изплащане в брой и
- 4) чрез намаляване номиналната стойност на акциите.

Ако това намаление не се извършва по определеното в устава лотарийно теглене, то за тая цел се изисква решение на общото събрание и позволение на надлежния областен съд.

Областният съд може, в такъв случай, да позволи исканото намаление само тогава, когато на основание най-последната равностметка и след изслушване на поканените, чрез обявление, кредитори, се окаже, че има нужда от това намаление и че дружеството и с намален основен капитал може да удовлетвори всичките си задължения.

Чл. 218. Правилата, предвидени в настоящия отдел, имат приспособление и в случай, ако акционерното дружество се прекрати по други непредвидени в чл. 209 причини.

Отделение VI. За командитното дружество с акции

Чл. 219. Правилата на акционерните дружества, до колкото те не противоречат на следващите разпореждания, се прилагат и към командитните дружества.

Чл. 220. Лично отговорните съдружници са длъжни да участвуват при съставянето на дружеството с такъв капитал, който цял да представлява поне десетата част на всичкия капитал на съдружниците акционери.

Чл. 221. Съдържанието на дружествения договор трябва да се завери по нотариален ред от страна на лично отговорните съдружници. Той трябва да съдържа, между друго,

имената, занятието и местожителството на лично отговорните съдружници, както и размера и вида на внесеня капитал от всеки един лично отговорен съдружник.

Чл. 222. Фирмата на дружеството трябва да съдържа името на един от лично отговорните съдружници и още такава прибавка, от която да се разбира качеството на дружеството.

Чл. 223. Лично отговорните съдружници са по право основатели на дружеството; те съставляват в същото време по право управителния съвет; те не могат да бъдат членове на проверителния съвет.

Чл. 224. В общото събрание на дружеството само съдружниците акционери могат да гласоподават; лично отговорните съдружници нямат това право и тогава, когато притежават акции; за изменението, обаче, на дружествения устав се иска общото съгласие на лично отговорните съдружници.

Чл. 225. Командитното дружество се прекратява по същите причини, по които се прекратява и едно обикновено командитно дружество; смъртта или несъстоятелността на един от съдружниците акционери не влече подире си прекратяване на дружеството; съдружник-акционер може да иска прекратяване на дружеството само чрез решение, постановено в общото събрание.

Отделение VII. За чуждите акционерни дружества

Чл. 226. (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Чуждите акционерни дружества, които желаят да търгуват в територията на Българското царство, са длъжни да регистрират фирмата си в онзи областен съд, в окръга на който отварят клон или агенция.

Чл. 227. Всяко чуждо акционерно дружество е длъжно, заедно с просбата на регистриране на фирмата, да представи в надлежния областен съд, в заверена форма, устава си, за да се впише в търговския регистър, а при това същевременно да удостовери:

- 1) че е съставено според законите на своето отечество и че действително действа;
- 2) че е внесло определения от правителството залог, ако правителството счита това за нужно, както и капитала, с който ще оперира;
- 3) (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) че е избрало за местожителство един от градовете на Царството, в който за управление на търговията е длъжно да назначи един свой генерален пълномощник.

Според важността на дружествените операции, правителството може да изиска, когато намери това за нужно, щото при главния представител да се назначат и други две лица, които заедно с представителя, да образуват управителен съвет на клона на дружеството. Този управителен съвет ръководи дружествените дела, в качество на делегат на централното управление на дружеството и е отговорен съгласно с устава на дружеството и разпорежданията на настоящия закон;

- 4) че се е задължило в сделките си да се съобразява с предписанията на настоящия закон и да признава за задължителни действията на местните представители;

5) (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) че представителят е законно упълномощен да подписва фирмата на дружествения клон и че притежава генерално пълномощно, което не може да му дава по-големи права от тия, които са предвидени в дружествения устав;

б) че всичките си спорове и препирни, които би възникнали от сделките сключени от представителството, ще се подчинява на туземните (българските) закони и съдилища;

7) че чуждата държава, в която дружеството е конституирано, действа по правилата на взаимността по отношение българските дружества, установени в нейната територия.

Обстоятелствата, предвидени в точки 3, 4 и 5, трябва да се удостоверяват с законно редовно решение на дружеството, потвърдено от надлежната държавна власт.

В случаите, в които, според съществуващи държавни договори, даването на позволение зависи от министерството; последното така също постъпва според горните правила.

Чл. 228. Обнародването на вписването, освен данните, предвидени в чл. 166, трябва да съдържа наименованието на туземното представителство и размера на дадената гаранция, както и количеството на капитала, с който ще оперира.

Чл. 229. За местното заведение на иностранното акционерно дружество трябва да се водят специални редовни книги.

Чл. 230. Местното представителство е задължено през месеца, който следва общото събрание, да представи на надлежния областен съд по един първообраз от протоколите на общото събрание, от общата равносметка на акционерното дружество и от особната равносметка на местното заведение.

Общата и особната равносметки трябва, освен това, да се обнародват в вестника, който е определен за обявленията на дружеството, а ако такъв няма - в "Държавен вестник".

Чл. 231. Представителите са солидарно отговорни за загубите, които би произлезли от несъблюдение на предписанията, предвидени в предидущия член.

Чл. 232. Решенията на чуждите акционерни дружества, с които става разпореждане, за променението предмета на предприятието, за прекратяването или за сливането с друго дружество, даже тогава, когато са станали редовно според чуждия закон, имат действие за заведението на местния клон само от момента, когато са били вписани в търговския регистър на надлежния областен съд.

Чл. 233. Всеки заинтересуван може да иска зачеркване на фирмата от търговския регистър, ако се удостовери:

- 1) че дружеството в собственото си отечество е престанало да действа или е загубило правото на разпореждане с имота си;
- 2) че, без оправдана причина, не отговаря на задълженията си, предвидени в чл. 227, 229 и 230;
- 3) че някакво решение, издадено против дружеството или местния му клон, не е могло да се удовлетвори по немане на имот и
- 4) че дружеството е изтеглило част или всичкия си капитал, определен за опериране в Царството.

Отделение VIII. Наказателни разпореждания

Чл. 234. Членовете на управителния съвет, както и лично отговорните съдружници в командитните дружества и в дружествата с акции, ако действията или опущенията им не попадат под разпорежданията на наказателния закон, наказват се от надлежния областен съд с затвор до шест месеци и глоба до 20.000 лева:

- 1) ако, при представяне устава за вписването им в търговския регистър, съзнателно представят неистински сведения за покриване и изплащане на основния капитал;
- 2) ако по тяхно престъпно опущение дружеството е останало, в течение на три месеци, без управителен съвет или в достатъчно число не е имало проверителен съвет;
- 3) ако при съставяне на равносметката постъпват противозаконно или, ако в изложенията си в обща събрание, съзнателно невярно предават или укриват състоянието на дружеството;
- 4) ако нарочно допустнат да се държат неверни протоколи в общото събрание;
- 5) ако, въпреки предписанията на чл. 169, купуват, за сметка на дружеството, собствените акции на дружеството или дават заем срещу тях;
- 6) ако, въпреки предписанието на чл. 173, плащат на акционерите от основния капитал дивиденди или лихви;
- 7) ако, в случаите, предвидени в чл. 194, пропускат да свикат общо събрание или да обявят несъстоятелността;
- 8) когато сами решават работи от компетентността на общото събрание (чл. 186).

Чл. 235. Предвиденото в предишния член наказание се прилага и:

- 1) против основателите, които в проекта съзнателно са съобщили неистински данни;
- 2) против членовете на проверителния съвет, когато те са представили пред общото събрание доклада си за годишните сметки за равносметката и за разделяне на печалбата, като умишлено са се основали върху неистински данни.

Чл. 236. Съдът има право, при съществуването на смекчителни обстоятелства, в случаите на предишните два члена (234-235), да замени наказанието затвор с парична глоба за всеки подсъдим в размер до пет хиляди лева.

Чл. 237. Наказват се с парична глоба по пет хиляди лева:

- 1) членовете на управителния съвет, ако, въпреки чл. 206, пропуснат да обнародват равносметката и доклада си 8 дни преди общото събрание или, ако не представят протоколите от общото събрание на надлежния областен съд, или ако издават привременните акции в по-голяма сума, от колкото е действително внесена;
- 2) лицата, които са длъжни да свикат общо събрание, ако не го свикат поне веднъж в годината (чл. 184);
- 3) ликвидаторите, ако, въпреки чл. 214, не направят доклад за течението на ликвидацията или пропуснат да обнародват окончателния резултат;
- 4) туземните представители, ако не се съобразят с правилата, предвидени в чл. 230.

Чл. 238. С налагане на показанията, предвидени в чл. чл. 234, 235 и 237, не се унищожава правото за обезщетение.

Глава пета. За сдружаванията

Чл. 239-267. (Отм. - ДВ, бр. 45 от 1907 г.)

Отделение VI. За сдружаването с съучастие.

Чл. 268. Сдружаването с съучастие има място тогава, когато един търговец или едно търговско дружество дава на едно или няколко лица или дружества едно участие в печалбите и загубите на една или няколко операции, или даже, върху цялата тяхна търговия.

Сдружаването с съучастие може да има място също и за търговски операции, вършени и от нетърговци.

Сдружаването с съучастие се освобождава от формалностите, установени за дружествата, но тяхното съществуване може да се установи с писмени документи.

Чл. 269. Сдружаването с съучастие не установява спрямо третите лица едно юридическо лице, различно от личностите на заинтересуваните лица. Третите лица, нямат права и не се задължават, освен спрямо тези, с които са договаряли.

Чл. 270. Съучастниците нямат никакво право върху нещата, които влизат в съдружието, макар и внесени от тях. При всичко това, съдружниците могат да уговорят по между си, щото нещата внесени от тях, да им се повърнат в натура; в противен случай, те имат право на обезщетение. Вън от тоя случай, правата на съдружниците се ограничават да искат само сметка за нещата, които са внесли в дружеството и за печалбите и за загубите.

Чл. 271. Вън от разпорежданията на горните членове, съглашението на страните определя формата, съразмерните части и условията на сдружаването.

Глава шеста.

За облигациите

Чл. 272. Забранява се на дружествата да издават облигации, било поименни, било на предявител, за сума, която би превишила действително внесенния капитал, който има дружеството, според последната одобрена равносметка.

Запрещението не се отнася до менителниците, книжките за влогове, поименните разписки и други книжа по вземания, които произхождат от частни сделки.

Чл. 273. Издаването на облигации, даже и когато е разрешено с учредителния акт или с

устава на дружеството, не може да стане, освен по решение на общото събрание и то след одобрението от Министерството на финансите и от онова на търговията, промишлеността и труда.

Когато издаването на облигациите става чрез публична подписка, решението на общото събрание, приложено към проекта на обявлението, което се изисква от следващия член, трябва да бъде предадено в областния съд за изпълнение формалностите за вписването на дружествата.

Чл. 274. Управителният съвет, който се отнася до публиката за издаването на облигациите, е длъжен да обнародва едно обявление, в което се указва:

- 1) името, предмета и седалището на дружеството;
- 2) дружествения капитал;
- 3) датата на учредителния акт и на измененията, които е претърпял, както и датите на обнародванията;
- 4) състоянието на дружеството, според последната одобрена равностметка;
- 5) цялото количество на облигациите, които ще се издадат, и които са вече издадени, начина на плащането и изплащането им, номиналната стойност на всяка облигация с обозначение лихвите, които произвежда и дали са те поименни или на предявител;
- 6) датата на обнародването постановлението, с което общото събрание е одобрило издаването на облигациите.

Чл. 275. Подписката на облигациите не може да стане, освен върху един или няколко екземпляра от обявлението по издаването на облигациите.

Чл. 276. Всяка облигация трябва да съдържа предписаните означения от обявлението, както и таблицата на изплащанията в капитал и лихва.

Глава седма.

Заключителни разпореждания

Чл. 277. Акционерните дружества, командитните дружества с акции и сдружаванията не могат да се съставляват, освен с разрешението на областния съд. Основателите са длъжни да поискат това разрешение.

Чл. 278. Областният съд, след като изслуша прокурорския надзор и управителите на дружеството, на основание на книжата, представени при заявлението за вписване дружеството в търговския регистър, и, след като се убеди, че са изпълнени формалностите и условията, предписани от закона за съставяне на дружеството, дава исканото разрешение или постановява изменението на устава. Решението на областния съд може да бъде обжалвано по апелативен ред в петнадесет дни от обнародването му.

Същото право има и прокурорският надзор.

Апелативният съд, след като изслуша представителя на дружеството и на прокурорския надзор, се произнася окончателно, без право на обтъжване, в един месечен срок от деня, в който е била подадена апелативната жалба.

Дял трети.

Глава първа.

За търговските сделки. За търговските сделки изобщо. Отделение I. Определение на търговските сделки

Чл. 279. За търговски сделки се считат:

- 1) купуването или придобиването по друг начин на стоки и вобще на движими имоти, с цел да се продадат те сурови, преработени или обработени;
- 2) предприемането доставката на горепоменатите предмети, които предприемачът е придобил за тая цел;
- 3) купуването или придобиването по друг начин на всякакви ценни книжа и акции, които са предмет на търговско обръщение, даже в такъв случай, ако придобиването не е станало с цел на препродаване;
- 4) застрахованията;
- 5) приемането за превозване по море на пътници или стоки и сключването на морски заеми с залог;
- 6) менителниците и записите на заповед.

Чл. 280. За търговски сделки се считат и следните, когато се упражняват, като занаят:

- 1) изработването или преработването на движими вещи за сметка на други лица, с изключение работата на дребните занаятчии;
- 2) банковите и сарафските сделки;
- 3) комисионни, спедиционни и транспортни сделки, както и сделките на заведения за превозване на лица;
- 4) сделките на публичните складове;
- 5) сделките на издатели на книги, както и разните сделки на книжарници и търговци с произведения по изкуството, а така също печатарските сделки, с изключение на дребните занаяти;
- 6) сделките на производителите, които обработват или преработват собствените си произведения и сделките на рудната индустрия, с изключение на дребните занаяти, и
- 7) посредничеството по търговските сделки.

Поменатите сделки се считат за търговски и в такъв случай, ако те не се сключват с търговска цел, но от търговец, в кръга на търговията му.

Чл. 281. Всичките сделки на търговец, които се отнасят до упражнението и поддържането на търговията му, се считат за търговски сделки.

Продажбите на дребните занаятчии, когато те се явяват изключително като упражнение на индустриално заведение, не се считат за търговски сделки.

Чл. 282. Застрахованията на вещи и имоти, които не са предмет на търговска сделка, както и застрахованията на живот, считат се за търговски сделки само по отношение на застрахователя.

Текущите сметки и чековите се считат, по отношение на нетърговци, за търговски сделки само тогава, ако произхождат от търговски операции.

Чл. 283. Сключените от търговец договори, в случаите на съмнения, се считат за отнасящи се до упражнение на търговията му.

Издаденото от търговеца задължение се счита за отнасящо се до следването на търговското му заведение, ако самият документ не доказва противното.

Чл. 284. Договори, които се отнасят до недвижими имоти се считат за търговски сделки само в такъв случай, ако те са последствие на предприятия, предназначено за туряне в търговски обръщения на недвижимости и препродаването им с спекулативна цел.

Чл. 285. Фактът, че някой, по причина на званието или положението си или по други причини, не може да се занимава с търговия, няма никакво влияние върху качеството и действителността на търговските сделки.

Чл. 286. Правилата, предвидени в този дял на настоящия закон, се прилагат и към двете страни, даже и при ония сделки, които се считат само за едната от договарящите се страни за търговски. Изключение може да стане само тогава, когато от поменатите правила на закона става явно, че те са задължителни само за онази страна, по отношение на която сделката е търговска.

Отделение II.Общи правила относително търговските сделки

Чл. 287. В договорите трябва да се дири повече кое е било общото намерение на договарящите се страни, отколкото да се обръща внимание на буквалния смисъл на изразенията.

Чл. 288. Изразенията на думите в договора трябва да се приемат в обикновения им смисъл, освен ако заинтересуваните страни удостоверяват, че те са предавали на употребеното изразение друг смисъл, приет в търговското обръщение.

В случай на съмнение в изразението на думите и договора, че те са предадени в друг смисъл, трябва да се даде такова тълкуване, при което сделката може да има действие.

Чл. 289. При оценката смисъла на действията и опущенията трябва да се имат предвид търговската практика и обичаи.

Чл. 290. Лицата, които чрез една сделка, която е за тях търговска, поемат задружно задължение спрямо трети лица, се считат за солидарни длъжници, освен ако от

съгласението с кредитора или кредиторите излиза противното.

Чл. 291. Тегленият на отговорност солидарен длъжник може да прави срещу кредитора само такива възражения, които се касаят лично до него или до всичките му съдлъжници. По търговски сделки и въобще в всичките онези случаи, в които настоящият закон постановява солидарно задължение, солидарният длъжник не може да иска разделянето на вземането или предварителното теглене на съд на другите длъжници и не може да прави възражение за това, защото за цялото вземане изключително само той е бил теглен на отговорност.

Същото важи и за поръчителя, ако поръчителството е дадено за задължение, което произхожда от търговската сделка или ако самото поръчителство се счита за търговска сделка.

Чл. 292. Който в силата на сделка, която за него се счита за търговска, е задължен да се погрижи за работата на друго, трябва да употреби грижата на добър търговец.

Чл. 293. Задатъкът, ако няма друго съглашение, се счита за признак на сключването на договора и след изпълнението му се повръща или се прихваща.

Задатъкът така също се повръща, ако, по взаимното отмятане на страните или по друга причина, договорът се прекрати или унищожи.

Чл. 294. В отсъствието на друго съглашение или на противен търговски обичай, онзи, по вината на когото договорът не може да се изпълни, изгубва задатъка, а полученият задатък е дължен да повърне

двойно.

Чл. 295. Ако някоя от страните при сключването на договора е дала или обещала нещо (пишманлък) за в случай, че се отметне, тя може да се оттегли от договора, но само, ако още не е почнала да го изпълнява или не е приела извършеното от другата страна цяло или частично изпълнение.

Онзи, който се отметне, дължен е да заплати условената затова отметване сума (пишманлък), а дадената изгубва, но с това се освобождава от по-нататъшни последствия от отметването.

Чл. 296. Ако се изпълни договорът, пишманлъкът се връща или прихваща в вземането на изпълнителя. Така също трябва да се повърне пишманлъка, ако договорът престане по взаимното съглашение на страните или по друга причина.

Чл. 297. Търговските сделки не могат да се развалят по причина на чрезмерна повреда.

Чл. 298. Законните лихви по търговски дела са в годината 8% от платимия капитал. В всичките случаи, в които настоящият закон постановява задължение за плащане на лихви, пресмятат се 8% лихва в годината.

Чл. 299. Който има изискуемо вземане от сделка, която за него е търговска, има право да иска лихва от деня на падежа, а ако няма срок за изплащане - от деня на поканата. Изпращането на сметката само по себе си не може да се счита за покана.

Чл. 300. Търговците помежду си могат да искат лихви от деня на падежа на вземанията си и без предварително съглашение и покана.

Чл. 301. Търговецът, който в кръга на търговията си върши сделки за друго, има право и без предварително съглашение да иска за тия си услуги възнаграждение според местните обичаи, а ако се отнася за съхранение на някоя вещ, може да иска възнаграждение за съхранението.

Така също търговецът може да пресметне лихви за дадените от него заеми и аванси, както и за направените разноси, от деня на изпълнението или на иждивяването.

Чл. 302. Ако търговецът се намира с друго лице в отношение, на основание текуща сметка, то онзи, който при сключването на сметките има да взема, може върху тази сума да си пресметне лихви от деня на сключването, даже и в такъв случай, когато в тази сума се съдържат вече лихви.

Сключването на сметките в отсъствие на друго съглашение или обичай, трябва да става в края на всяка търговска година.

Чл. 303. Одобряването на годишните сметки, било обикновени, било текущи, не лишава от правото да се докаже, че те съдържат погрешка или измама.

Чл. 304. За действителността на пълномощието не се изисква някоя определена форма, а относително обема на правата на упълномощения важи изразената воля на страните, а в отсъствие на такава - обичаите и естеството на сделката.

Чл. 305. Предложението или пълномощието, или довереността, които са дадени от един търговец за една търговска работа, не се считат за оттеглени с смъртта на последния, освен ако противното намерение явствува от собственото изявление на упълномощителя или от съществуващите обстоятелства.

Чл. 306. При пълномощието за търговски сделки, към отношенията между упълномощителя и упълномощения, както и между последния и трети лица, се приспособяват правилата, предвидени в глава V от първия дял на настоящия закон.

Чл. 307. Търговски асигнации (платежни заповеди) се считат:

- 1) тези които са издадени на заповед и
- 2) тези, които са издадени или приети (акцептирани) от търговци.

Предмет на такива асигнации могат да бъдат, освен пари и ценни книги, и други заместими вещи, и за да бъдат действителни, не се изисква нито споменаването юридическия титул на задължението, нито призваниета за приемането на стойността им.

Чл. 308. Приемателят, чрез приемането на асигнацията, се задължава спрямо издателя или приемника му, че ще изпълни заповедта.

Приемането (акцептирането) се счита за валидно, ако приемателят на предната страна на асигнацията запише името на фирмата си.

Чл. 309. Приемането на асигнацията не се унищожава нито с смъртта на приемателя, нито на издателя, нито пък на лицето, на което е издадена, освен ако противното на това е било уговорено в самата асигнация.

Чл. 310. Платежните заповеди ако са издадени на заповед, могат да се прехвърлят с джиро. Джирото има сила и тогава, ако джирантът е подписал на гърба на записа само името или фирмата си.

Чл. 311. По същия начин могат да се прехвърлят коносаментите, товарителниците на превозвачите както и записите на морските заеми и полиците на морските застрахования, ако тия документи са издадени на заповед.

Чл. 312. С прехвърлянето на предвидените в предишните два члена документи, основаващи се на тях права, преминават върху лицето, на което се прехвърля. Длъжникът е длъжен да изпълни задължението си само срещу предаването на издължения документ. Той може да прави само такива възражения, които се основават на самия документ, или на отношението, което съществува между него и притежателя на записа.

Чл. 313. Правилата на отдела за менителниците отнасящи се до представлението на менителницата за плащане, до плащането, до протеста, до известяването на предшествениците, до регреса, до просрочието и до амортизацията, се приспособяват и на асигнациите.

Чл. 314. Стоки и други движимости, които търговецът в кръга на търговията си, е продал и предал, стават собственост на добросъвестния купувач, даже и в такъв случай, ако продавачът не е бил собственик. По-рано придобитата собственост престава; престават така също по-рано придобитите залог и вещни права, ако купувачът при покупката не е знаел за тия права.

Ако търговецът, в кръга на търговията си, е заложил и предал стоки или други движимости, то онзи, който е придобил по-рано върху тия предмети правото на собственост, залог или друго вещно право, не може да осъществи тия права в вреда на добросъвестния залогодържател или на наследниците му.

Законният залог на комисионера, спедитора и превозвача, що се отнася до действията му, се приравнява с договорния залог.

Чл. 315. Предписанията на предишния член се приспособяват върху записа на приносител и върху записи, които могат да се прехвърлят чрез джиро, даже в такъв случай, ако продажбата или залагането им са станали от нетърговец.

Чл. 316. За да има сила и действие договорът за залагане на движимости, на книжа на приносител и на такива записи, които могат да се прехвърлят чрез джиро, както и на вземания които се основават на търговски книги, ако този договор е станал касателно търговска сделка, то, освен простото съглашение на страните, се изискват само предвидените в следните членове условия.

Чл. 317. За залагане на движимости, достатъчно е, ако залогът се предаде на кредитора, или за негова сметка, на трето лице.

Чл. 318. Залогът на книжа на приносител се придобива чрез фактическото им предаване, а на записи, които се прехвърлят чрез джиро, ако снабденият с джирото запис се предаде на кредитора или, за негова сметка на трето лице.

Чл. 319. Ако залогът е даден на основание писмен договор за обезпечение на вземане, произходяще от търговска сделка и длъжникът не е изпълнил задължението си с време, то кредиторът има право да се удовлетвори от заложените предмети.

За тая цел кредиторът трябва да подаде заявление до надлежния съд, с което, като представи нужните документи, да иска продажбата на заложените предмети.

Надлежният съд, на основание това заявление и без призоваване и изслушване на длъжника, разрешава проданта на въпросните предмети. Тази продан се извършва под отговорност и за сметка на кредитора.

Кредиторът е длъжен, доколкото това е възможно, веднага да извести длъжника, както за разрешението на проданта, така и за нейното извършване, и да му предаде остатъка от покупната цена. Ако кредиторът пропусне това известие, той дължи обезщетение.

Чл. 320. Ако залогът произхожда от търговска сделка и страните са се съгласили писмено, щото удовлетворението от залога да стане без съдебна намеса, то, ако, длъжникът не изпълни задължението си с време, кредиторът има право публично да продаде залога; при това, той е свободен частно да продаде такива заложени предмети, които имат пазарен или борсов курс, като удостовери продажбата чрез нотариуса. За останалата продажба кредиторът е длъжен, под страх на обезщетение в полза на длъжника, веднага да извести последния; доколкото това е възможно, а съществената маса и да ѝ предаде излишека от покупната цена.

Чл. 321. В случай, че длъжникът изпадне в несъстоятелност, кредиторът трябва да извести несъстоятелната маса и да ѝ предаде излишека от покупната цена.

Чл. 322. С прехвърлянето на вземане, което е обезпечено с залог, последният се счита за прехвърлен само, ако е предаден и той.

Чл. 323. Кредиторът може, относително вземанията, на които падежът е настъпил и които произхождат от търговски сделки, да упражнява право на задържане върху ония пари, движимости и ценни книги на длъжника, които, съгласно волята на последния, са преминали в негово фактическо владение или разпореждане.

Това право не може да се упражнява, ако въпросните предмети са преминали в владението на кредитора за определено разпореждане.

Търговците могат да упражняват правото за задържане помежду си по отношение на вземания с ненастъпили падежи, произхождащи от търговски сделки:

- 1) ако длъжникът изпадне в несъстоятелност;
- 2) ако е само прекратил платките си;
- 3) ако обрънатото против него съдебно взискание стане неудовлетворено.

В тези случаи приетото задължение по отношение наставлението на длъжника или определеното разпореждане не изключва упражнението на правото за задържане, ако поменатите обстоятелства последват подир предаването на предметите или ако кредиторът, след приемането на предметите, узнае за тези обстоятелства.

Чл. 324. Кредиторът, който в смисъла на предидущия член има право за задържане, дължен е веднага да извести длъжника, че се ползува от това свое право.

Ако длъжникът с време не изплати дълга си по друг начин, кредиторът има право, даже и в случай, ако длъжникът му би изпаднал в несъстоятелност, чрез редовен иск, да иска от съда на своето местожителство продажбата на задържаните предмети и от покупната цена да удовлетвори себе си преди всички други кредитори. Случайният остатък той е дължен да предаде на длъжника или на масата на несъстоятелността.

Отделение III. Сключване на търговски сделки

Чл. 325. За обсъждане въпросите: дали една търговска сделка е правилно сключена или не, или дали тя има сила и действие, важат съответстващите правила, предвидени в закона за задълженията и договорите, чл. чл. 1-12 и 28-35 (отдел първи), с долуизложените изключения и прибавления.

Чл. 326. За действителността на търговските сделки, с изключение случаите, предвидени в настоящия закон, не се изисква писмена или друга някоя формалност.

Чл. 327. Ако е станало предложение за сключване на търговска сделка и за приемането му е условен известен срок, то, независимо от това дали страните присъствуват или отсъствуват, предложителят не може да се оттегли преди изтичането на условия срок. В отсъствие на такова условие, предложението, което се прави между присъстващи губи силата, ако другата страна не се произнесе веднага за приемането на предложението.

Чл. 328. В случай на предложение между отсъстващи и, ако за приемане на предложението не е бил условен известен срок, предложителят остава задължен толкова време, колкото е нужно, за да се получи отговор.

При изчислението на това време, предложителят може да счита, че предложението му е пристигнало на време на предназначението.

Ако изпратеният на време отговор за приемането е пристигнал след горния срок, това приемане губи силата, ако предложителят между това време или веднага след

пристигането на отговора за приемането, е съобщил на другата страна, че си оттегля предложението.

Чл. 329. Предложението се счита за нестанало, ако известието за оттегляването му е съобщено на другата страна, преди пристигането на предложението или едновременно с последното. Приемането губи силата си, ако предложителят бъде известен за оттегляването му преди пристигането на съобщението за приемането или едновременно с последното.

Чл. 330. Ако според волята на страните, сделката веднага трябва да се изпълни, приемането не може да се оттегли, щом е било започнато изпълнението.

Чл. 331. При договори, които са станали между отсъстващи, за времето на сключването се счита момента, в който съобщението за приемането е било изпратено или предадено на пощата.

Чл. 332. Съобщение за приемане, което се прави под условие или с ограничение, се счита за отхвърляне на предложението и същевременно за ново предложение.

Чл. 333. Търговец, който се намира в търговски отношения с друг търговец или му се предложи за извършване на поръчки, е длъжен веднага да се произнесе за получената поръчка или предложение, иначе, мълчанието му се счита, като да е приел предложението или поръчката.

Но и в случай, когато той отблъсне предложението или поръчката, длъжен е, за сметка на предложителя или на лицето, което дава поръчката, привремено да пази препратените стоки или други предмети, освен ако това не му е възможно да направи без вреда за себе си или няма достатъчно обезпечение за разноските, които могат да възникнат.

В противен случай, надлежният съд може, по просбата на получившия предложението или поръчката, до тогава, до когато собственикът не се разпореди другояче, да определи, щото препратените предмети да се пренесат в публичен склад или да се дадат на съхранение на пазач.

Отделение IV. Изпълнението на търговските сделки

Чл. 334. За всичките въпроси по изпълнението на търговските сделки прилагат се съответстващите предписания от закона за задълженията и договорите с предвидените в следващите членове изключения и прибавления.

Чл. 335. Ако в договора, относително вида и качеството на стоката, не се съдържа точно определение, то длъжникът е длъжен да проводи стока от среден вид и средно качество.

Чл. 336. Ако договорът не определя времето, за изпълнение на задължението, то, ако естеството на сделката или търговските обичаи не изискват известен срок, изпълнението може да се иска и да се извърши в всяко време.

Чл. 337. Ако времето за изпълнението е уговорено в някой годишен сезон или нему подобно време, то за определяне тия срокове, важат съществуващите в мястото на изпълнението търговски обичаи.

Чл. 338. Изпълнението на търговските сделки трябва да се извърши и приеме в определения за това ден през работните часове по местния обичай.

Глава втора.

За продажбата

Чл. 339. За условията, правното действие и видовете на продажбата се прилагат, правилата, предвидени в съответстващите членове от закона за задълженията и договорите, с следните изключения и прибавления.

Чл. 340. Ония предложения за продажби, които очевидно са направени към много лица, особено чрез изпращане или съобщение на преискуранти за цена или на складови бележки, без изрично да са обозначени стоката, цената или количеството, не се считат за задължителни.

Чл. 341. Ако цената трябва да се пресметне според тежестта на стоката, ако няма друго съглашение или против обичай в мястото на изпълнението, то тежестта на обвивката (дарата) трябва да се спадне. Относително това, какво може да се пресмята като тежина на обвивката или колко може да се приеме в полза на купувача като излишек на тежестта или, най-после, какво може да се иска за развалените и неупотребените части, важи договорът или търговския обичай в мястото на изпълнението.

Чл. 342. В отсъствие на друго съглашение или на местен обичай, разносните, които са свързани с предаването, а особено с меренето и тегленето, са в тежест на продавача, а онези, които са свързани с приемането - в тежест на купувача.

Чл. 343. Докато се извърши предаването, освен ако купувачът допустне бавност, продавачът е дължен да пази вещта с грижата на добър търговец.

Чл. 344. Ако стоката трябва да се изпрати на купувача от друго място и той не се е разпоредил за начина на препращането, то продавачът се счита упълномощен да се разпореди за това, вместо купувача, с грижата на добър търговец, особено да избере лицето, чрез което да стане пренасянето.

Чл. 345. От момента, в който стоката е предадена на спедитора или превозвача, или на определеното по друг начин лице за превозване, опасността, която може да сполети стоката, е в тежест на купувача. Ако, обаче, купувачът е дал особено наставление за изпращането и продавачът се е отклонил от него без уважителна причина, то последният

отговаря за произходящата от това загуба.

Опасността, която постига стоката по пътя, е в тежест на продавача, ако мястото, за където се превозва стоката, трябва да се счита за него, като място за изпълнението.

Чл. 346. Купувачът е длъжен да приеме стоката, щом тя отговаря на условията в договора или в отсъствие на особени условия, на законните условия (чл. 335). Приемането, ако няма противно съглашение или противен местен обичай, трябва да стане веднага.

Изплащането на покупната цена трябва да стане при предаването, освен ако е станало друго съглашение или търговският обичай, или естеството на сделката изискват друго.

Чл. 347. Купувачът е длъжен, ако според обикновения вървеж на търговията е възможно, незабавно след приемането да прегледа изпратената му от друго място стока и ако тя не отговаря на условените или законните качества, веднага да уведоми за това продавача.

Ако купувачът е пропуснал да извести продавача, счита се, че не е направил възражение срещу стоката, освен ако съществуват такива недостатъци, които, при редовната търговска манипулация, не са могли веднага да се забележат.

Ако такива недостатъци се открият по-късно, известието трябва да стане веднага след откриването, иначе се счита, че и в това отношение срещу стоката не е било направено възражение.

Тези правила се приспособяват и към продажбата на виждане, опитване, вкусване или по мостра, ако у препратените стоки съществуват и такива недостатъци които не са могли веднага да се забележат.

Чл. 348. Купувачът, който прави възражение против изпратената му от друго място стока, не може да я повърне, но я оставя на разположението на продавача и трябва привременно да се погрижи за нейното запазване.

При това, купувачът има право чрез вещи лица да установи недостатъците, които са се забележили при приемането или по-после.

Ако стоката е изложена на развала и отлагането е свързано с опасност, купувачът има право да я продаде чрез публична продажба и да извести незабавно за това продавача.

Същото право има и продавачът, щом като купувачът му е известил за своите възражения против стоката.

Чл. 349. Купувачът не може да си служи с възражението, че стоката не отговаря на условените или законните качества, ако открие тия недостатъци след шест месеца от приемането или, ако в същия срок, не извести продавача за недостатъците.

Правото на купувача за иск против продавача, за недостатъци в стоката, се просрочва в продължение на шест месеци, считани от приемането на стоката.

Тези правила не изменяват законните разпореждания или търговските обичаи, които за известни сделки определят по-кратък срок за просрочване.

Чрез договор може да се определи по-дълъг или по-къс срок за отговорността на продавача.

Чл. 350. В случай на измама, продавачът не може да се ползува от предписанията на чл. чл. 347 и 349.

Чл. 351. В случай че купувачът е закъснял да приеме стоката, продавачът има право да внесе стоката, под отговорност и сметка на купувача, в някой публичен склад или да я депозира при частно лице, или пък да я продаде, съгласно чл. 348 и същевременно да иска произходящото от бавността обезщетение.

За станалото внасяне или продаване трябва, под страх на обезщетение, веднага да се извести купувачът.

Чл. 352. В случай на претенции, произходящи от бавността на страните, всяка страна има право да удостовери бавността на другата чрез протест, извършен по правилата, предвидени за менителниците и търговските записи.

Чл. 353. Ако стоката се предаде на купувача за виждане или опитване, тя се счита приета, щом купувачът веднага не се произнесе в течение на условия или обичайния срок или по поканата на продавача.

Чл. 354. Ако купувачът не може да представи предадената му мостра или проба, стоката се счита, че е съгласна с мострата или с пробата.

Чл. 355. Ако страните са си запазили правото да се отметнат от продажбата, и в това отношение не са предвидели срок, правото за отмятане трябва да се упражни веднага, или поне в течение на три дни от сключването на договора.

Чл. 356. Продавачът не може да упражнява правата, произходящи от запазеното си право за отмятане от договора, срещу лицето, което добросъвестно е придобило вещта от купувача; в такъв случай, той може да дири обезщетение само от купувача.

Чл. 357. Правото за повръщане може да се обусловва и в полза на купувача, но той може, в течение на предвидения в чл. 355 срок, да се възползува от това право само под условие, ако може да повърне предмета на продажбата в същото положение, в което го е приел.

Глава трета.

За комисионния договор

Чл. 358. Ако някой сключи търговска сделка в свое собствено име, но за сметка на друго лице (доверителя), то такава сделка се счита за комисионна. Който по занятие се занимава с сключване на такива сделки, счита се за комисионер.

От сделките, които комисионерът сключва с трети лица, само за него се пораждат права и само той става задължен; между доверителя и трети лица не произлизат права и задължения.

Ако сделката, по изричното желание на доверителя, се сключва в името на последния, то тя не се счита за комисиона, а за извършена по обикновено пълномощие.

Чл. 359. Комисионерът е длъжен да изпълни сделката с грижата на добър търговец и съгласно предмета на поръчката; длъжен е така също, според нуждата, да уведомява доверителя, а особено незабавно да го извести за изпълнението на поръчката; най-после длъжен е даде сметка на доверителя за сделката и да изпълни спрямо него онова, което той, на основание сделката може да поиска.

Ако комисионерът не постъпва съгласно поръчката, доверителят не е длъжен да признае сделката за сключена за негова сметка и в всеки случай може да иска обезщетение.

Чл. 360. Комисионерът, който продава по-долу от обозначената в поръчката цена, е длъжен да заплати на доверителя разликата в цената, освен ако удостовери, че продажбата не е могла да се извърши по обозначената в поръчката цена и че чрез извършената продажба е запазил доверителя от загуба.

Ако комисионерът купи по-скъпо от определената чрез поръчката цена, доверителят може да отблъсне сделката, като сключена не за негова сметка, освен ако комисионерът същевременно с известието за покупката изяви готовността да заплати разликата.

Обаче, доверителят ако иска да отблъсне покупката, като неключена за негова сметка, е длъжен, след получаването на известието, веднага да извести за това комисионера, иначе покупката се счита одобрена.

Чл. 361. Относително поврежданията или недостатъците, които се явяват в изпратената на комисионера стока пазят се правилата, предвидени в чл. 348.

Също комисионерът може, съгласно предписанията на чл. 348, да продаде стоката, ако в нея стане такова променение, което би я направило безценна, а поради краткостта на времето не може да чака заповедта на доверителя, най-после, в всички случаи, когато доверителят не се е разпоредил за стоката, при всичко, че естеството на работата би изисквало това.

Чл. 362. Комисионерът е отговорен за щетата, която е станала в поверената му стока, освен ако удостовери, че с грижата на добър търговец не е могъл да предотврати тая щета.

За несъхраняването на стоката той е отговорен само в такъв случай, ако е получил от доверителя наставление за застраховането ѝ.

Чл. 363. Доверителят може да упражни правата, произходящи от сключените от комисионера сделки, само след тяхното прехвърляне.

Обаче, такива права, по отношение на комисионера и неговите кредитори, се считат за вземания на доверителя, даже и в такъв случай, ако не са били прехвърлени.

Чл. 364. Ако комисионерът, без съгласието на доверителя, дава аванси или прави заеми на трети лица, това може да прави на своя отговорност.

Ако обаче, установи, че по местните търговски обичаи се продава на вяра, то това може да направи и комисионерът, стига да не е получил противоположна заповед от доверителя

си.

Комисионерът, който въпреки горните правила, продаде на вяра, е длъжен веднага да заплати покупната цена, освен ако доверителят одобри продажбата на вяра. Ако комисионерът може да удостовери, че при заплащане в брой щеше да се постигне по-малка цена, длъжен е да заплати само тая цена; ако пък тя е по-малка от оная, която е определил доверителят, то е длъжен да заплати съгласно чл. 360, и разликата в цената. В този случай, той е длъжен да извести доверителя се за направената на вяра продажба.

Чл. 365. Комисионерът отговаря спрямо доверителя, като длъжник за всичките задължения на страната, с която е сключил договор, ако е приел върху си тази отговорност, или ако, според местните търговски обичаи, тази отговорност тежи върху него.

Чл. 366. Доверителят е длъжен да заплати на комисионера всичко онова, което той е изразходвал за сделката в брой, или което той, по необходимост или в полза на сделката, е иждивил. Това се прилага и в случай, когато комисионерът си е служил с собствените си влагалища, превозвателни средства и работници.

При това комисионерът има право да иска за сделката възнаграждение (провизион), което в отсъствие на изрично съглашение, се определя според местните търговски обичаи. Ако комисионерът е поръчителствувал за задълженията на договарящата страна (чл. 365), то има право за това да иска особено възнаграждение.

Чл. 367. Възнаграждението, по право, може да се поиска само след като е извършена сделката.

Ако, обаче комисионната сделка за продажба не е могла да се извърши без вина от страна на комисионера, той може, при повръщането на стоката, да иска възнаграждение, ако това се плаща според местните търговски обичаи.

Чл. 368. Ако комисионерът сключи сделката при износни условия от онези, които е определил доверителят, то произходящата от това полза принадлежи на доверителя.

Чл. 369. Комисионерът има право на залог върху находящите се в негово владение или разпореждане стоки за удовлетворение на вземанията си, произходящи от комисионната сделка, на провизиите, авансите, заемите и на приетите менителни и други задължения, както и за вземанията, които се основават на текуща сметка и произхождат от комисионната сделка.

С силата на този залог, който има сила и в случай, ако между това време доверителят изпадне в несъстоятелност, комисионерът може по отношение на поменатите си вземания да се удовлетвори с предпочитание пред доверителя или кредиторите на последния. Същото важи и за вземанията, които произхождат от комисионната сделка и които още не са събрани.

Чл. 370. Ако доверителят не изпълни с време предвидените в предишния член задължения, комисионерът има право да се удовлетвори от заложените предмети, съгласно чл. чл. 320 и 322.

Чл. 371. Ако предметът на комисионния договор е покупка или продажба на стоки, менителници или ценни книги, които имат борсова или пазарна цена, то, ако доверителят не се е разпоредил другояче, комисионерът, в случай на покупка, има право сам да достави, като продавач, въпросните неща, а в случай на продажба, сам, като купувач, да ги задържи.

В този случай обаяаността на комисионера да дава сметка се ограничава само върху удостоверението на това, че той, при пресметването на цената се е съобразил с съществуващата при изпълнението на поръчката борсова или пазарна цена. При това, той може да си пресметне и условното или онова възнаграждение, което е предвидено в чл. 367, а така също и обикновените разноси, които редовно възникват.

Ако едновременно с уведомлението за извършената поръчка комисионерът не е посочил едно трето лице, като купувач или продавач, то доверителят може да счита комисионера за купувач или продавач.

Чл. 372. Ако доверителят е оттеглил поръчката и комисионерът се е известил за това, преди да е предал на пощата известието за изпълнението на поръчката или преди да е съобщил това устно на доверителя, то комисионерът не може вече да се ползува с правото да фигурира, като продавач или купувач.

Чл. 373. Правилата, предвидени в настоящата глава, се приспособяват и тогава, ако търговецът, без да влиза това в кръга на редовната му търговия, сключва по поръчка за други, но в свое име, отделни търговски сделки.

Глава четвърта.

За спедиционния договор

Чл. 374. Спедитор е онзи, който по занаят от свое име, но за чужда сметка, предприема да препраща стоки.

Чл. 375. Спедиторът, ако не е действувал с грижата на добър търговец, отговаря за избора на превозвачите и посредстващите спедитори при приемането и съхранението на стоките и въобще за загубите, които възникват при извършването на предприетото изпращане. Спедиторът е длъжен да удостовери, че е действувал с грижата на добър търговец.

Чл. 376. Разноските за превозването се определят предварително в известна сума по взаимно споразумение между спедитора и предавача. В такъв случай и в отсъствие на противно съглашение, той отговаря за наетите от него, посредстващи спедитори и превозвачи. В този случай, той може да иска възнаграждение само тогава, ако такова е ясно и изрично уговорено.

Чл. 377. Ако спедиторът без уважителни причини, се отклони от начина или вида на

превозването, който е обозначил предавачът, той е отговорен и за всяко нещастие, което се е случило не по негова вина, освен ако може да удостовери, че това нещастие щеше да се случи и при точното изпълнение на заповедта.

Чл. 378. Спедиторът има право да иска да му се заплатят, освен собствените му възнаграждения и необходимите, както и полезните разноси, които е направил по изпращането; обаче, няма право да пресмята по-голяма кирия за превозването, отколкото е била уговорена.

Възнаграждението за изпращането се определя, по взаимно съгласие, а в отсъствие на такова, важат местните обичаи.

Чл. 379. Спедиторът има право на залог върху находящите се в негово владение или разпореждане стоки за спедиционните и превозвачни възнаграждения, така също за разносните и иждивенията, както и за дадените срещу стоките аванси. За упражнението на това право се прилагат разпорежданията на чл. чл. 369 и 370.

Ако при изпращането се изиска съдействието на посредстващия спедитор, правата на първия, особено правото му на залог, е дължен да упражнява посредстващия спедитор. Ако предидущият е удовлетворен от последващия, относително вземането му, вземането и правото на залог преминава върху последващия. Същото важи и за вземането на превозвача, ако и до колкото той е удовлетворен от посредстващия спедитор.

Чл. 380. В отсъствие на противно условие, спедиторът може сам да извърши превозването. В този случай той има правата и задълженията на превозвача и, освен предвидените в чл. 378 разноси и възнаграждения, той може да си пресмята и възнаграждение за превозване.

Чл. 381. Исковете, които могат да се заявяват срещу спедитора за свършеното или частично изгубване, повреждане или бавно доставяне на стоката, се просрочват в продължение на една година. Този срок захваща: в случай на свършеното изгубване на стоката, от деня, в който е трябвало тя да се достави; в другите случаи - от деня, в който стоката действително е била доставена.

По същия начин се просрочват и възраженията по горните обстоятелства, ако те не са изпратени на спедитора вътре в една година.

В случай на измама или злоупотреба, извършени от спедитора, тези правила не се приспособяват.

Чл. 382. Относително правата и задълженията на спедитора, доколкото в настоящата глава няма особени разпореждания, се прилагат правилата, предвидени в предишната глава.

Чл. 383. Правилата на настоящата глава се приспособяват и тогава, ако търговецът, без да влиза в кръга на редовната му търговия, предприема отделни спедиционни сделки.

Глава пета.

За договора на превозване (транспорти)

Чл. 384. Превозвач е онзи, който по занаят превозва стоки по сухо и по реки.

Чл. 385. Товарителницата (lettre de voiture) служи за доказателство на станалия договор между предавача и превозвача.

Превозвачът има право да иска да му се даде товарителница.

Чл. 386. Товарителницата съдържа:

- 1) обозначението на стоката по качество, количество и признаци;
- 2) името и жилището на превозвача;
- 3) името на предавача;
- 4) името на оногова, комуто трябва да се достави стоката;
- 5) местоназначението на стоката;
- 6) правилата, които се отнасят до таксите по превозването;
- 7) онези особени условия, които са турили страните за известни точки, а особено за направлението на пътя за пристигането на стоката или за бавността в това отношение;
- 8) мястото и времето на издаването на товарителницата.

Чл. 387. Предавачът е длъжен да предаде на превозвача необходимите митнически и други документи. Той е отговорен за тяхната редовност и за тяхното съдържание.

Чл. 388. В отсъствие на определено условие или на местен обичай, превозването трябва да се започне в срок, съразмерен с обстоятелствата.

Ако започването на превозването или продължението му привременно се прекъсва по причина на природна случка или друга случайност, предавачът не е длъжен да чака изчезването на препятствието, а може да се откаже от договора; обаче, в такъв случай е длъжен да заплати на превозвача приготвителните и товарителните разноски, както и она част от възнаграждението, която съответствува на направения път. От плащането на тези суми се освобождава предавачът, ако върху превозвача тежи вина.

Ако относително платимата сума няма съглашение между страните, то, в отсъствие на местен обичай, тази сума се определя от съдилището.

Чл. 389. Превозвачът е отговорен за всяка щета от изгубване или повреждане, причинена в стоката, от деня на приемането, до доставянето ѝ, освен ако може да удостовери, че щетата е причинена от непреодолима сила или от естественото качество на стоката, особено от вътрешна развала, изсъхване, обикновено изтичане или такива недостатъци на обвивката, които вънкашно не могат да се забелязват.

За драгоценности, пари или ценни книги превозвачът отговаря само тогава, ако стойността и качеството им са му били обявени.

Чл. 390. В случай на обезщетение за изгубване или повреждане на стоката, при

пресмятането на щетата се взема за основа обикновената търговска цена на стоката, която, ако е нужно, се определя от вещи лица, а в отсъствие на такава цена, взема се за основа обикновената стойност.

Вследствие на това превозвачът е длъжен, в случай на изгубването на стоката, да заплати оная обикновена търговска цена, която стока от подобен род и подобно качество са имали в времето, когато е трябвало да стане доставката, предаването на адресата на изгубената стока; ако, обаче, стоката се е само повредила, то превозвачът трябва да заплати разликата, която съществува между продажната цена на повредената стока и оная редовна търговска цена, която стоката без тая повреда би имала в мястото и времето на доставката на адресата.

От сумата за обезщетение, в всеки случай трябва да се спадне онова, което, вследствие изгубването или повреждането, би се спечелило от намалението митническите или други разноски.

Ако може да се докаже, че превозвачът или неговите хора са действували с престъпна немарливост или с зъл умисъл, то превозвачът е длъжен да даде пълно обезщетение.

Чл. 391. Превозвачът е отговорен за загубите, които произлизат от неспазването на условията или обичайния срок за превозване, освен ако може да докаже, че с грижата на добър превозвач, не е можал за избегне закъсняването.

Чл. 392. Ако за по случай на неспазване срока за превозване е уговорено да се спадне част от възнаграждението или съвсем да се изгуби възнаграждението, или пък да се заплати друга неустойка, то, като обезщетение на последваните загуби, може да се иска и по-голяма сума от оная, която е уговорена за случая на неспазване на срока.

Ако, обаче, превозвачът може да удостовери, че, с грижата на добър превозвач не е могла да се избегне бавността, то горните условия могат да бъдат в тежест на превозвача само тогава, ако това следва изрично от договора.

Чл. 393. Превозвачът е отговорен за хората, които употребява при извършване на предприятието превозване.

Чл. 394. Ако превозвачът предаде стоката на друго до извършването на превозването изцяло или отчасти, той, до момента на доставянето на стоката на адресата, е отговорен не само за превозвача, който го следва непосредствено, но и за всеки по-нататъшен превозвач.

Всеки превозвач, който следва след друго, щом приема стоката с първоначалния лист за превозване, съгласно тоя лист, встъпва в договора за превозване; той отговаря спрямо предшествениците си за задълженията си, които произхождат от извършеното вече превозване и едновременно приема върху си самостоятелно задължение, че ще извърши превозването в пределите на първоначалния договор, а особено, че ще извърши превозването по пътищата, указани в товарителницата.

Чл. 395. Превозвачът е длъжен да изпълнява по-късните заповеди на предавача за повръщането на стоката или за предаването ѝ на друго лице вместо онова, което е указано в товарителницата, като приемач, до тогава, докато след пристигането на стоката

на местоназначението, не е предал товарителницата на обозначения в нея приемач. Ако това е вече станало, превозвачът може да уважи само заповедта на приемача, иначе, отговаря пред последния за стоката.

Ако е издадена разписка за предаването (напр. при железниците, то горното право на разпореждане има само притежателят на разписката.

Чл. 396. Превозвачът е длъжен да предаде стоката на местоназначението на приемача, който е указан в товарителницата.

Чл. 397. Обозначеният в товарителницата приемач има право, още преди да пристигне стоката за местоназначението, да направи нужните разпореждания за сигурността ѝ и да снабди превозвача за тая цел с нужните заповеди. Той може да иска предаването на стоката, преди да е пристигнала на местоназначението, само тогава, ако превозвачът е упълномощен за това, съгласно чл. 395.

Чл. 398. Щом стоката е пристигнала на местоназначението си, указаният в товарителницата приемач, след като изпълни явяващите от тия задължения, има право в свое собствено име да осъществи против превозвача правата, които се основават на договора за превозването, особено да го застави да предаде товарителницата, освен ако преди подаването на иска, съгласно чл. 395, е дадена противна заповед. В това отношение е безразлично, дали обозначеният приемач действа от свое име или за сметка на другото.

Чл. 399. С приемането на стоката и на товарителницата приемачът е длъжен да удовлетвори превозвача съгласно товарителницата.

Чл. 400. Ако лицето, което е указано за приемач на стоката, не може да се намери или откаже да приеме стоката, или ако се породи спор, относително приемането или състоянието на стоката, заинтересуваната страна има право да иска да се засвидетелствува състоянието на стоката чрез вещи люди по реда за обезпечение на доказателството.

При това, съдилището в мястото на предаването може, по просбата на заинтересуваната страна, да определи, щото, стоката привременно да се внесе в публично влагалище или да се даде на съхранение на трето лице и, за удостоверение възнаграждението или другите вземания на превозвача, да се продаде на публична продан стоката или част от нея. По тая просба съдилището е длъжно

Чл. 401. С приемането на стоката и с изплащането на възнаграждението престава всяка претенция против превозвача.

Обаче, за такива недостатъци или повреди, които при приемането на стоката от приемача не са могли вънкашно да се забележат, превозвачът е отговорен и след приемането на стоката и изплащането на възнаграждението, но само тогава, ако веднага след откриването на недостатъците или повредите, те са били освидетелствувани, съгласно чл. 400, като същевременно се удостовери, че недостатъците или повредите са станали в промеждутъка между предаването и приемането.

Правилата на чл. 381, относително просрочването на иска и на възраженията, се приспособяват и към превозването.

Чл. 402. Превозвачът има право на залог върху превозваните стоки за вземания, които произхождат от договора за превозване, особено за възнаграждение и за митата, и други разноси. Това право съществува до тогава, до като превозваните стоки не са били предадени на приемача.

На основание залога, който има сила и в случай, ако собственикът на стоките изпадне в несъстоятелност, превозвачът може, съгласно чл. 400, да иска да се продадат превозваните стоки изцяло или отчасти.

Чл. 403. Когато стоката последователно преминава през ръцете на няколко превозвачи, то, ако товарителницата не се разпорежда другояче, последният превозвач, при предаването на стоката, е длъжен да упражни явстващите от товарителницата вземания и права на своите предшественици, а особено да упражни и правото на залог. Превозвачът, който е издължил вземанията на предшественика си, по силата на закона, встъпва в всичките права на последния. Същото важи и за вземането на спедитора, ако е удовлетворен от превозвача (чл. 399).

Правото на залог на предшествениците съществува до тогава, до когато не се погаси това право на последния превозвач.

Чл. 404. Ако върху една и съща стока, съгласно чл. чл. 369, 379 и 402, са придобити няколко залози, между залозите, които произхождат от спедицията или от превозването, по-късно станалия предшествува на по-ранния.

Тия права на залог имат право на предпочитание пред онзи залог, който има комисионерът и по отношение на авансите спедиторът, и между последните, по-рано възникналият предшествува последващия.

Чл. 405. Ако превозвачът е предал стоката, без да е получил възнаграждение, то, както той, така също и предшествуващите превозвачи и спедитори изгубват правата си на обратен иск срещу своите си предшественици за неговото възнаграждение. Правото на иск срещу приемача не се изменява с това.

Чл. 406. Предавачът и превозвачът могат да се съгласят, щото превозвачът да му издаде товарителен запис (*connaissance*) за стоките, които са му предадени.

Чрез товарителния запис превозвачът се задължава да предаде стоката на всеки законен владелец на този документ.

Чл. 407. Товарителният запис, който в самия текст ясно трябва да се обозначи, като такъв, и да се подпише от превозвача, трябва да съдържа:

- 1) описанието и количеството на превозваемите стоки;
- 2) името на превозвача;
- 3) името на предавача;
- 4) името на оногова, комуто, или на заповедта на когото трябва да се предаде стоката. За

такъв се счита предавачът, ако товарителният запис е издаден само на заповед;

5) мястото на предаването и

б) мястото и времето на издаването на записа.

Ако превозвачът желае, предавачът е длъжен да му връчи подписан от него препис от товарителния запис.

Чл. 408. Товарителният запис урежда отношенията между превозвача и приемача. Ония условия на договора за превозване, които не са минати в товарителния запис, нямат сила спрямо приемача.

Отношенията между превозвача и предавача се определят от договора за превозване.

Чл. 409. Ако е издаден товарителен запис, превозвачът може само в такъв случай да изпълни по-късните заповеди на предавача, относително повръщането на стоката или предаването ѝ на друго лице вместо онова, което е обозначено в записа, само ако му е повърнат товарителния запис. В противен случай, той става отговорен за стоката спрямо законния владелец на товарителния запис.

Чл. 410. За приемането на стоката се счита властен онзи, който в товарителния запис е обозначен за приемач, или който, при товарителния запис на заповед, чрез джирата установява качеството си на законен владелец.

Превозвачът е длъжен да предаде стоката само срещу повръщането на издължения товарителен запис.

Правилата, отнасящи се до правата и задълженията на превозвача, се прилагат и в случай, ако е издаден товарителен запис.

Чл. 411. Правилата на настоящата глава се приспособяват и тогава, ако търговецът, без да влиза това в реда на редовната му търговия, в отделни случаи предприема превозването на стоки по сухо и по реки.

Чл. 412. Правилата на настоящата глава се приспособяват и към железниците и пощенските учреждения, до колкото те не противоречат на специалните закони за железниците и пощите и на съществуващите в това отношение наредби.

Глава шеста.

За публичните влагалища

Чл. 413. Предприятието, което има за цел да приема и пази стоки и да издава влагалищни записи, се счита за публично влагалище.

Документът, който в оборота застъпва вложените стоки, се нарича влагалищен запис.

Чл. 414. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Публични влагалища могат да откриват както отделни лица, тъй и дружествата. Те са длъжни да заявят в надлежния областен съд за регистриране на фирмата и за начина на представянето и подписването ѝ.

Регистрирането се публикува в "Държавен вестник" и само след това предприятието може да почне работата си.

Регистрирането на фирмата се допуска, само ако се установи, че предприятието разполага с свой собствен капитал поне от 10 милиона лева. Този основен капитал не може да се употребява за други сделки, освен за тези, които са показани в настоящата глава.

Регистрирането може да бъде отказано от съда, ако Министерството на финансите или Българската народна банка или съответната търговска камара намират, че при съществуването на други влагалища в мястото няма нужда от новото, или ако тези други влагалища поискат проверка, относно нуждата от новото влагалище и съдът, след извършването ѝ, намери, че такава не съществува. Това постановление не се прилага само в случая, ако търговската камара в района, на която ще бъде новото влагалище, е одобрила откриването му и Българската народна банка или Финансовото министерство не са направили възражения.

Ако предприятието иска да уреди публичното си влагалище така, щото то да служи и за пазене на стоки, необложени още с мито, или стоки, които подлежат на акциз, то затова трябва да се съобрази с надлежните финансови закони и наредби и да добие разрешение от Министра на финансите.

Чл. 414а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Предприятията на публични влагалища представят балансите си за всяка приключена година, не по-късно от три месеци от изтичането ѝ, на областния съд, Българската народна банка и Министерството на финансите. Балансите се изготвят по схеми на Българската народна банка, издадени от нея с съгласие на Министерството на финансите и на Софийската търговска камара, след вземане мнението на предприятията.

Преди представянето им, балансите трябва да бъдат проверени формално и материално от ревизори на свободна практика, взети измежду одобрените от Българската народна банка счетоводители. Преписи от акта на всяка ревизия се дават на последната и на Финансовото министерство. Българската народна банка и Финансовото министерство могат сами, чрез свои чиновници, да проверяват балансите на тези предприятия. Ако от баланса или от ревизията се констатира, че някое предприятие е загубило половината от капитала си, както и ако то само констатира това, то трябва да го попълни или да поиска ликвидация. при същите условия ликвидацията може да бъде поискана от съда, или от Българската народна банка, или от финансовото министерство, ако в дадения му от тях срок предприятието не попълни изгубения капитал.

Чл. 414б. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Зданието на влагалището трябва да бъде солидно, застраховано, снабдено с гръмоотвод и поддържано винаги в добро състояние.

Застрахова се и вложената стока от притежателя на влагалището, но за сметка на вложителя, като предприятието дава на последния за сумата за застрахователната премия писмено съобщение от кочан.

Ако предприятието не изпълнява задълженията си по алинея първа, Министърът на финансите или Българската народна банка могат да искат от съда ликвидацията му.

Чл. 415. Публичните влагалища могат да дават аванси до две трети от стойността на вложените у тях и приети за манипулация стоки.

(Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Всяко предприятие на публично влагалище е длъжно от време на време да установява и обнародва правилника и тарифата си. Последната трябва да съдържа таксите, които се плащат на влагалището за влагането на стоките и за всички свързани с това работи.

Чл. 416. Предприятието е отговорно за всяка щета, която вложените в влагалището му стоки, от приемането до предаването им, претърпяват чрез изгубване, развала, повреждане на стоките или с бавното им предаване, освен ако може да удостовери, че щетата е причинена от непреодолима сила или от естественото качество на стоките (чл. 389), или от недостатъци в обвивката, които не могат вънкашно да се забележат, или които са причинени от вложителя или от неговите хора.

Чл. 417. Предприятието на публично влагалище има право на залог върху вложените в влагалището му стоки за обезпечение на таксите си(чл. 415). Това право има сила и в случай, ако собственикът на стоките изпадне в несъстоятелност.

Чл. 418. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Предприятието е длъжно да издаде влагалищен запис за вложените в него стоки. Този запис, който съставлява част от кочана на влагалищната книга, се състои от две съставни, но разделими части, а именно: от разписката за приемане на стоката (cedule) и от заложения запис (warrant).

Влагалищната книга трябва да е напечатана съгласно формите, издадени от Българската народна банка, с съгласие на Министерството на финансите и на Софийската търговска камара, и да я нумерирана, прошнурована и подпечатана от надлежния нотариус.

Чл. 419. И двете части на влагалищния запис трябва да съдържат:

- 1) обозначението на публичното влагалище;
 - 2) (изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) поредния номер на записа по влагалищната книга;
 - 3) името и жилището на вложителя;
 - 4) (изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) името и местожителството на вложителя, и
 - б) Датата на издаването на записа и подписа на упълномощен от предприятието чиновник.
- (Нова ал. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Така също върху двете части на влагалищния запис трябва да бъде означено фирмата на предприятието, основния му капитал, номера и датата на определението на областния съд за регистрирането на фирмата и броя и датата на "Държавен вестник", в който е обнародвано това регистриране.

Чл. 420. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Прехвърлянето на целия влагалищен запис става чрез джиро на гърба на разписката за приемане на стоката и на гърба на заложения запис, а прехвърлянето отделно само на едната или другата част става с джиро на гърба на тази част.

Съвместното прехвърляне на двете части на влагалищния запис (за стоката и за залога) дава право на свободно разпореждане върху стоката. Заложният запис сам дава право на залог върху вложената стока до размера на сумата, която е дадена в заем, а разписката за приемане на стоката сама по себе си дава на притежателя ѝ правото на разпореждане

върху стоката, ограничено с залога, който тежи върху нея.

Чл. 421. Ако заложителният запис се прехвърля отделно, първото джиросо на гърба на записа трябва да съдържа и следващото:

- 1) името и жилището на заемодателя;
- 2) (изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) сумата на заема;
- 3) падежа на заема и,
- 4) (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) мястото на плащането.

Тези данни трябва да се означат и в разписката за приемане на стоката.

Освен това, първото прехвърляне на заложителния запис, заедно с изброените данни, трябва да се впише в влагалищната книга за предприятието и това вписване трябва да се означава, както върху разписката за приемане на стоката така също и върху заложителния запис.

Вписването може да изисква всеки последващ владелец на заложителния запис.

Чл. 421а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Допуска се последващо залагане на вложената стока от притежателя на разписката за приемане на стоката. това залагане трябва да се впише в кочана на влагалищната книга и в разписката за приемане на стоката.

Заложният запис, който се издава за новото залагане трябва да носи названието "втори заложен запис" и в него трябва да бъдат означени дългата по първото залагане и номера на последното по книгите на влагалището.

Вторият заложен запис се взема от особена книга на влагалището, съдържаща само заложни записи и кочана им. За приготвянето на тази книга се прилагат постановленията на чл. 418, ал. II.

Чл. 421б. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Прехвърлянето на заложния запис по предходния член става с джиросо при спазване постановленията на чл. 421.

Дългът по новото залагане се удовлетворява от стоката след пълното изплащане на дългата по първоначалния заем.

Чл. 422. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Предприятието е длъжно да позволява, както и на притежателя на разписката за приемане на стоката, тъй и на притежателя на заложния запис, да преглеждат, когато искат, вложените в влагалището му стоки.

Чл. 423. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Предприятието е длъжно да предаде (повърне) вложените в влагалището му стоки на притежателя на разписката за приемане на стоката, само ако му се повърне тази разписка и заложният запис, или ако, вместо заложния запис, му се даде удостоверение от Българската народна банка, че той е внел в местния клон (агентура), гдето е влагалището, дължимата сума и разноси по заложния запис. В последния случай банката изпраща заложния запис на влагалището, с бележка върху му, че е изплатен, след като стане това.

Ако е имало второ залагане, стоката може да се предаде на притежателя на разписката за приемане на стоката, след като се изпълнят условията на предходната алинея и относно заложния запис.

Чл. 424. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) допуска се предпадежно пълно изплащане на дълга по заложния запис. Ако притежателят на последния не е известен или отсъствува, сумата се внася в клон (агентурата) на Б. н. банка по мястото на изплащането. Банката издава на платеща удостоверение за плащането за да го представи в влагалището, гдето е вложена стоката.

Банката изплаща внесената сума срещу заложния запис и изпраща последния, с бележка върху него, че е изплатен в влагалището. Ако, притежателят на заложния запис получи от банката сумата преди падежа на записа, то в полза на платеща се задържа сума, равна на лихвата, пресметната по размера на сконтовия процент, на банката, за цялото време от деня на получаване на сумата от притежателя на записа до падежа на същия и то, ако това време е повече от десет дни.

Чл. 424а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Допуска се частично освобождаване на вложената стока в полза на притежателя на разписката за приемане на стоката срещу съразмерно заплащане на дълга по заложния запис, само ако правото за частично освобождаване е вписано в кочана на влагалищната книга, в разписката за приемане на стоката и в заложния запис.

Чл. 425. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Ако сумата срещу която е заложена стоката не се заплати на падежа ѝ, притежателят на заложния запис трябва да установи този факт чрез протест, извършен срещу първия джирант (вложителя на стоката в влагалището), иначе той изгубва правото си на обратен иск.

Постановленията на менителниците по протестирането и запазването на менителничните права се прилагат и за заложните записи, доколкото не противоречат на постановленията на настоящата глава.

Чл. 426. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Ако в разстояние на три дни от падежа не се извърши плащането, притежателят на заложния запис има право да поиска от публичното влагалище продажбата на вложените в него стоки. Същото право има и първият джирант, който е издължил заложния запис, срещу притежателя на разписката за приемане на стоката.

От получената от продажбата сума се изплащат разноските по продажбата, таксите по чл. 415 и дължимите суми за разноски, лихви и капитал по заложния запис. Излишекът принадлежи на притежателя на разписката за приемане на стоката и се влага за негова сметка в местния клон (агентура) на Българската народна банка.

Притежателят на заложния запис е длъжен при изплащането му да го повърне на публичното влагалище или на банката, ако тя го изплаща. А ако добитата от продажбата сума не покрива целия дълг по записа, изплатената сума се отбелязва върху него и той се повръща на притежателя му.

Вземанията на държавата за данъци от самия вложител на стоките или от притежателя на разписката за приемане на стоката не пречат за предпочитителното удовлетворение на притежателя на заложния запис (чл. 13 и чл. 17, п. 5 от закона за привилегиите и ипотеките).

Чл. 426а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Продажбата по предходния член се извършва, без

намесата на съдебните власти и без предизвестяване на вложителя или на притежателя на разписката за приемане на стоката, от комисията в състав: едно лице, което има право според регистрацията на фирмата да представлява влагалището, местния съдия-изпълнител и едно компетентно лице, посочено за всеки отделен случай от търговската камара. За продажбата се прави разгласяване с обявления и с обнародване в "Държавен вестник", или други вестници, като се определи и залога за участие в покупката, срока на продажбата и условията на плащането.

Обявяването на продажбата за станала или не, както и за нейното отлагане или повтаряне, става с мотивиран протокол на тържната комисия, която работи под председателството на съдията-изпълнител. продажбата може да се обяви от комисията за станала, дори ако се е явил само един купувач, стига комисията да намери дадената цена за задоволителна, с оглед на сумите които имат да се платят по ал. 2 на предходния член, и на текущите цени на стоката. Първата публична продажба не може да се сключи по цена, с която не могат да се изплатят сумите по ал. 2 на предходния член.

Ако две публични продажби под ред се обявят за нестанали поради неявяване на купувачи или поради предлагане незадоволителна цена, но не и по други причини, заложените стоки могат да бъдат продадени от комисията и по доброволно съгласие, за която продажба тя съставя мотивиран протокол. Българската народна банка може, след вземане мнението на търговските камари и съгласието на Финансовото министерство, да определи условията, при които могат да стават тези продажби.

Публична продажба или продажба по доброволно съгласие може да стане и само на част от заложените стоки, стига тя да е достатъчна за да покрие вземанията по ал. II на предходния член и частичната продажба да не вреди по-после на продажбата на останалата част.

Обявяването на задължените по заложенния запис лица в несъстоятелност не спира извършването на продажбата; в такъв случай за обявената или предстояща продажба се съобщава на синдиката.

Чл. 427. Ако притежателят на заложенния запис не е получил пълно удостоверение от вложените стоки, той има право на обратен иск против джирантите по правилата на менителниците.

Времето за повдигането обратен иск се смята от деня, в който е сключена проданта. Обаче, това право се изгубва, ако притежателят на заложенния запис не поиска проданта вътре в 30 дни от датата на протеста.

Чл. 428. (Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Ако стоките, които са вложени за определен срок, не се изтеглят след изтичането му, или ако вложените за неопределено време стоки не се изтеглят в продължение на една година от влагането или три месеци от предизвестяването от страна на влагалището, или ако най-после през време на влагането вложените стоки бъдат изложени на опасност да се развалят, публичното влагалище има право, след предварителна покана към притежателя на разписката за приемане на стоката или към вложителя, ако местожителството на първия не е известно, да продаде вложените стоки чрез комисията по чл. 426а и по начина, предвиден в същия и да се удовлетвори от продажната цена.

Частта от продажната цена, която надминава вземането на предприятието, се предава на Българската народна банка, и тя удовлетворява притежателя на заложенния запис, а случайния излишек предава на притежателя на разписката за приемане на стоката.

Чл. 428а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) На предприятия на публични влагалища, за които приема да гарантира за редовното изплащане на сумите по настоящия член някоя от българските банки с капитал най-малко 50 милиона лева, Министерът на финансите може да разреши, щото влаганите, съгласно предходните членове в Българската народна банка суми с изключение тези влагани за сметка на лица, които не са известни или на които местожителството не е известно, да се влагат в него. Това разрешение се дава след вземане мнението на Българската народна банка и

може да бъде винаги отнето по същия начин.

Чл. 429. Кредиторите на притежателя на разписката за приемане на стоката или на зложителния запис не могат да обръщат взискание нито за обезпечение, нито за удовлетворение върху вложените в публично влагалище стоки.

Те могат да обръщат взисканието си за обезпечение или за удовлетворение върху разписката за приемане на стоката или зложителния запис.

Чл. 430. Притежателят на разписката за приемане на стоката или на зложителния запис, в случай след унищожението или повреждането на вложените в публичното влагалище стоки, има същите права върху застрахователната сума, както има и върху вложените стоки.

Чл. 431. Относително унищожението на изгубените разписки за приемане на стоката или на зложителния запис важат съответствените правила за унищожението на менителниците.

(Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) След завеждане на производството за унищожение, притежателят на разписката за приемане на стоката или на зложния запис, може да иска, ако представи достатъчно гаранция, предприятието да му издаде дубликат. Ако страните не могат да се съгласят за размера на гаранциите, той се определя от съдилището.

(Изм. - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Ако изгубеният документ бъде прогласен за унищожен, вложената гаранция по предходната алинея се повръща.

Чл. 431а. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) В места, гдето не съществуват публични влагалища, годни за стоките по п. I или гдето не съществуват достатъчно такива влагалища, влагалищни записи за вложените в тях стоки могат да издават притежателите на индустриални и търговски складове, стоящи под прекия контрол на данъчните власти, при следните условия:

- 1) това право да им е дадено от Министра на финансите по предложение на Българската народна банка, като в разрешението на министра се посочват и стоките, за които то се отнася;
- 2) влагалищният запис да е съставен и да е прехвърляем съгласно разпореденията на чл. чл. 418-421б;

3) влагалищният запис да носи, освен подписа на притежателя на влагалището като влогоприемател, още и подписа и печата на надлежния орган на данъчната власт, като законен пазител на стоката, а така също и подписа поне на един поръчител с призната кредитоспособност;

4) да са спазени разпорежданията на чл. 414б;

5) зданието на склада да е свободно от тежести и министърът по силата на настоящето постановление да е наложил върху му възбрана за обезпечение на всички суми, които държавата би платила вследствие отговорността ѝ по ал. трета.

За вложената стока съгласно настоящия член и за задълженията, породени от приемането ѝ, отговарят солидарно притежателят на влагалището, поръчителят и държавата, а последните отговарят по същия начин и пред държавата за платените от нея суми, съгласно настоящата алинея.

Чл. 431б. (Нов - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Публичните влагалища подлежат на контрол от Министра на финансите, чрез неговите подведомствени органи.

Контролът се извършва съгласно наредба на същия министър, издадена след вземане мнението на Б. н. банка и търговската камара.

Преходно правило (Ново - ДВ, бр. 56 от 1930 г.) Заварените от настоящия закон публични влагалища са длъжни да изпълнят предписанията на чл. 414 в срок от три месеци от публикуването му. Ако някое предприятие на публично влагалище не стори това в този срок, съдът служебно обезсилва регистрирането на фирмата, запрещава по-нататъшни сделки от предприятието и предписва ликвидацията му, като обнародва последното в "Държавен вестник" и някои местни вестници. Разноските за публикацията са в тежест на предприятието.

Глава седма.

За издателския договор

Чл. 432. Онзи, който добива от автора или приемниците му изключително право за възпроизвеждане, обнародване и разпространение на известно литературно, техническо или художествено произведение, извършва издателски договор.

Чл. 433. Авторът е длъжен да предаде на издателя обещаното произведение в уговореното качество и време.

Ако авторът, по своя собствена вина, не изпълни това задължение, издателят има избиращо право да иска или изпълнението на договора и заплащането на произходящите от закъсняването вреди и загуби, или обезщетение за неизпълнение, или пък може да се отметне, като счита договора за нестал.

Чл. 434. До тогава, до когато предадените на издателя за продаване екземпляри от произведението, възпроизвеждането на което е отстъпено, още не са разпродадени, авторът не може да прави с произведението си такива разпореждания, които са в вреда

на издателя; в особеност няма право да издаде отново или да отстъпи другиму за издаване същото произведение или част от него, или да издаде това си произведение заедно с другите си съчинения, или пък да го предаде за обнародване в някое списание. Авторът, който доставя отделни трудове за някоя сбирка, може да ги обнародва или особено, или в всичките си произведения, но под условие, че тези отделни трудове в формата, в която се явяват, като част от сбирката, да не съставляват самостоятелен предмет на книжна търговия или на търговия с предмети на изкуството.

По-дребни трудове, които се публикуват в вестник или периодическо списание, щом бъдат напечатани, остават собственост на автора.

Чл. 435. В правото на издател, придобито на основание договор, не влиза правото да се превежда и да се издава същото съчинение на друг език.

Чл. 436. Издателят е длъжен на свои разноски, без изменение да възпроизведе и да тури в прилична форма приетото в ръкопис или в установен оригинал произведение.

Чл. 437. В отсъствие на определено условие, вънкашното издание трябва да бъде, съобразено с целта и значението на произведението, в съответната форма.

Числото и цената на екземплярите, ако не са предвидени в договора, определя издателят по свое усмотрение; но няма право да определи такава чрезмерна цена, която би могла да повреди на разпространението на съчинението.

Чл. 438. Ако страните сключват договор за ново издание, то предидущият договор определя това, което не е предвидено в новия договор.

Чл. 439. За обема на правото на издателя важи договорът на страните. В случай на съмнение, договорът дава право само за едно издание на произведението.

Чл. 440. Ако издателят, по своя вина, е пропуснал да възпроизведе и тури в оборот приетото произведение или да направи ново издание, след като се е изчерпило напълно първото, то авторът има избиращелното право, предвидено в чл. 433, алинея втора.

Чл. 441. Ако издателят е придобил право да издаде отделни произведения на автора, той с това не се счита, че е упълномощен да направи едно колективно издание на тия произведения.

Наопаки, ако авторът отстъпи правото на едно пълно издание на всичките си съчинения, издателят няма право да издава част от тези произведения или отделни от тях части.

Чл. 442. Авторът може да иска възнаграждение от издателя само тогава, ако такава е уговорено явно или мълчаливо. Възнаграждението се счита за мълчаливо уговорено, ако според обстоятелствата е могло да се предполага, че съчинението е било отстъпено само с възнаграждение. В такъв случай, възнаграждението се определя от съдилището, след изслушване на вещи люди. Същото става и тогава, когато въобще се е уговорило възнаграждение, без да е бил определен размерът му.

Чл. 443. Ако при определяне на възнаграждението е споменато числото на печатните коли, от които ще се състои произведението, то издателят не е длъжен да заплати възнаграждението за частта, която надминава предвиденото число коли, а има право да иска от автора да достави пълно и цяло произведение.

Чл. 444. В отсъствие на друго съглашение, издателят е длъжен да заплати възнаграждение, ако такова вобще е уговорено за произведението, след приемането на пълния ръкопис или на оригинала: напротив, ако възнаграждението е уговорено по числото на колите, то трябва да се заплати след свършването на възпроизвеждането, а ако съчинението излиза на части - след като се свърши издаването на всяка част.

Чл. 445. Ако изпълнението на договора става невъзможно вследствие една случайност, станала в лицето на издателя, последният се освобождава от плащане на възнаграждение само в такъв случай, ако авторът е предал произведението на друг издател под същите условия.

Чл. 446. Ако предаденото за възпроизвеждане произведение случайно се изгуби у издателя, той е длъжен да заплати само следуемото се възнаграждение. Ако, обаче, авторът притежава друг екземпляр, длъжен е, след като му се заплатят случайните разноси, да го отстъпи на издателя.

Чл. 447. В случай, че готовото издание, преди турянето му в продажба, случайно се унищожи изцяло или отчасти издателят има прав на свои разноси да дотъкми унищожените екземпляри, без да е длъжен да заплати за това на автора възнаграждение.

Чл. 448. Договорът за издаване се прекратява:

- 1) ако е сключен за готово произведение и то преди предаването му е загинало или изчезнало случайно;
- 2) ако авторът е умрял, преди да е довършил произведението или по друг начин случайно се намира в невъзможност, или е станал неспособен да изготви произведението, съгласно с договора;
- 3) ако по случайни причини е станало невъзможно да се постигне целта, за която е сключен договорът, преди предаването на ръкописа или на оригинала.

В поменатите случаи авторът или приемниците му се освобождават от задължението, но не могат да искат възнаграждение; ако ли са получили такова, длъжни са да го повърнат. Напротив, ако предвиденото в точка 3 обстоятелство се случи след предаването на ръкописа или оригинала, авторът или приемниците му, могат да искат възнаграждение, или не са длъжни да повърнат полученото възнаграждение.

Чл. 449. Авторът има право едностранно да развали договора, ако издателят изпадне в несъстоятелност.

Ако, обаче, възпроизвеждането е било вече захванато, масата на несъстоятелността на издателя, ако даде достатъчна гаранция на автора, може да изпълни договора.

Чл. 450. Правилата на настоящата глава, според естеството на работата, се прилагат и тогава, когато договорът за издаване се сключва с такъв притежател на художествено-аритметично произведение, който не е приемник на автора.

Глава осма.

За посредническия договор (миситлик)

Чл. 451. Онзи, който по занаят върши посредничество за сключване на търговска сделка, извършва посреднически договор.

Търговският посредник като такъв, не се счита за упълномощен нито да прави изплащания, нито пък да изпълнява други задължения на търговеца.

Чл. 452. Търговският посредник, ако от страните не е получил противна заповед, или ако естеството на сделката не изисква противното, е задължен да пази тайна по отношение на поръчките, преговорите и съглашенията.

Чл. 453. Търговският посредник е длъжен да води дневник, в който ежедневно трябва да бележи станалите сделки и да подписва тия си бележки.

Този дневник трябва да бъде подвързан, провървен, пронумерован и, преди употреблението му, да бъде заверен от онзи областен съд, в окръга на който посредникът иска да упражнява занаята си.

Ако търговският посредник се занимава изключително с посредничество на търговски сделки, той не е длъжен да държи други книги.

Чл. 454. Бележките в дневника, които могат да се извършат на който и да е език, трябва да съдържат: имената на договарящите се страни, времето на сключването на сделката, обозначението на предмета на сделката и условията на последната, в особеност при продажбата на стоки, нейните видове и количество, както и цената и времето на доставянето.

Тия бележки трябва да се извършват в хронологически ред, без да се оставят праздни места помежду им.

Чл. 455. Търговският посредник е длъжен, при посредническуването на сделката, да постъпва с грижата на добър търговец, съгласно с поръчката и съобразно с интересите на страните. След сключването на сделката, посредникът е длъжен да предаде на всяка от страните по една подписана от него записка, в която трябва да се съдържат данните, относително предмета на сделката (чл. 454).

За сделки, които не подлежат на незабавно изпълнение, записката трябва да се предаде на страните за подписване и на всяка страна се връчва оня екземпляр от записката, който е подписала другата страна.

Ако някоя от страните откаже да приеме или подпише записката, то за това веднага трябва да се извести противната страна.

Чл. 456. Търговският посредник е длъжен, по желанието на страните, да им даде извлечение от дневника си, което трябва да съдържа всичко онова, което посредникът е вписал, относително сделката им.

На трети лица могат да се издават такива извлечения само с съгласието на заинтересуваните страни.

Чл. 457. Сключването на сделката от търговския посредник е независимо от предвиденото в чл. чл. 453 и 455 вписване или издаване на записка.

Тези обстоятелства служат само, като доказателство за сключения договор.

Чл. 458. Предписанията на чл. чл. 37-39 се прилагат и към дневниците на търговските посредници.

Чл. 459. Търговският посредник е длъжен, при всяка станала с негово посредничество продажба по мостра, след като е посочил последната за узнаване, да я пази дотогава, до когато стоката, колкото се отнася до качеството ѝ, е била приета без противоречие, или до когато сделката се изравни по друг начин. Изключение от това правило може да стане само тогава, ако страните освободят посредника от горната обязаност, или ако относително качеството на стоката го освобождава местния обичай.

Чл. 460. Търговските посредници, които нарушават или пренебрегват определените си в настоящия закон обязанности, отговарят пред страните за причинените им от това вреди и загуби.

Чл. 461. Търговският посредник има право да иска възнаграждение (провизион) за своето посредничество.

Количеството на това възнаграждение е предмет на свободно съглашение. В отсъствие на подобно съглашение или на местен обичай търговецът-посредник има право на възнаграждение в следващия размер:

Ако стойността на сделката не надминава 5000 лв., 1%, а ако стойността е по-голяма от 5000 лв. по 1% за 5000-те лева и по 1/2% лева за повечето от тази сума.

Чл. 462. В отсъствие на друго съглашение, възнаграждението може да се поиска, ако сделката е сключена, или ако условно сключената сделка стане безусловна, и посредникът е изпълнил задълженията си относително връчването на записката (чл. 455)

Чл. 463. В отсъствие на противно условие или на местен обичай, договарящите се страни са длъжни да заплатят по равни части възнаграждението.

Чл. 464. Ако сделката не е сключена или условно сключената не е станала безусловна, търговецът-посредник не може да иска възнаграждение.

Чл. 465. Ако търговският посредник се помине, ако остави занаята си или, по каквато и да е причина, не може да го продължава, то дневникът му трябва да се предаде на онзи областен съд, в окръга на който посредникът е упражнявал търговията си.

Глава девета.

За договора на застрахование

Общи правила

Чл. 466. Всяко предприятие за застрахование е длъжно да удостовери пред надлежното областно съдилище, че притежава за всеки отрасъл на застраховането, с което желае да се занимава, по един фонд от двете хиляди лева златни най-малко, внесени в действителност.

Преди да се удостовери съществуването на този фонд, не може нито да се регистрира фирмата, нито да се започне предприятието.

Чл. 467. Застрахователните предприятия са длъжни, когато регистрират фирмата си, да предявят правилата, по които ще влягат основния капитал, както и запазения фонд за премиите. Тези правила се обнародват от областното съдилище.

Предприятието не може да се отклони от тъй обнародваните правила, до когато това видоизменение не е съобщено на областния съд.

Чл. 468. Предприятията за застрахование на живот са длъжни, когато регистрират фирмата да представят, освен данните, предвидени в предидущия член, още и началата по образуването на запазения фонд за премиите, таблиците за смъртността и за постигане известна възраст, както и процента, който се взема за основа при пресмятанията. Тези данни не се обнародват, но всеки може да ги узнае при областния съд и да вземе препис от тях.

Чл. 469. Запазеният фонд за премиите по застрахования за живот може да се употреби само по следващия начин:

- 1) в първи ипотеки до половината от стойността на недвижимия имот;
- 2) в държавни ценни книги и в акции на гарантирани от държавата предприятия;
- 3) в заеми, дадени срещу поменатите в п. 2 ценни книжа.

Чл. 470. застрахователните предприятия са задължени ежегодно да представляват на надлежния областен съд за обнародване изложението на приходите и разходите си, а така също и равносметката.

Чл. 471. При съставяне на равносметката трябва да се пазят следващите правила:

I. Като приходи трябва да се смятат:

- 1) целите приходи от премиите за сметната година (без да се спадне припадащата се печалба от премиите) според разните застрахователни планове;
- 2) лихвите;
- 3) другите приходи.

II. Като разноси трябва да се смятат:

- 1) заплатените застрахователни суми с спадване на оная част, която е обезпечена чрез

взаимно презастрахование;

2) премиите по взаимно презастрахование;

3) застрахователните печалби, които се падат от отделните застрахования;

4) разноските по управлението;

5) останалите разноси, по възможност, подробно изложени.

Чл. 472. Относително равносметката важат следните правила:

I. Като актив трябва да се минат:

1) онази част на акционерния или основния капитал, която още не е внесена;

2) стойността на инвентара;

3) стойността на недвижимите имоти;

4) подробно описание на различните ценности;

5) вземания от агентите;

6) наличните пари;

7) лихвите, които могат да се искат по-късно, ако срокът им настъпва през течението на сметната година;

8) разноските на първото учреждение, съгласно чл. 207, п. 3 и разноските по набавянето, съгласно чл. 473;

9) другите вземания;

10) загубите от текущата или от предшестващите годишни сметки.

II. Като пасив трябва да се минат:

1) номиналният дружествен или акционерен капитал, а у сдружаванията - капиталът за застрахование;

2) поисканите, но неизплатените още обезщетения, с спадване частта, която е покрита чрез обратно презастрахование;

3) застрахователният запазен фонд за премиите по отделните застрахователни клонове;

4) премиите, които са внесени за срок, който надминава текущото упражнение;

5) запазеният капитал;

6) другите елементи на пасива, по възможност, подробно изложени, като: погашението на инвентара и пр.;

7) онази част от събраните лихви, която се пада за следващата година;

8) печалбата за сметната година.

Чл. 473. Разноските по набавянията при застрахованията от щети, както и презастрахованията на телесното здраве, могат да се разпределят за през целия период на застрахованието, а при застраховане на живот - 15 години.

Чл. 474. Чуждите застрахователни дружества, ако те, като акционерни, отговарят на предписанията на чл. 226 и 227, могат да действуват върху територията на Българското Царство: а) ако иностранната държава, в която е съставено дружеството, по отношение на българските акционерни дружества, постъпва съгласно началата на взаимността; б) ако е вложило определената от правителството гаранция; в) ако се е задължило с сделките си да се съобразява с предписанията на настоящата глава и въобще да се подчинява в всичко и изключително на местните закони, за което трябва да

се заяви при регистрирането на фирмата.

(Изм. ал. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Размерът на гаранцията, предвидена в п. б. се определя от 300.000 до 500.000 лв. в брой или в български държавни облигации, по курса в деня на депозирането им в Българската народна банка. Тая гаранция е предназначена за изплащане вземанията на кредиторите, живущи в България.

Чл. 475. За несъобразяването с правилата предвидени в това отделение, управителният съвет на предприятието или туземното му представителство, независимо от гражданската си отговорност към заинтересуваните лица, се наказва с наказанията, предвидени в чл. чл. 234 и 236, и операциите, които би се случайно извършили, се считат недействителни.

Застрахованията от щети

Чл. 476. Договорът, чрез който някой се задължава, срещу условено възнаграждение (премия), да заплати на известно лице загубата, която, вследствие определена случка, би постигла имота му, се счита застрахование на щета.

Онзи, който се задължава да заплати загубата, се нарича застраховател, а онзи, в полза на когото е било условено обезщетението, се нарича застрахован.

Чл. 477. Предмет на застрахование може да бъде всичко, което за застрахования има стойност, оценима в пари.

Чл. 478. Договорът за застрахование е недействителен:

- 1) ако той се сключи за такава вреда в имота, която може да го постигне вследствие едно престъпно действие на застрахование, което той или трето лице, което е сключило сделката, имат намерение да извършат;
- 2) ако договорът за застрахование не отговаря на условията, предвидени в настоящия закон.

Чл. 479. Договорът за застрахование може да се сключи и в полза на трето лице и то с или без неговото знание, даже и без поименуване.

В последния случай, обаче, трябва в договора изрично да се изрази, че за застрахован се счита притежателят на застрахователната полица, който е заинтересуван от възможната загуба.

Сделката се счита сключена в полза на лично договаряща се страна, ако договорът не установява противното.

Чл. 480. Който без да е упълномощен от другото, сключва договор за застрахование в негова полза, е лично отговорен за плащането на застрахователната премия.

Ако застрахователната премия се плаща редовно, по-късното одобрение на договора има сила и тогава, ако то е станало след самата случка.

Чл. 481. За действителността на договора за застрахование се изисква писмен акт.

Като писмен договор се счита издадената от застрахователя полица или вписването на

приетото предложение в книгите на застрахователя.

Вписването се счита станало, ако застрахователят вътре в 48 часа от получаването на застрахователното предложение не го е отблъснал.

В последния случай, застрахованието почва в 12 часа на пладне в деня, който следва подир изпращането или предаването на предложението.

Чл. 482. Договарящата се страна може да иска, щото застрахователят да ѝ издаде полица.

Полицата трябва да съдържа:

- 1) имената на страните;
- 2) предмета, с който може да се случи събитието свързано с имотна вреда;
- 3) събитието, до което се отнася застрахованието;
- 4) сумата, за която е застрахован;
- 5) началото и края на застрахованието;
- 6) застрахователната премия, и
- 7) подписите на страните.

Чл. 483. (Изм. - ДВ, бр. 10 от 1899 г.) Сумата, за която е застрахован един предмет, не може да надмине пълната му стойност. В противен случай, за повечето от стойността на предмета, застрахованието е недействително.

Ако по речената причина застрахователната сума се намали, то и застрахователната премия подлежи на съразмерно намаляване, а изплатеният излишък се повръща на договарящата се страна.

Ако може да се докаже, че чрезмерното застрахование е станало недобросъвестно, договорът за застрахованието е изцяло недействителен и застрахователят не е дължен нито да повърне заплатените премии, нито да заплати случайната щета.

Застрахователят има право, за установление действителната стойност на застрахования предмет, да прегледа, кога ще този предмет.

Забележка. Под пълната стойност се разбира оная сума, за която вместо свършено пропадналия предмет, може да се добие друг от подобно качество.

Чл. 484. Ако неколцина застраховат някой предмет за едно и също време и срещу едно и също събитие, отделните застрахования са действителни само до размера на пълната стойност на предмета и отделните застрахователи отговарят само в размера, в който стои застрахованата от тях сума към цялата сума на застрахованието.

Ако някой предмет се застрахова отново за същото време от едно и също събитие, последното застрахование е само дотолкова действително, до колкото застрахованата по-рано сума не покрива пълната стойност на предмета.

Ако при многократни застрахования, застрахованият се откаже от претенциите си срещу някой застраховател, това отказание няма сила и действие относително правата и задълженията на другите.

Чл. 485. За взаимните права и задължения на страните, до колкото те не са предвидени в настоящето отделение, важат условията на договора за застрахованието.

Чл. 486. Застрахователната премия е предмет на свободно съглашение.

Договарящата страна е obligана да заплати застрахователната премия с време и в случай на съмнение не може да иска да ѝ се предаде полицата преди да е заплатила премията. Ако полицата се издаде преди заплащането на премията, това се счита за отлагане на плащането на премията.

Чл. 487. Застрахованият е задължен, при сключването на договора, да съобщи на застрахователя ония, известни нему, (на застрахования) обстоятелства, които поради важността си могат да имат влияние върху поемането на застрахованието. Ако застрахованието е сключено по поръчка на трето лице и в полза на последното, то на застрахователя трябва да се съобщят и ония обстоятелства, за които заинтересуваното трето лице има известие, освен, ако последното не е имало възможност да съобщи тия обстоятелства на страната, която е сключила договора вместо него или в негова полза. В случай, когато договарящата се страна се поканва да отговори на един представен ней въпросен лист, тя отговаря само за истинността на дадените отговори.

Чл. 488. Ако застрахованият или лицето, което действува за негова сметка, при сключването на сделката, укрие важни (чл. 487) и неизвестни на застрахователя обстоятелства или пък ги покаже невярно, то застрахователят, ако не е знаел неистинността или неточността на въпросните данни, има право да нападне действителността на договора, било чрез редовен иск, било в форма на възражение, даже и след настъпването на случайното събитие.

Чл. 489. Ако настане събитието, предвид на което е сключено застрахованието, застрахованият е дължен веднага, щом узнае за това, да го съобщи незабавно на застрахователя и да се погрижи, колкото е възможно, да се намали щетата. Застрахованият, за когото може да се докаже, че е пренебрегнал тези си задължения, е отговорен спрямо застрахователя за произлезлите от това вреди и загуби. Застрахователят е дължен да заплати на застрахования разноските, които е употребил за намаляването на щетата, даже и тогава, ако старанието му е останало безуспешно. Ако, обаче, предметът не е бил застрахован за пълната му стойност, поменатите разноси трябва да се заплатят в онзи размер в който стои застрахованата сума към стойността на предмета.

Чл. 490. Застрахователят е дължен да заплати станалата щета, съгласно с договора, но не е дължен да заплати и оная щета, която е произлязла от вината на застрахования.

Чл. 491. Сумата на обезщетението се определя според цялата стойност в време на загинването или повреждането. Ако стойността надмине застрахователната сума, то в случай на пълно загинване на предметите трябва да се заплати само застрахователната сума; но, ако предметите се унищожават отчасти, то обезщетението си има мястото в размер, в който стои застрахованата стойност към общата застрахователна сума.

Чл. 492. Ако в договора за застраховане не е определена стойността на предметите, застрахованият е obligан да удостовери онази цена, която предметите са имали в време на

загинването или повреждането.

Ако, обаче, стойността на предметите е била определена в застрахователния договор, то за обезщетението важи тази стойност, освен ако застрахователят може да удостовери, че предметите са имали по-малка стойност в време на загинването или повреждането им.

Чл. 493. Ако от такива предмети, застрахователната сума на които е била определена изобщо, един или няколко пропаднат или се повредят, то за обезщетението важи оная стойност, която остава, след като се спадне стойността на останалите ценни предмети. Изключение от това правило става, ако застрахователят може да удостовери, че предметите са имали по-малка стойност в време на загинването или повреждането. Ако стойността на застрахованите предмети надмине застрахователната сума, то за размера на обезщетението важат правилата, предвидени в чл. 491.

Чл. 494. Застрахователят има право, в отсъствие на друго съглашение, да иска установлението на щетата чрез вещи люди. Ако, обаче, застрахователят вътре в 15 дни от заявлението на щетата, не упражни това си право, застрахованият има право да установи щетата за сметка на застрахователя.

До установлението на щетата, застрахованият не може да прави такива разпореждания, с които би могло да стане променение в същността и положението на предмета.

В случай на щета, причинена от градобитнина, застрахователят има право да отложи установлението на щетата до свършването на жетвата.

Чл. 495. В случай на пълна щета, застрахованата сума, в отсъствие на друго съглашение, се плаща на застрахования или на приемниците му, след като повърне или повърнат застрахователната полица. В случай на частична щета, полицата не се връща, а договорът, относително недосегнатата от щетата стойност, остава в сила.

В отсъствие на подобно съглашение, застрахователната сума трябва да се заплати вътре в 15 дни от установлението на щетата.

Чл. 496. Ако застрахователят е заплатил щетата, съгласно с договора, то относително заплатеното от него обезщетение и съразмерно с приетия от него риск, по силата на закона, встъпва в всички ония права, които колкото се отнася до щетата, принадлежат на застрахования по отношение на трети лица.

Застрахованият е отговорен за ония действия, с които е нащърбил тия права на застрахователя.

Чл. 497. Ако собствеността на застрахования предмет или интересът от предмета се прехвърли на друго през траянето на договора, чрез покупка или другояче, то договорът за застраховането с всичките му права и задължения, преминава върху новия собственик и без съгласието на застрахователя, освен ако противното на това е уговорено в договора за застраховането и с прехвърлянето на собствеността не е станало променение и в условията на договора.

Чл. 498. Договорът за застраховането става недействителен:

1) ако застрахованият предмет загине или се изгуби след сключването на договора, но

преди срока, от който застрахователят захваща да отговаря за щетата;

2) ако застрахованият предмет след момента, в който застрахователят трябва да носи отговорността не загине или не се изгуби по някоя предвидена в договора причина, но съвсем по друго събитие;

3) ако застрахователното предприятие не може да се състои или се отложи за такова време, когато е престанала вече опасността, от която се застрахова;

4) ако премията, която се плаща в повтарящия се периодически срокове, не се заплати в падежа или преди изтичането на позволеното отлагане; изключение в това отношение става, ако застрахованият не е можал да заплати премията вследствие някое случайно нещастие или непреодолима сила;

5) ако интересът, предвид на който застрахованието е сключено, не съществува вече.

Чл. 499. Ако договорът за застрахованието е бил отначало недействителен (чл. 478), или от по-сетне стане недействителен (чл. чл. 488 и 498), то заплатената премия трябва да се повърне на застрахования. Ако, обаче, времето, за което договорът е сключен, е изтекло вече изцяло или отчасти, застрахователят, в отсъствие на друго съглашение, има право да задържи две трети от заплатената премия.

Ако застрахованият е причинил недействителността или прекратяването на договора за застрахованието, то той не може да иска обратно заплатената премия, а дължен е да заплати падежната премия и, освен това, трябва да заплати на застрахователя обезщетение; ако пък, напротив, речените обстоятелства е причинил застрахователят, то той не може да задържи премията, сиреч, не може да иска падежната премия, а освен това е дължен да заплати на застрахования причинената загуба.

Чл. 500. Правата, които произхождат от договора за застраховане, се просрочват в продължение на три години, от момента, в който е могло да се иска удовлетворението им.

Чл. 501. От пожар могат да се застраховат движими и недвижими имоти изцяло или за отделните им части.

Застрахованието от пожар, което се простира върху пълната стойност на едно здание в отсъствие на изрично условие, не се простира върху подземните постройки (изби, кладенци и други подземни части).

При движимости трябва изрично да се обозначи мястото или местността, гдето те се намират. Застрахованието има действие само за обозначените места или местности.

Чл. 502. От пожар могат да се застраховат и такива стоки, количеството на които подлежи на променение, като се удостовери границата на това меняване.

Чл. 503. Ако в застрахованото здание или в неговото предназначение стане такова променение, с което опасността за пожар се увеличава до такава степен, щото застрахователят, ако беше знаел от по-напред за това обстоятелство, нямаше въобще да сключи договора, или не при същите условия; застрахованието се прекратява, ако застрахователят, след като се е известил за променението, не е заявил, че поддържа договора.

Ако застрахователят не поддържа договора, то оная част от заплатената застрахователна

сума, която се пада за неизтеклото време, се повръща на застрахования.

Чл. 504. Застрахованието от пожар се простира върху всяка причинена от пожар щета, без да се гледа на начина, по който е произлязъл пожарът. Ония случаи на пожар, върху които страните не желаят да разпространят застрахованието, трябва изрично да се изброят в договора.

Равносилно с непосредствената щета от пожар се счита онова, което чрез гасене или спасяване се случва в застрахованите предмети, вследствие избухналия в съседното здание пожар. Това се прилага и тогава когато вследствие на гасене и спасяване застрахованите предмети загинват или се повреждат.

Чл. 505. При застрахованието от градобитнина, полицата, освен предвидените в чл. 482 данни, трябва да съдържа точното описание на застрахованите земи по декари.

Чл. 506. Стоките, които се превозват по сухо и по реки, могат да се застраховат в размер на пълната им стойност, която имат в мястото и времето на натоварването. Към тази стойност могат да се прибавят, освен застрахователната премия, и разноските по товаренето, превозването и митницата, както и всички ония разноски, които могат да възникнат по пристигането на местоназначението.

Освен това, може да се застрахова и онова повишаване на цената, което се очаква да се случи в случай, ако стоката би пристигнала на време в местоназначението. Това очаквано покачване на цената трябва, под страх на последствията, предвидени в чл. 483, да се изложи особно и пресметне в полицата.

Този вид застраховане се простира върху всички ония щети, които се причиняват на застрахованите предмети вследствие на пожар, гръмотевица, корабкрушение, засядане, потъване, пукване на парен казан или от непреодолима сила. Изключват се само ония случаи, които са изрично обозначени в застрахователния договор.

Чл. 507. Застрахованието против опасностите на превозването, в отсъствие на друго съглашение, започва от онзи момент, когато стоките се предават за превозване и се свършва с момента, когато стоките са предадени в местоназначението на приемача или на пълномощника му.

Чл. 508. Застрахованието следва непрекъснато и тогава:

- 1) когато стоки, които трябва да се превозват от части по сухо, отчасти по вода се претоварват по пътя на други превозвателни средства;
- 2) когато превозваемите по вода стоки по пътя се претоварват на друг кораб. В това отношение става изключение, ако застрахованието е сключено за превозването с кораб, изрично указан в договора; но и в такъв случай, застрахователят отговаря, ако претоварването стане нужно по някое събитие и корабът, на който стоката продължава пътя си, отговаря на условията на договора.
- 3) когато, по причина на някое събитие, стоките трябва да се турят нейде привремено, додето бъде възможно да продължава пътя.

В случаите на точки 2 и 3 трябва да се извести застрахователя, щом това е възможно.

Чл. 509. Застрахователят не е отговорен за щетата, ако, без да е имало нужда за това, превозването се е отклонило от обикновения начин.

Ако застрахованият без нужда закъснява с изпращането или спедирането на стоката, застрахователят не е отговорен за щетата, която е станала през времето на закъсняването.

Ако това закъснение трае повече от един месец или ако обезпеченият приемач на местоназначението закъснее с приемането, застрахователят се освобождава от всяка понататъшна отговорност.

Чл. 510. Ако указаният приемач приеме стоката, преди да е установена щетата, отговорността на застрахователя се прекратява.

Приемачът е длъжен вътре в 8 дни от приемането да заяви на застрахователя ония повреди, които не могат вънкашно да се забелязват, под страх да загуби правото си за обезщетение в това отношение.

За застрахованието на живота

Чл. 511. Договорът за застраховане на живота е онази сделка, чрез която някой, срещу заплащане на една определена ценност (премия), се задължава така, щото задължението за плащане да зависи от живот, здравето или телесната неповредимост на някое лице. Онзи, който се задължава да заплати сумата, се нарича застраховател; онзи, от живота, здравето или телесната неповредимост на когото зависи плащането, се счита за застрахован, а онзи в полза на когото се условва плащането на сумата, се нарича облагодетелствуван (ползуващо се лице).

Чл. 512. Сделката за застраховане на живот за в случай на смъртта на трето лице има сила само тогава, ако е сключена с неговото или на пълномощника му съгласие или ако договарящата страна удостовери, че има интерес да живее застрахования. Изключват се от това правило: съпрузи, възходящи и низходящи роднини и сгодени, които безусловно могат да застраховат един другиму живота.

Чл. 513. Полицата за застраховане на живот, освен условията, предвидени в чл. 482, т. 1, 4, 5, 6 и 7, трябва да съдържа:

- 1) името на застрахованото лице;
- 2) името на облагодетелствуванния (ползуващото се лице); за такъв може да се укаже предявителят;
- 3) събитието или времето, от настъпването на което зависи плащането.

Чл. 514. При застраховането на живот, договарящите се страни могат, без всяко ограничение, свободно да определят застрахователната сума. При този вид на сделката не се изключва многократно застраховане.

Чл. 515. Ако в занятието на застрахованото лице стане такова променение, с което рискът се увеличава до такава степен, щото застрахователят, ако е знаел от по-напред това

обстоятелство, нямаше да сключи договора вЪобщЕ или не при същите условия, то в отсъствието на друго съглашение, застраховането се прекратява, ако застрахователят, след като се е известил за промененията, не е изявил, че поддЪржа договора. Ако застрахователят не поддЪржа договора, то една трета част от заплатените премии се повръща на договарящата се страна (респективно на ползуващето се лице).

Чл. 516. ако е настанало времето или събитиеТО, за което е сключено застраховането, ползуващето се лице е длЪжно, щом се научи за това, да уведоми незабавно застрахователя; в противен случай, отговаря спрямо застрахователя за произходящите от това вреди и загуби.

Относително времето за плащането важи съглашението на страните. В отсъствие на такова съглашение, застрахователната сума трябва да се заплати вЪтре в 8 дена от удостоверението за настЪпването на платежното условие.

Чл. 517. Застрахователят, ако в договора не е уговорено противното, не е длЪжен да заплати условената застрахователна сума:

- 1) ако застрахованият е изгубил живота си вследствие смЪртна присЪда, дуел и самоубийство;
- 2) ако предметЪт на застраховането е здравето или телесната неповредимост и събитиеТО, от последването на което зависи плащането, се е случило по вината на застрахования или ползуващето се лице.
- 3) ако смЪртта или телесното повреждане са последвали на бойното поле.

В случаите, предвидени в точки 1 и 3, облагодетелствуваният може да иска обратно една трета част от заплатените премии.

Чл. 518. ДоговорЪт за застраховане на живот остава без действие:

- 1) ако събитиеТО, от настЪпването на което зависи плащането на застрахованата сума е последвало след сключването на договора, но преди момента, от който застрахователят трябва да отговаря;
- 2) ако указаното ползуващо се лице умре, или ако събитиеТО, от което зависи плащането, не може вече да настЪпи;
- 3) ако платимата в повтарящите се периоди премия не се изплати в продължение на 30 дни от падежа или преди изтичането на срока, който е даден за тая цел; изключение става, ако закЪсняването е произлязло от непреодолима сила или случайно събитие;
- 4) ако ползуващето се лице умишлено извЪрши действие, което застрашава живота или здравето на застрахования. Ако, обаче, ползуващият се има право само вЪрху една част от застрахованата сума, застрахователят се освобождава само от заплащането именно на тая частична сума.

В случаите предвидени в точки 1 и 2, трябва да се повЪрне една трета част от заплатените вече премии.

Чл. 519. Предписанията на чл. чл. 488, 497, 499 и 500, до колкото в настоящето отделение не се съдЪржат противни разпореждания, се прилагат, според естеството на работата, и вЪрху застрахованията за живот.

Чл. 520. Относително взаимните права и задължения на страните, доколкото те не са определени в настоящето отделение, важат постановленията на застрахователния договор.

За презастрахование

Чл. 521. Договорът за презастрахование е онзи, чрез който презастрахователят се задължава, срещу известни платежни (премии), да заплати на презастрахования известна сума за всяко плащане, което той би извършил вследствие застрахователния договор.

Чл. 522. В договора за презастрахование, освен изброените в чл. 482 условия, трябва да се обозначи, дали сделката ще да се счита като непосредствено или посредмерна част, която отговаря на презастрахованието.

Чл. 523. Действието на презастраховането се прекратява, ако застрахованието, поради което е станал договора за презастрахование, е изгубило действието си.

В такъв случай, ако не е станало друго съглашение, презастрахователят може да има претенция върху премията, която се пада на презастрахователя, само в размера на приетия презастрахователен риск.

Чл. 524. Ако събитието, на основание на което презастрахованият е задължен да изпълни собствената си застрахователна обязаност, е последвало, то в отсъствие на друго съглашение, длъжен е да извести за това презастрахователя вътре в три дни от известието; в противен случай, задължението на презастрахователя се погасява.

Чл. 525. Платеното задължение на презастрахования, ако няма друго съглашение, настъпва от момента, в който захваща и презастраховането. Ако презастрахованото лице, съгласно чл. 496, е получило обратно от трети лица сумата за обезщетение изцяло или отчасти, длъжно е да предаде от нея на презастрахователя една съразмерна част, която отговаря на презастраховането.

Чл. 526. Правилата, предвидени в чл. чл. 485, 486, 487, 489, 500 и 501, се приспособяват и за презастрахования.

Глава десета.

За лицата, които могат да се задължават чрез менителница

Чл. 527. Всеки, който може да сключва договори, може да се задължава чрез менителница.

Непълнолетните могат да се задължават чрез менителница само тогава, когато се лично занимават с търговия.

Чл. 528. Когато менителницата съдържа подписи на лица, които нямат способността да се

задължават чрез менителница, това няма влияние върху задълженията на другите.

За формата на менителницата

Чл. 529. Менителницата трябва да съдържа:

- 1) изричното наименование на самия текст, че актът е менителница;
- 2) сумата, която трябва да се плати;
- 3) името и презимето на лицето (или фирмата), на което или на заповедта на което трябва да се плати - поемател;
- 4) времето, когато менителницата трябва да се плати;

за изплащането цялата сума се назначава само един срок, както следва:

в определен ден - на предявление,
в определено време - подир предявлението,
в определено време - от деня на издаването на менителницата,
в еди-кой панаир.

Но, ако платежният срок не е означен в менителницата, счита се, че е издадена на предявление;

- 5) името и презимето на лицето (или фирмата), което трябва да заплати сумата на менителницата - платец или приемател;
- 6) времето (деня, месеца и годината) и мястото на издаването на менителницата;
- 7) мястото, гдето трябва да се заплати менителницата и
- 8) подписа на издателя, т.е. името му и презимето му или фирмата му.

Не е, обаче нужно, щото менителницата да съдържа дадената стойност или причината, нито да бъде теглена от едно място на друго.

Чл. 530. Менителницата може да се тегли на заповедта на самия ѝ издател - менителница на собствена заповед.

издателят може така също да назначи себе си и за платец, ако заплащането трябва да стане не на мястото, гдето е издадена менителницата, а на друго място.

Чл. 531. В менителницата може да бъде означено друго място за заплащането, а не местожителството на платеца - domiciliрана менителница.

Ако в нея не е означено особено място за заплащане, счита се за такова място, което е означено при името на платеца; то се счита и за негово местожителство.

Чл. 532. Ако документът не съдържа едно от изброените по-горе (чл. 529) съществени условия, той няма сила на менителница. Няма такава сила и направените на подобен акт: джира, приемане на поръчителство.

Условието за лихвите, както и другите вписвания в полиците, вѣн от необходимите условия, се считат за ненаписани. Също така трябва да се счита за ненаписано същественото условие, което е заличено умишлено. Направеното заличаване трябва да се счита за умишлено до когато не е доказано противното.

Чл. 533. Ако сумата, която трябва да се заплати, е означена в менителницата с букви и с

цифри, за действителна, трябва да се счита тази, която е изразена с букви. Ако, обаче, сумата е означена няколко пъти с букви или с цифри, за действителна се признава най-малката сума.

За задълженията на издателя

Чл. 534. Издателят отговаря за приемането и заплащането на менителницата, според особените правила които ще бъдат изложени по-долу.

За джиросването

Чл. 535. Собствеността на менителницата се прехвърля от едно лице на друго чрез джиросване. Обаче, ако издателят ѝ е запретил прехвърлянето с думите "не на заповед" или с друго равнозначущо изражение, джиросването няма сила на действие на менителница.

Чл. 536. Чрез джиросването всичките права, които дава менителницата, заедно с това и правото за по-нататъшно джиросване, преминават върху лицето, на което тя се джиросва. Менителницата може да се джиросва даже върху издателя ѝ, върху платеца, върху приемателя (аксептанта) или върху някого от по-прежните джиранти и от всички тия - върху други лица.

Чл. 537. Джиросването се написва въз гърба на менителницата, или на копието от нея, или пък на бяла книга, която се залепва на менителницата или на копието.

Чл. 538. Джиросването трябва да показва името на лицето, на заповедта на което менителницата се прехвърля. Такова джиро се нарича пълно.

Чл. 539. Джиросването е законно и тогава, ако джирантът напише само името или фирмата си на гърба на менителницата или на копието, без да означава името на оногова, върху когото се тя прехвърля. Такова джиро се нарича непълно (бланково).

Чл. 540. Всеки приносител на менителница може да попълни бланковото джиро като запише името на лицето, върху което се джиросва менителницата. Но той може да джиросва такава менителница и без да попълни джирото.

Чл. 541. Джирантът отговаря пред всичките по-подирешни притежатели на менителницата за приемането на заплащането ѝ.

Но, ако на джирото си е турил забележката "без отговорност", "без задължение" или друго равнозначущо изражение, освобождава се от отговорността си, като джирант.

Чл. 542. Ако в джирото е запретиено по-нататъшното прехвърляне на менителницата с думите "не на заповед" или с друго равнозначущо изражение и въпреки това, тя е джиросана, последващите ѝ притежатели нямат право да привличат към отговорност

лицето, което е запретило по-нататъшното джирисване на менителницата.

Чл. 543. Ако менителницата е джирисана, когато срокът за извършване протест за неплащане е изтекъл, поемателят стъпва в правата на джирант. В този случай джирантът не е задължен по менителничното право.

Чл. 544. Джирисването, което съдържа само пълномощие "за получаване сумата" или за извършване други подобни действия, не прехвърля собствеността на менителницата, а упълномощава само пълномощника да пази силата на менителницата, да заявява иск за сумата, да я получава и, най-после, ако в джирото не е запретило изрично - да предава менителницата чрез джиросване, което да има така също силата на пълномощие.

За предявлението менителницата за приемане

Чл. 545. Приносителят на една менителница има право да падежа ѝ да я предяви в всяко време на платеца за приемане за приемане и да я протестира в случай на отказване. Всяко противно съглашение остава без действие в задълженията по менителницата. От това право се изключват менителниците, които са платими на панаир и които не могат да бъдат предявени за приемане и протестиране в случай на отказване, освен в време на панаира и в сроковете, определени в чл. 561.

Самото държане на менителницата дава право за предявление и за протестиране в случай на неприемане.

Чл. 546. Менителниците, които са платими в определено време подир предявлението им, трябва да бъдат предявени за приемане съгласно с разпорежданията, които се в тях съдържат или, при отсъствие на такива, в течение на една година от издаването им; в противен случай, приносителят им губи правото си на обратно искане срещу издателя и джирантите.

Ако някой от джирантите е определил в своето джиросване един специален срок за предявление за приемане на менителница от този вид, неговите задължения се погасяват, когато в определения срок менителницата не е била предявена за приемане.

Чл. 547. Когато менителницата, платима в определен срок от предявление, не е била приета или когато платецът отказва да забележи деня на приемането, приносителят е длъжен, под страх да изгуби обратното си искане срещу издателя и джирантите, да докаже, че той я е на време предявил, чрез един протест, извършен в срока, определен в чл. 546. В този случай, денят на протеста означава деня на предявлението на менителницата за приемане.

Ако приносителят е пропуснал да извърши протест, срокът на падежа, по отношение към приемателя (аксептанта), който не е забележил деня на приемането, се брои от последния ден на срока за предявление на менителницата за приемане.

За приемане на менителниците

Чл. 548. Платецът, на когото е предявена менителницата за приемане, дължен е веднага да заяви дали я приема или не.

Чл. 549. Приемането трябва да бъде отбелязано върху менителницата. Има чисто и просто приемане, когато платецът туря името си или фирмата се без друга прибавка върху менителницата.

Чл. 550. Веднаж забелязано, че менителницата е приета, никакво отказване не може вече да стане.

Чл. 551. Платецът може да ограничи приемането с една част от сумата; всяко друго ограничение означава отказване да се приеме менителницата.

Чл. 552. Приемателят (акцептантът) е длъжен да заплати приетата сума на означения срок в менителницата; с приемането той се задължава и към издателя на менителницата. Против издателя, обаче, той няма никакво менителнично право.

Чл. 553. Ако в менителницата, която ще се заплати на друго място, а не в местожителството на приемателя, не е означено от издателя името на лицето, което трябва да я заплати там, приемателят има право да означи такова лице; в противен случай, счита се, че приемателят желае сам да заплати менителницата на платежното й място.

Издателят на менителница, платима другаде, а не в местожителството на приемателя, може да заповяда предявяването й за приемане. Ако приносителят не изпълни тая заповед, губи всяко право на обратно искане срещу издателя и джирантите.

Обратно искане, за да се получи обезпечение

Чл. 554. Когато менителницата не е приета или е приета в част от показаната в нея сума, приносителят може, срещу предаване протеста, да иска от издателя или от джирантите достатъчно обезпечение за заплащане стойността на менителницата или на неприетата част от нея, заедно с разноските, причинени от неприемането или от непълното приемане на менителницата. Начинът и размерът на обезпечението могат да бъдат определени от страните по взаимно съгласие; в противен случай, тези лица имат право на свои разноски да вложат дължимата сума в съда.

Чл. 555. Всеки джирант и приносител, който има в ръцете си протеста за неприемането, има право да иска обезпечение от издателя и от предшествуващите джиранти и да заяви срещу тях обратното си искане по установения за това ред. В този случай не се изисква да се представи самата менителница и да се доказва, че този, който упражнява обратното искане, е доставил сам обезпечение на своите последващи джиранти.

Чл. 556. Ако длъжникът по менителница е дал обезпечение на някое лице, което е подир него, това обезпечение служи и на другите лица, които са подир този, който е доставил обезпечението, ако те искат такова от него. Те не могат да искат по-голямо обезпечение

от него, освен ако докажат, че даденото обезпечение е недостатъчно.

Чл. 557. Ако подир протеста, платецът пожелае да направи пълно приемане и да заплати станалите разноси от неприемането, приносителят на менителницата не може да откаже, ако тя е още у него. Когато стане подобно приемане, прекратява се правото за искане обезпечение. Ако обезпечението е било вече дадено, трябва да се повърне. Даденото обезпечени се повръща и тогава, когато в течение на една година от падежа не е било обвърнато взискание към лицето, което го е доставило, когато се заплати менителницата или пък когато задължението на менителницата се е погасило по друг начин.

Чл. 558. Ако менителницата е била приета за цялата сума или за част от нея, не може да се иска обезпечение за приетото количество, освен в последващите случаи:

- 1) когато приемателят е обявен за несъстоятелен или пък е прехвърлил имотите си;
- 2) когато е спрял платките си, и
- 3) когато се е доказало при някое взискание, че средствата му не достигат за изплащане на дълговете му.

За падежа и за заплащането на менителниците

Чл. 559. Менителницата трябва да се заплаща на падежа. Ако падежът е началото на месеца, заплащането трябва да стане на първия ден от месеца; ако падежът е средата на месеца, заплаща се на петнадесетия ден; а ако падежът е на края на месеца, заплаща се на последния ден от месеца.

Ако е определен месецът или денят и месецът, без да се покаже годината, за година трябва да се счита онази, в която е издадена менителницата. Ако означеният ден е вече изтекъл, падежът се пренася в следващата година.

Чл. 560. Менителница с срок на предявление трябва да се заплаща, щом бъде представена. За срока, в течението на който трябва да бъде представена менителницата и за неупазване на тоя срок, приспособяват се правилата, определени в чл. 546.

Чл. 561. В менителниците, платими в определен ден от предявлението или от издаването, трябва да се пазят следващите правила, за да се определи падежът:

- 1) ако срокът е бил определен с дни, падежът се пада на последния ден; в тоя срок, обаче, не се брои денят, в който менителницата, платима в определен срок, от датата си, е издадена, или денят в който менителницата, платима в определен срок от предявление, е предявена за приемане;
- 2) ако срокът на менителницата трябва да се брои на недели, месеци или части от времето (година, половин година и пр.), падежът, т.е. сръответствуващия по названието си ден, от който се захваща броенето на срока, ако то става на недели, или сръответствуващето по названието число, ако броенето става на месец; ако тоя ден не сръотествува в месеца на падежа, падежът се пада на последното число на месеца;
- 3) изражението "половин месец", винаги сръдържа 15 дни.

Чл. 562. Падежът на менителниците, платими на панаир, се определя, както следва:

- 1) в деня на панаира, ако той се продължава само един ден;
- 2) на последния ден на панаира, когато той се продължава повече от един ден, но не повече от 8 дни;
- 3) на осмия ден на панаира, когато той се продължава повече от 8 дни.

Чл. 563. Менителницата се заплаща в същите монети, които са написани в нея. Ако, обаче, монетите не са в обращение, и издателят на менителницата не е определил с думите "ефективни монети" или с друго равнозначещо изражение, че плащането трябва да стане в означената монета, сумата се заплаща в местната монета по курса.

Чл. 564. Приносителят на менителница не може да откаже, когато му се предлага, да му се заплати част от сумата на менителницата.

Чл. 565. Длъжникът на менителницата заплаща, след като му се връчи менителницата. Но, ако той заплаща само част от нея, той има право да иска само забелязването на заплащането върху менителницата, от която ако поиска, дава му се копие, на което се забелязва плащането.

Чл. 566. Лицето, у което се намира менителницата, може да иска и да получи заплащането ѝ, когато падежът е настъпил, ако се доказва от съдържанието на текста на менителницата или по непрекъснатата връзка на пълните или бланкови джира, че той е правилният ѝ притежател. Заличените джира се считат като ненаписани, когато се касае до доказването на собствеността.

Платецът не е задължен да изпитва истинността на джирата.

Чл. 567. Ако менителницата е заплатена преди падежа и отпосле се узнае, че тя не е била заплатена на надлежния ѝ притежател, в такъв случай платецът отговаря за всичките загуби, които последват от това.

Чл. 568. Когато заплащането не е поискано на падежа, приемателят има право, след изтичането на срока, определен за извършването на протеста за незаплащане, да вложи стойността, на разноски и на риск на приносителя, в ковчежничеството или в надлежния съд.

Чл. 569. Ако приносителят на менителницата е отстъпил на приемателя продължение на срока, той губи правата си срещу онези от джирантите, които не са се съгласили на това продължение.

Обратно искане поради незаплащане на

менителница

Чл. 570. За да упражни обратното си искане в случай на незаплащане срещу издателя и джирантите, приносителят е длъжен:

- 1) да предяви менителницата за заплащане и
- 2) да установи това предявление и незаплащането чрез протест, извършен в определения срок.

Протестът трябва да бъде извършен в следващия ден от падежа на менителницата.

Чл. 571. Заповедта "без протест", "без разноски" и пр., освобождава от задължението да се извърши протест, но не и от своевременното предявление менителницата за заплащане. Когато длъжникът по менителницата утвърждава, че предявлението на менителницата не е станало своеременно, той трябва да докаже това. Той не се освобождава от задължението да заплати разноските за протеста, ако последният е направен въпреки горната заповед.

Чл. 572. Ако менителницата е domiciliрана, тя трябва да бъде предявена за заплащане на лицето, което е означено в менителницата, или, ако подобно лице не е означено - на самия платец в изброеното платежно място. В случай на незаплащане или когато лицето, на което трябва да се предяви менителницата, не се намери на мястото за плащане, приносителят е длъжен, ако иска да запази против издателя и джирантите обратното си искане, да извърши протести на това място. Но, ако заплащането е трябвало да се извърши не от платеца, но от друго лице, и приносителят не го е протестирал на време, изгубва менителничното право и против приемателя.

Чл. 573. Освен в случая, показан в горния член, приносителят да запази менителничното си право, произходящо от менителницата, срещу приемателя, не е длъжен нито да предявява менителницата си на падежа, нито да извършва протест.

Чл. 574. Приносителят на менителницата, която е протестирана за незаплащане е длъжен, в течение на три дни подир деня на протеста, да уведоми писмено за това незаплащане своя непосредствен джирант. Това задължение се счита изпълнено, ако в казания срок писменото уведомление е предадено на пощата.

Всеки джирант, уведомен по този начин, е длъжен от своя страна, да уведоми по същия начин своя непосредствен предшественик, и това в течението на три дни от получаването на уведомлението.

Така също и издателят, който е уведомен, че domiciliраната менителница е била протестирана против лицето, което е трябвало да я заплати, е длъжен да извести за това приемателя.

Чл. 575. Ако приносителят или джирантът не е уведомил непосредствения си предшественик в законния срок, отговаря за загубите, които могат да произлязат от това на всичките предшественици. От тях той има право да иска само сумата на менителницата, без процентите и разноските.

Чл. 576. За да се докаже, че уведомлението е било направено своеременно, достатъчно е, ако се установи с разписка от пощата, че писмото е било изпратено на предшественика в означеното в разписката време, освен ако последният докаже, от своя страна, че писмото е било с друго съдържание.

Чл. 577. Когато джирантът е изпратил менителницата, без да покаже своето местожителство, тогава уведомлението за незаплащането се изпраща на неговия предшественик, който е показал мястото на заплащането.

Чл. 578. Всеки длъжник по менителницата има право, след като заплати менителницата, лихвите и разноските, да иска от приносителя да му предаде изплатената менителница и протеста за незаплащането.

Чл. 579. Приносителят на протестирана за незаплащане менителница има право да обърне своя иск или своето обратно искане, по свой избор, против всичките задължени по менителницата или против одного или неколцина от тях, без да губи с това правата си към онези, срещу които не е заявил иск. Той не е задължен да пази реда на джиросването.

Чл. 580. Приносителят, който е протестирал за незаплащане, има право да дири:

- 1) незаплатената сума с законната ѝ лихва от падежа на менителницата;
- 2) направените разноски за протеста, поща и пр., и
- 3) 1/4% комисиона от сумата на менителницата.

Чл. 581. Джирант, който е заплатил менителницата, има право да дири от предишните джиранти, от издателя и от приемателя:

- 1) сумата, която е заплатил, заедно със законната лихва, от деня на заплащането;
- 2) направените разноски;
- 3) комисиона 1/4%.

Чл. 582. Който упражнява обратното искане, може, срещу размера на искането, да тегли обратна менителница към длъжника си.

В този случай, той може да прибави към вземането си гербовия сбор, пощенските разноски и банкерските права за продаване на обратната менителница.

Чл. 583. Обратната менителница е нова менителница, която трябва да се издаде с срок на предявление и направо за местожителството на лицето, срещу което се упражнява обратното искане.

Чл. 584. Длъжникът по обратна менителница е длъжен да заплати, след като му се връчи менителницата, протеста и издължена обратна сметка.

Чл. 585. Всеки джирант, който е заплатил на одного, от тези, на които е длъжен обезпечение, може да заличи джирото си и джиросванията на ония лица, които са подир него.

Отделение X.

За посредничеството

I. За приемане чрез посредничество

Чл. 586. Ако в менителницата, която е протестирана за неприемане, е означено лице, което да я заплати в случай на нужда в мястото, в което е платима, приносителят не може да иска обезпечение преди да предяви менителницата на това лице за приемане.

Когато в менителницата са означени няколко такива лица, приносителят е длъжен да я предяви най-напред на този, който е бил означен от най-стария предшественик; ако това не може да стане явно от менителницата, приносителят не е длъжен да пази никакъв ред в предявлението.

Чл. 587. Приносителят може да откаже приемането чрез посредничество на всяко лице, което не е означено на менителницата, за да заплати в случай на нужда.

Чл. 588. Приемателят (аксептантът) по посредничество е длъжен да поиска, след като заплати разноските по протеста за неприемане, да му се връчи той и да констатира своето собствено приемане върху една прибавка към протеста.

Той е длъжен да съобщи своето посредничество на този, за когото е посредничествувал, с писмо, придружено от протеста и подадено на пощата в течение на два дни от протеста. Ако не направи това приемателят по посредничество отговаря на загубите, причинени от неговата небрежност.

Чл. 589. Когато приемателят по посредничество пропустне да означи в приемането, за когото е посредничествувал, счита се, че е посредничествувал за издателя.

Чл. 590. Лицето, което е приело менителница в случай на нужда, отговаря, като всеки друг приемател, за заплащането на менителницата пред всекиго от онези, които са подир лицето, за сметка на което е приел.

Неговото задължение престава, ако менителницата не му е била предявена за изплащане най-късно на третия непраздничен ден подир падежа.

Своевременното предявяване на менителницата може да бъде констатирано само чрез протест.

Чл. 591. Когато менителницата е приета от посредник (в случай на нужда или от всеки друг посредник за чест), приносителят и последващите джиранти на този, за когото е станало посредничеството, нямат право да искат обезпечение.

Но това право принадлежи на този, за когото посредничеството е станало, и на лицата, които му предшествуват.

II. За заплащането чрез посредничество

Чл. 592. Когато менителницата, която не е заплатена от платеца, или нейното копие, означава, като платци в случай на нужда или като приематели чрез посредничество, лица, които имат местожителството си в платежното място, приносителят е длъжен да предяви менителницата на всичките тия лица, най-късно на третия непраздничен ден подир

падежа и да констатира следствието от това предявление върху протеста за незаплащане или върху една прибавка.

Ако той пропустне да направи това, той губи обратното си искане срещу този, който е указал на платците в случай на нужда, срещу този, за когото е станало посредничеството, и срещу последващите джиранти.

Приносителят, който отказва да приеме заплащането, което му е предложено за чест на някого от длъжниците по менителница, губи обратното си искане срещу джирантите, които идат подир лицето, за което заплащането е било предложено.

Чл. 593. Платецът-посредник е длъжен да иска да му се връчи менителницата и протеста за незаплащане, като заплати следуемите се разноси. Той е длъжен да съобщи заплащането на този, за когото е посредничествувал, с писмо, придружено от протеста и подадено на пощата в течение на три дни от деня на протеста. Ако пропустне да направи това, той отговаря за вредите, причинени от неговата небрежност.

Платецът-посредник встъпва в правата на приносителя срещу този, за когото плащането е било направено, срещу предшествуващите джиранти, срещу издателя и приемателя (аксептанта).

Чл. 594. Ако няколко лица предлагат да заплатят по посредничество, трябва да се предпочете това от тях, заплащането на което има за следствие да освободи най-много длъжници по менителница.

Отделение XI.

За поръчителството в менителниците (aval)

Чл. 595. Поръчителството трябва да бъде вписано на самата менителница, на нейното копие или на бяла книга, прилепена към менителницата или към копието и то по начина, предвиден в чл. 529, § 8; в противен случай, поръчителството няма да произведе задължение по менителница.

Чл. 596. Поръчителството, което произвежда солидарно задължение, е действително, макар, лицето за което е дадено поръчителството, и да не обладава необходимата способност, за да се задължи чрез менителница. Ако изрично не е казано, за кого е дадено поръчителството, счита се, че е дадено за приемателя (аксептанта) а в случай на неприемане - за издателя.

Чл. 597. Приносителят е длъжен, за да придобие и да запази иска си по менителница или обратното си искане срещу поръчителя, да извършва всичко това, което настоящият закон предписва за запазване правото или обратното искане срещу ония длъжници по менителница, за които поръчителството е дадено.

Чл. 598. Когато поръчителят е заплатил сумата на менителницата, той придобива иск по менителницата срещу този, за когото е платил.

Той няма иск или обратно искане срещу другите длъжници по менителница, освен ако

такова право би имало, в случай на заплащане, лицето, за което той е поръчителствувал.

Отделение XII.

За дубликатите на менителниците

Чл. 599. Издателят е длъжен да издаде на поемателя, по негово искане, няколко идентични екземпляри (дубликати) от менителницата.

Тия екземпляри трябва да се означават в текста за "първа, втора, трета и пр. менителница"; в противен случай, всеки екземпляр се признава за самостоятелна менителница.

Чл. 600. Всяко лице, върху което менителницата е джиросана, може така също да иска от нея дубликат.

За тази цел, то е длъжно да се отнесе към своя непосредствен джирант, който се обръща към своя предшественик и т. н., до когато искането достигне издателя на менителницата.

Чл. 601. По искането на приносителите, джирантите са длъжни да повторят джиросванията си върху дубликата.

Чл. 602. Заплащането на един от екземплярите на менителницата унищожава другите. Обаче, остават задължени по силата на другите екземпляри:

- 1) джирантът, който не е джиросал върху същото лице различните екземпляри от менителницата, и всичките последващи джиранти, подписите на които личат върху неповърнатите екземпляри, в момента на заплащането, по причина на техните джиросвания;
- 2) приемателят, който е означил своето приемане върху няколко екземпляри на същата менителница, по причина на приеманията, които фигурират върху неповърнатите екземпляри в момента на заплащането.

Чл. 603. Ако един екземпляр от менителницата е изпратен за приемане, трябва да се забележи върху другите в ръцете на кого тоя екземпляр се намира. Пропускането, обаче, да се направи тази забележка не обезсилва менителницата. Държателят на екземпляра, изпратен за приемане, е задължен да го повърне на този, който удостовери чрез джирос или по друг начин, че има качество да го получи.

Чл. 604. Приносителят на дубликат, който съдържа забележката, в ръцете на когото се намира екземплярът, изпратен за приемане, не може да упражни своето обратно искане за неприемане или незаплащане, преди да установи чрез протест:

- 1) че изпратеният за приемане екземпляр не му е бил предаден от държателя;
- 2) че с предявлението на дубликата не е могло да се получи приемането или заплащането на менителницата.

Отделение XIII.

За изгубените менителници

Чл. 605. Притежателят на изгубена менителница може да иска нейното унищожение пред компетентния съд на мястото за плащане.

Той е длъжен да представи копие от менителницата или поне да означи нейното главно съдържание, или да установи своето предидущо владение на менителницата. Когато съдът намери, че указанията са достатъчни, той запрещава на приемателя да плаща и издава заповед, чрез която на просителя се дава срок от 45 дни, за да установи правата си, като представи менителницата. Срокът се изчислява от следващия ден на падежа, а когато падежът е настъпил, от следващия ден на обнародването на заповедта, издадена вследствие искането за унищожаване на менителницата.

Чл. 606. След като заяви искането си за унищожаване на изгубената менителница, притежателят може, ако е настъпил падежът на менителницата, да иска от приемателя (аксептанта) заплащането ѝ с условие да даде обезпечение, докато унищожението бъде произнесено. Ако не даде това обезпечение, притежателят може само да иска, щото приемателят да вложи сумата в съда.

Чл. 607. Когато в определения срок менителницата не бъде представена в съда, той произнася унищожението ѝ. Ако приносителят я представи в тоя срок, съдът определя на ищеца един нов срок от 10 дни в който той е длъжен да заяви срещу приносителя иск за собственост на менителницата; в противен случай, съдът я повръща на просителя и отменява запрещението, направено на приемателя за незаплащането ѝ.

Чл. 608. Когато изгубената менителница бъде унищожена, признатият с определението на съда нейн притежател може да иска от приемателя заплащането ѝ с иск по менителницата.

Чл. 609. Лицето, което държи менителницата и се представлява по правилата, определени в чл. 566, за нейн притежател, не може да се принуди да я предаде на онзи, който я е изгубил, освен ако се докаже, че той я е придобил по недоброръководен начин или като е допуснал груба грешка.

Отделение XIV.

За подложните менителници

Чл. 610. Подложените и преправените подписи, които съдържа менителницата, не произвеждат никакво влияние от гледна точка на правото на менителница, върху действието на истинските подписи, които се намират на нея.

Чл. 611. Ако менителницата е преправена, джирантите, които са я прехвърлили преди този подлог, са отговорни според първоначалното съдържание на менителницата; тези,

които са се подписали подир преправянето, са отговорни според преправената менителница.

В случай на съмнение, предполага се, че подписванията са предшествували подлога.

Отделение XV.

За изсрочването на менителницата

Чл. 612. Правото на иск по менителница срещу приемателя (аксептанта) се изсрочва в течение на три години, от падежа на менителницата.

Чл. 613. Правото за обратно искане на приносителя срещу издателя и другите предшественици по менителницата се просрочва:

- 1) в течение на три месеци, ако менителницата е платима в Царството;
- 2) в течение на шест месеци, ако менителницата е платима в Европа или в азиатските брегове на Средиземното и Черното морета, или на островите на тия морета;
- 3) в течение на една година и половина, ако менителницата е платима другаде.

В тия случаи, просрочието почва да тече от деня на протеста.

Чл. 614. Правото за обратно искане на джиранта, срещу издателя и другите си предшественици се просрочва:

- 1) в течение на три месеци, ако кредиторът, срещу когото се упражнява обратното искане, има местожителството си в Царството;
- 2) в течение на шест месеца, ако той има местожителството си в Европа или в азиатските брегове на Средиземното и Черното морета, или на островите на тия морета;
- 3) в течение на една година, ако той има местожителството си другаде.

Срещу джиранта срокът тече от деня на заплащането, когато той е платил преди да бъде повдигнат срещу него иск по силата на менителницата, а в другите случаи - от деня, когато е получил призовка за повикването му в съд.

Чл. 615. Просрочието се прекъсва само чрез заявяване на иск пред съда и при това само по отношение към тия длъжници по менителницата, срещу които е повдигнат искът.

Джирантът срещу когото е заявено обратно искане, има право, за да обезпечи своето обратно искане от просрочване, да уведоми своя предшественик за повдигнатия срещу него иск. В тоя случай, това уведомление, направено от ответника, е равносилно на завеждане иск.

Чл. 616. Когато упоменатото в горните членове просрочие е прекъснато, ново тригодишно просрочване тече от датата на действието, което е прекъснало просрочието.

Чл. 617. Догдето трае фалитът на приносителя, просрочието не почва да тече, а ако е вече почнало, то се прекъсва.

Чл. 618. Въпросът за просрочието не се повдига служебно.

Чл. 619. Когато задълженията по менителницата на издателя или на приемателя се погасяват вследствие на просрочие или вследствие на пропускане да се извършат необходимите действия за запазване правото по менителница, издателят и приемателят продължават да бъдат задължени по отношение към приносителя по обикновен ред, ако само са се обогатили в негова вреда.

Този иск не може да бъде повдигнат срещу джирантите, задълженията на които по менителничното право са погасени.

Отделение XVI.

За правата на кредитора по менителница

Чл. 620. Издателят, приемателят, джирантът и поръчителят са солидарно задължени спрямо приносителя. Това солидарно задължение обема всичко, което приносителят има право да иска по причина на неизпълнението задълженията по менителница.

Чл. 621. Длъжникът по менителница може да противопостави само такива възражения, които произтичат от самата менителница, или когато той може да има лично срещу приносителя, който действа.

Чл. 622. Приетата и неоспорена при протестирането менителница, има силата на акт, подлежащ на изпълнение (чл. чл. 817 и 818 от гражданското съдопроизводство) за упражнението на иска, който произтича от нея и то както за капитала, тъй и за лихвите и другите разноси.

Ако лицето, от което се иска заплащането на менителницата по този ред, представи възражение и надлежно обезпечение за спиране изплащането на полицата, държателят на менителницата е длъжен да заведе в този случай иск на основание на нея в разстояние на три месеци.

Обезпечението може да бъде в пари, в държавни и други ценни книжа или в недвижими имоти, които ще служат за изключително удовлетворение на това вземане.

Отделение XVII.

За извършването на протеста

Чл. 623. Протестът по менителницата се извършва, по писмената молба на приносителя, от нотариуса, когато в местожителството на приемателя (аксептанта) има областен съд, или от околийския съдия, когато в местожителството на приемателя няма областен съд.

Чл. 624. Протестът трябва да съдържа:

1) дословен препис на менителницата или на копието ѝ с всичките джира и бележки, които се намират в тях;

- 2) името и презимето или фирмата на лицето, в полза на което и против което се извършва протеста;
 - 3) запитването, което е направено на лицето, против което протеста се извършва, неговия отговор или забележката, че то не е отговорило или че не е било намерено;
 - 4) в случай на приемане или на заплащане чрез посредничество, означаването, от кого, заради кого и как е било дадено;
 - 5) означаване на мястото, деня, месеца и на годината, когато е извършен протестът;
 - 6) подписа и печата на този, който извършва протеста.
- На менителницата се отбелязва, че е извършен протеста.

Чл. 625. Когато заплащането на менителницата трябва да се поиска от няколко лица, живущи в същото място, може да бъде извършен само един протест против всички.

Чл. 626. Нотариусът или околийският съдия е длъжен да забележи в регистра цялото съдържание на извършения протест, съгласно чл. чл. 13 и 15 от закона за нотариусите и околийските съдии, които извършват нотариални дела, и да издават в всяко време преписи от него на заинтересуваните лица срещу заплащане на разноските. Оригиналът от протеста се предава веднага на приносителя.

Отделение XVIII.

За прилагането на чуждото законодателство

Чл. 627. Способността за задължение по менителница на чужденците се определя по законите на държавата, на която принадлежат. Но, ако те се задължат чрез менителница в Царството, способността им се определя по закона на последното.

Чл. 628. Формата на задължението по менителница се определя по закона на оная страна, гдето е станала менителницата.

Чл. 629. Действията, които се извършват в ън от Царството за осъществяване и запазване правото по менителница, се определят по закона на онова място гдето, се извършват тия действия.

Отделение XIX.

За мястото и времето, когато трябва да се извърши предявлението и другите действия, относително менителницата

Чл. 630. Предявлението на менителницата за приемане или заплащане, протеста, искането дубликат, а така също и всички други действия по менителницата, които трябва да направи някое лице, извършват се, освен ако има друго съглашение, от 9 часа до 12 часа пред обяд и от 2 до 6 часа след обяд, в търговското помещение на длъжника или в къщата му, ако той няма търговско помещение; в случай, че не се намира, след направена справка

в полицията, нито търговско помещение, нито жилище на длъжника, това се забелязва в протеста.

Чл. 631. Ако падежът на една менителница падне в неделя или в други неприсъствен ден, плащането трябва да се иска в следващия работен ден. това правило се приспособява и към предаването на дубликата от менителницата, към приемането, към протеста и към изпълнението на всичките задължения, произтичащи от менителницата.

Чл. 632. Ако вследствие на особно законно разпореждане (moratorium и пр.) или на спиране съобщението, или по други непреодолими причини, някое лице не е могло да извърши действието, чрез което се запазва правото му по менителницата, запазва му се това право, ако веднага подир вдигането на тия препятствия, извърши онова действие, което е било длъжно да направи.

Отделение XX.

За недостатъчните подписи

Чл. 633. Заявленията, които се правят върху менителницата и които носят не подписа на лицето, а кръст или друг знак, са нищожни. Заявленията на тези, които не могат да подпишат своето име по причина на недъгавост, могат да станат действителни, ако вместо подпис, те положат някой знак и го засвидетелствуват от нотариуса.

Чл. 634. Който издава менителница като пълномощник, без да има пълномощие, отговаря лично и по същия начин, както би отговарял упълномощителят, ако беше действително дал пълномощие.

Същото правило се приспособява и към настойниците и други представители, които издават менителници, като излизат вълн от пределите на властта си.

Глава дванадесета.

За записът на заповед

Чл. 635. Записът на заповед трябва да съдържа:

- 1) изричното наименование в самия текст, че актът е записан на заповед;
- 2) сумата, която трябва да се плати;
- 3) името и презимето на лицето (или фирмата), на което или на заповед на което заплащането трябва да стане;
- 4) деня, месеца и годината на плащането;
- 5) подписа на лицето или на фирмата;
- 6) означаване мястото и времето на издаването на записа.

Чл. 636. Ако мястото на плащането не е означено, мястото, гдето е издаден записът,

трябва да се счита за такова и същевременно за местожителство на издателя.

Чл. 637. Следващите постановления на настоящия закон относително менителниците се приспособяват и към записите на заповед:

- 1) постановленията на чл. чл. 531 и 533, относително външната форма на менителницата;
- 2) постановленията на чл. чл. 535-544, относително джиросването;
- 3) постановленията на чл. чл. 545-547, относително представянето на менителницата, платима в определен срок от предявление, с това видоизменение, че предявлението се прави тук на издателя;
- 4) постановленията на чл. 558, относително обратното искане, с това видоизменение, че това искане може да бъде упражнено по причина на съмнителна опасност на издателя;
- 5) постановленията на чл. чл. 559-569, относително падежа и заплащането, с това видоизменение, че влагането на количеството може да бъде направено от издателя;
- 6) постановленията на чл. чл. 570 и 571, както и на 574-585, относително обратното искане, вследствие на незаплащане;
- 7) постановленията на чл. чл. 592-594, относително до заплащането по посредничество;
- 8) постановленията на чл. чл. 595 и 598, относително поръчителство по менителница, с това видоизменение, че когато не е казано за кого поръчителството е дадено, счита се, че е дадено за издателя;
- 9) постановленията на чл. чл. 605-611, относително изгубените или подложни менителници, с това видоизменение, че плащането, в случая на чл. 605, трябва да бъде направено от издателя;
- 10) постановленията на чл. 612 и следващите, до колкото се отнася до общите начала на просрочието на менителницата, до обратното искане против джирантите, до исковете на кредиторите по менителница, до недостатъчните подписи, до чуждото законодателство.

Чл. 638. Записите на заповед, които са платими не на местожителството на издателя, а другаде, трябва за бъдат предявени за заплащане у означеното на мястото за заплащане лице, а ако такова не е означено, - у издателя, и то на определеното за заплащане място. На това място трябва да бъде извършен и протеста за незаплащане.

Ако записът не е своевременно протестиран на мястото за плащане, приносителят губи не само обратното си искане срещу джирантите, но така също и иска си по менителница срещу издателя. С изключение на този случай, приносителят, за да запази правото си срещу издателя не е длъжен нито да представи записа на падежа, нито да го протестира.

Чл. 639. Исковете по менителница против издателя на запис на заповед се просрочват в три години от падежа на записа.

За чекът

Чл. 640. Всякой, който има на разположението си една парична сума в някоя банкерска къща или у някое друго лице, може да разполага с тая сума в цялост или отчасти за лична своя полза или в полза на някое трето лице с помощта на едно пълномощно, наречено чек:

Чл. 641. Чекът трябва да съдържа:

- 1) наименованието "чек";
- 2) сумата, която трябва да се плати;
- 3) подписа на издателя, т. е. името и презимето му или фирмата му;
- 4) датата с означение месеца и деня;
- 5) името и презимето или фирмата на лицето, което трябва да плати;
- 6) означаване мястото, гдето трябва да стане плащането; мястото, означено до името или фирмата на платеца, счита се в тоя случай, да е същевременно място на заплащането и местожителството на платеца.

Чл. 642. Чекът не може да бъде издаден, ако издателят няма право да разполага веднага у платеца с означената сума.

Чл. 643. Чекът може да бъде издаден на приносителя в полза на определено лице или на заповедта на това лице. Ако чекът не показва лицето, на което трябва да стане заплащането, счита се, че е издаден на приносителя.

Чл. 643а. (Нов - ДВ, бр. 217 от 1925 г.) Чек, пресечен върху текста с две успоредни линии, трябва да бъде представен за изплащане само от банка и може да бъде теглен само срещу банка. Пресичането може да се направи от издателя или приносителя.

Пресичането може да бъде общо или специално. Пресичането е общо когато между двете успоредни линии няма никакво означаване или има общо означаване: като "банка", "и съдружие" (изписано или съкратено) или друг равнозначущ израз; то е специално, когато между успоредните линии е написано името на някоя банка. Общото пресичане може да се превърне в специално, като се постави името на някоя банка между двете успоредни линии. При специалното пресичане само означената банка има право да получи сумата по чека.

Чл. 643б. (Нов - ДВ, бр. 217 от 1925 г.) Издателят, както и всеки приносител на чек, може да забрани изплащането му в брой, като напише напреки върху текста му думите: "само за минаване по сметка" или равнозначущ израз. В такъв случай, платецът е длъжен за изплати чека само чрез минаване по сметка. Това запрещение не може да бъде оттеглено.

Чл. 643в. (Нов - ДВ, бр. 217 от 1925 г.) Банка, която изплаща пресечен чек на лице, което не е банка, ако пресичането не е общо, или на невписаната в успоредните линии банка, ако пресичането е специално, както и тази, която изплаща в брой чек с изрази "само за минаване по сметка", не се освобождава от отговорност за причинените с това вреди и загуби в размер до стойността на чека.

Заличаването на пресичането или на вписването в успоредните линии банка, както и на изрази "само за минаване по сметка", е недействително.

Чл. 644. (Изм. - ДВ, бр. 217 от 1925 г.). Чекът е платим на предявление, макар да показва друг падеж или да не показва никакъв, или макар да носи дата по-сетнешна от датата на предявяването му.

Чл. 645. Не се изисква нито предявлението за приемането на чека, нито приемането му. Срокът за предявлението на чека за заплащането е от 8 дни, ако чекът е издаден върху самото място, и от 15 дни, ако е издаден от едно място, а платим в друго.

Чл. 646. Приносителят на чек, който не иска заплащането му в означения срок, губи своето право срещу джирантите; той губи правото си и срещу издателя, и то дотолкова, доколкото, вследствие на непредявлението за заплащане, последният е претърпял загуби по вината на платеца.

Чл. 647. Постановленията по закона, относително до менителниците, се приспособяват и към чековете до толкова, до колкото не противоречат на постановленията на настоящата глава.

Чл. 648. Лицето, което издава чек, без да има нуждната за изплащане сума у платеца, е длъжно да плаща на приносителя законната лихва, а така също и вредите, ако има такива. (Нова ал. - ДВ, бр. 217 от 1925 г.) Който съзнателно издаде чек, без да разполага у платеца с провизия или който след издаването на чека съзнателно изтегли изцяло или отчасти провизията си, се наказва с тъмничен затвор от два месеци до две години и с глоба от четвърт до двойната сума на чека.

Глава първа.

За несъстоятелността и нейните последствия

Чл. 649. Всеки търговец, който спре плащането на търговските си дългове, счита се за несъстоятелен длъжник.

Чл. 650. Простото отказване да се заплати един дълг основано на възражения, за които длъжникът добросъвестно вярва, че са основателни, не съставлява доказателство за спиране на платките.

Чл. 651. Несъстоятелността се обявява чрез съдебно решение, което се издава по заявление на несъстоятелния, или по молба на един или повече негови кредитори, или служебно.

Чл. 652. Обявяването на несъстоятелността се извършва от оня областен съд, в окръга на който длъжникът има главната си търговска кантора или управление в Царството.

Чл. 653. Който изпада в несъстоятелност дължен е, в разстояние на три дни от спирането на платките си, като се брои и денят на спирането, да заяви за това на надлежния съд. Заявлението трябва да бъде придружено, както с изложение на равносметката, верността и точността на която трябва да бъде потвърдена от самия несъстоятелен, леточислена и подписана от него - тъй и от търговските му книги.

Равносметката трябва да съдържа: 1) обозначението и приблизително оценение на всичките движими и недвижими имоти на несъстоятелния; 2) състоянието на дълговете и вземанията му, с указание на имената и презимената на всеки един кредитор и адресите

им и 3) изложението на печалбите, загубите и разноските му.

Чл. 654. Всеки кредитор, на когото вземанията имат търговска причина, може да иска от надлежния съд обявяването за несъстоятелен търговеца, неговия длъжник, като установи, че последният е спрял платките си.

С това право не могат да се ползват възходящите, низходящите и съпругът на длъжника.

Чл. 655. Съдът трябва служебно да обяви несъстоятелността, ако спирането на платките от страна на някой търговец е обстоятелство общеизвестно или произлиза от други достоверни обстоятелства. В този случай, той може, ако намира за необходимо, да изслуша предварително несъстоятелния.

Чл. 656. В първите седем дни от всеки месец, нотариусите и околийските съдии, които извършват нотариални дела, са длъжни да представляват на председателите на надлежните съдилища един опис на протестите, извършени през миналия месец. Този опис трябва да съдържа датата на всеки протест, името, презимето, местожителството на лицата, срещу които са направени протестите и от името на които са искани, падежа на протестираното обязательство, дължимата сума и причините за отказване на изплащането. Един препис от този опис се изпраща в надлежната търговска камара за обнародване. Тези описи трябва да се пазят в съдилището, за да може всяко лице да взема сведения. Всеки нотариус или околийски съдия, който не се съобразява с тези предписания, подлежи на глоба от 50-500 лева.

Забележка. Образците на упоменатите в този член описи се изработват и изпращат от Министерството на правосъдието.

Чл. 657. Търговец, който се е оттеглил от търговията, може също да бъде обявен за несъстоятелен, но само в продължение на три години, от когато се е оттеглил, и то, ако спирането на платките е станало в времето, когато е упражнявал търговията си, или поне в следващата година, за дългове произходящи от търговските му операции. Несъстоятелността може да бъде обявена и след смъртта на търговеца, но само в продължение на една година от това събитие.

Чл. 658. С решението, което обявява несъстоятелността, съдът трябва едновременно:

- 1) да назначи едно от членовете си за деловодител, който да надзирава делата и управлението на несъстоятелността;
- 2) да заповядва запечатването имотите на несъстоятелния;
- 3) да назначи привременен синдик;
- 4) да определи мястото, деня и часа, гдето ще трябва кредиторите, в продължение на 20 дни от датата на решението да се съберат и съветват върху окончателното назначение на синдик;
- 5) да определи един срок, който да не е по-голям от един месец, в продължение на който кредиторите са длъжни да представят вземанията си в съдилището;
- 6) да обозначи деня и часа, в който ще се пристъпи в съдилището към проверката на вземанията. Срокът за проверката не може да бъде по-голям от 20 дни, считан от изтичането на срока, предвиден в предишния пункт.

Освен това, с решението трябва да се заповяда на несъстоятелния да представи в три дни една равносметка, направена по правилата, изложени в чл. 653, и търговските си книги, ако по-рано не са били представени.

Това решение, срещу което се допуска отзив и въззив, подлежи на предварително изпълнение.

Чл. 659. Председателят на съда изпраща незабавно на надлежните лица заповеди за запечатването имотите на несъстоятелния. Тези заповеди трябва незабавно да бъдат изпълнени.

Чл. 660. Едно извлечение от диспозитива на решението, с което се обявява несъстоятелността, публикува се в "Държавен вестник" и в един от местните вестници и се залепя на вратата на съдилището.

Чл. 661. Несъстоятелният има право, с изключение на случая, когато е обявен за такъв, по собствено искане, да направи частна жалба пред същия съд, който го е обявил за несъстоятелен, в продължение на 8 дни от залепването на решението на вратата на съда или да подаде направо въззив в продължение на същия срок от 8 дни, считан от същата дата. Всяко заинтересувано лице има право да направи частна жалба срещу решението, което обявява несъстоятелността, в продължение на 8 дни от изпълнението на формалността, по залепването.

Решението по обжалването се издава по състезателен ред, при участие на синдика, и подлежи на въззив в продължение на 7 дни от произнасянето му.

Чл. 662. Веднага след обявяването решението за несъстоятелността, прокурорът трябва да разгледа книгата по тая несъстоятелност, за да види дали няма основание за углавно преследване.

В този случай, председателят на съда е длъжен в продължение на 24 часа, да съобщи на прокурора копие от решението, заедно с всичките сведения и указания, които се имат в съда.

Чл. 663. (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Съдът е длъжен да заповяда с самото решение, което обявява несъстоятелността, задържането на несъстоятелния, против когото биха се открили достатъчно улики за измама, особено в случай на избягване, или неоправдано непредставяне на търговските си книги и равносметка. Той може така също да заповяда задържането на съучастниците в измамата.

Съдът ще може и по-после през цялото траяне на несъстоятелността, да заповяда задържането на несъстоятелния, срещу когото биха се открили достатъчно улики за измама.

Заповедта за задържането веднага се съобщава на прокурора, който се грижи за нейното изпълнение. В този случай, освобождаването на несъстоятелния от затвора се допуска само по разрешение на съда, който е заповядал задържането.

Чл. 664. Производството по несъстоятелността в гражданския съд и онова по углавното

преследване са независими едно от друго и трябва да се извършват без прекъсване. Съдебният следовател може да изисква от съда, от деловодителя и от синдика всички сведения и данни, които са му необходими; той така също може да разгледа книгите или да изисква преписи и извлечения от цялото производство по несъстоятелността, така също от книгите и книгата на несъстоятелния, но той няма право да взема оригиналите от канцеларията на съда. Окончателното постановление по углавното преследване се отбелязва в самото решение за несъстоятелността и се публикува също, като това последното.

Чл. 665. Името и презимето на несъстоятелния се записват на една табла, изложена в съдилището, в което е обявена несъстоятелността, както и в помещенията на търговската борса.

Лицата, на които имената фигурират в тая табла, не могат да влизат в помещението на борсата. Това запрещение трябва да бъде написано и на таблата.

Чл. 666. До свършването производството по несъстоятелността, несъстоятелният не може да се отдалечава от местожителството си без позволение на деловодителя и е длъжен да му се представи винаги, когато го повика. Но, ако деловодителят намира, че несъстоятелният има законни препятствия да му се представи лично, той може да разреши да го представлява неговият пълномощник.

Чл. 667. От датата на решението, с което е обявен един търговец за несъстоятелен, той се лишава по право от управлението на имотите си, даже и на тия, които той би добил в времето на несъстоятелността си.

Исковете на несъстоятелния, с изключение на тия, които се отнасят изключително до неговите лични права или са чужди на несъстоятелността могат да бъдат упражнявани само от синдика.

От датата на обявяване на несъстоятелността всякакви иски против несъстоятелния относително движимите и недвижимите му имоти и всички изпълнителни актове върху тия имоти, трябва да бъдат упражнявани и водени срещу синдика.

Когато съдът намира за нужно, може да позволи или заповяда, щото несъстоятелният сам да се яви по делото си, особено когато интересите на тоя последния са противоположни на ония на синдика.

Несъстоятелният има право да взема лично участие в всички въпроси, от които могат да последват срещу него обвинения в банкрутство.

Чл. 668. Решението, което обявява несъстоятелността, спира по отношение само на масата, течението на лихвите на всички дългове, необезпечени с привилегия, залог или ипотека.

Лихвите на обезпечените дългове могат да се поискат само от сумите, добити от проданта на имотите, турени под привилегия или ипотека; но, когато, вследствие на недостатъчност на тия обезпечения, правата на кредиторите са се упражнили върху останалата необезпечена маса, то останалият актив се определя без да се държи сметка за лихвите, последващи след датата на решението, с което е обявено несъстоятелността.

Чл. 669. Решението, което обявява несъстоятелността, прави изискуеми от несъстоятелния длъжник и онези дългове, на които не са настанали падежите. Колкото се отнася до търговските задължения, по които несъстоятелният е задължен заедно с други лица, последните трябва да представят само поръчителство за изплащането на падежа, ако не предпочитат тутакси да платят.

Чл. 670. За наемите, дължими от несъстоятелния, изпълнителните листове, обърнати върху движимите имоти, които служат на търговията му, се спират в срок за 30 дни от датата на решението, с което се обявява несъстоятелността. Изключват се предохранителните мерки и правото, което собственикът е добил по-рано за въвеждане в владението на наетите имоти. Когато собственикът е добил това право, спирането на изпълнителните листове, показани по-горе, престава по право.

Чл. 671. Ако несъстоятелният е наемател на недвижими имоти за нуждите на своята търговия и ако контрактът трябва да продължава повече от една година от обявяването на несъстоятелността, масата на кредиторите може да иска унищожението на този контракт срещу едно справедливо обезщетение на собственика.

Чл. 672. С решението, чрез което се обявява несъстоятелността, или чрез друго последващо решение, съдът определя, служебно или по прощбата на всяко заинтересувано лице, привременно деня на спиране на платките.

В случай, че няма специално определение на времето за спиране на платките, то се счита, че почва от деня на решението, с което се обявява несъстоятелността или от деня на смъртта на несъстоятелния, или от деня, когато се е оттеглил от търговията, ако несъстоятелността е била обявена след тези събития.

В никой случай спирането на платките не може да бъде отнесено на едно време, по-дълго от три години преди споменатите дати.

Чл. 673. Против решението, което определя привременно датата на спиране на платките, допуска се обтържване пред съда, който го е постановил, стига само това обтържване да е направено в продължение на 8-те дни от сключването на протокола по проверката на вземанията.

Всичките тия жалби се разглеждат в присъствие на синдика в съдебно заседание, назначено за решение на споровете, възникнали по случай проверката на вземанията, и се разрешават едновременно с тях в едно и също решение.

След като измине този срок и от деня, когато решението, с което са разрешени тия жалби, е встъпило в законна сила, времето на спиране на платките остава неизменно определено по отношение към всеки кредитор.

Чл. 674. Всички действия и операции на несъстоятелния и всички плащания, извършени от него след решението, с което е обявена несъстоятелността му, са нищожни по право.

Също така са нищожни, по отношение на масата на кредиторите:

- 1) всичките сделки и отчуждения, извършени от несъстоятелния безвъзмездно след спирането на платките;
- 2) всяко плащане на дългове, падежите на които не са настанали, направено след спиране

на платките, било в пари или чрез прехвърляне, продажба, прихващане или другояче. (Нова - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Всяко отчуждение на имоти, извършено от несъстоятелни по възмезден или безвъзмезден начин, от започването на търговията му до обявяването на несъстоятелността, в полза на съпруга, роднините по права линия и роднините в съребрена линия до втора степен включително.

Чл. 675. Всички други сделки, плащани и направени отчуждения от длъжника в вреда на кредиторите, в което време и да са направени, могат да бъдат унищожени по силата на чл. 140 от закона за задълженията и договорите.

Чл. 676. Считат се за направени в вреда на кредиторите и, при отсъствие на противно доказателство, са нищожни по отношение на масата следващите сделки, ако са станали след времето на спиране на платките:

- 1) всички сделки, плащания и отчуждения възмездни, когато третото лице е знаело, че търговецът е спрял платките и, при всичко, че не е бил още обявен за несъстоятелен;
- 2) всичките сделки и договори, които товарят с задължения и двете страни и в които дадените ценности и взетите задължения от страна на несъстоятелния надминават значително стойността на това, което му е дадено или обещано;
- 3) изплащанията на дългове с настанали падежи и изискуеми, които не са били направени в пари и в търговски записи;
- 4) залозите, антихрезите и ипотеките, установени върху имотите на длъжника.

Същото предположение има място и за сделките, плащанията и отчужденията, по какъвто начин и да са станали в продължение на 10 дни, предшествуващи обявяването на несъстоятелността, даже в отсъствие на гореизложените условия.

Чл. 677. Ипотеките, извършени в силата на едно припознато законно основание, не се считат за недействителни на основание на предишния член, стига само те да предшествуват решенията, с които е обявена несъстоятелността.

Чл. 678. Когато се случи някоя менителница да се заплати от несъстоятелния длъжник подир времето, което се е определило за спиране на платките и преди решението, с което е обявено несъстоятелността, искът за повръщане на парите не може да бъде повдигнат, освен против последния задължен по пътя на обратно искане, който е знаел за спирането на платките в времето, когато менителницата е била теглена или джиросана.

Чл. 679. Когато един търговец е обявен за несъстоятелен след смъртта си или когато несъстоятелният умре след обявяването на несъстоятелността, вдовицата, децата и наследниците му могат да се представляват лично или чрез пълномощник при съставянето на равносметката, при изследване на книгите и при производството по несъстоятелността.

Чл. 679а. (Нов - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Всичките решения или определения, издадени по дела за несъстоятелност, са предварително изпълняеми. Те не подлежат на обтържаване с частна жалба или по въззив, освен в предвидените от закона случаи.

Глава втора.

За лицата, натоварени с управлението на несъстоятелността

За управлението на несъстоятелността

Чл. 680. Управлението на несъстоятелността се намира под надзора на деловодителя, назначен от съда.

Той има за цел спазването и ликвидирането имотите на несъстоятелния и тяхното разпределение помежду кредиторите.

За синдика

Чл. 681. Синдикът се избира от съда измежду лицата, които не участвуват в масата на кредиторите и които нямат родство или сватовщина с несъстоятелния, включително до 6 степен или сватовщина до 4 степен.

Чл. 682. Търговските камари могат да съставляват списък и по тайно гласоподаване да изберат лица, способни да изпълняват обязаностите на синдици.

Списъкът се препраща на председателите на съдилищата, окръзите на които подпадат в района на търговската камара, и той се подновява всеки две години.

Лицата, които са били записани в този списък, могат да фигурират и в последващите.

Чл. 683. Съдът може да избере за синдик било лица, които фигурират в списъка, било лица, които му са познати, като способни, ако и незаминати в списъка.

Чл. 684. След първото събиране на кредиторите, указано в чл. 658, съдът, като вземе предвид протокола на това събрание, обявява окончателно назначение на синдика, в лицето на привременно назначения или пък някое ново лице.

Чл. 685. Временното или окончателното назначение трябва незабавно да се съобщи на синдика.

Синдикът, който не желае да приеме длъжността, трябва да обяви на съда за това в продължение на три дни от съобщението за назначението му.

Той може и след този срок да поиска да бъде освободен, но не може да напусне длъжността си, преди да му бъде назначен заместник и преди да е предал имотите на несъстоятелността и отчет за своето управление.

Чл. 686. Ако кредиторите в време, когато се приключва протоколът по проверката на вземанията, или по-после, поискат, щото синдикът, назначен от съда, да бъде заместен с друг синдик, в когото имат доверие, тяхното искане трябва да бъде удовлетворено даже и тогава, когато изборът им се отнася до лице, заинтересувано в несъстоятелността, но с условие, че заявлението им трябва да бъде подкрепено от болшинството, необходимо за образуването на конкордат.

Чл. 687. (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Когато синдикът не изпълнява в точност обязаностите си, съдът, по искането на деловодителя, може да му наложи глоба от 250 до 1000 лв. за всеки отделен случай. Съдът, обаче, може всякога да уволни или замени синдика, по искането на кредиторите или служебно, след като предварително го изслуша в разпоредително заседание.

Чл. 688. Обикновено синдикът не е длъжен да дава гаранция, но ако има специални интереси, произтичащи от естеството на имотите на несъстоятелния или от условията на управлението, съдът служебно може да изисква такава чрез решението, с което обявява несъстоятелността, или друго последващо решение.

Размерът на гаранцията се определя от съда.

(Нова ал. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Освен нуждните по счетоводството книги, синдикът е длъжен да държи и следващите два регистра:

1) един регистър, пронумерован, прошнурован, подпечатан и заверен от нотариуса, в който ще записва, перо по перо, всекидневните операции, относящи се до управлението на несъстоятелността, сумите, които прибира, разходите, що прави, и парите, които внася в ковчежничеството;

2) един регистър за съдебните дела на несъстоятелния, в който синдикът отбелязва нумера по ред на делото, датата на завеждането му, името на противната страна, предмета на спора, исканата сума, съдебната инстанция, нумера на делото в тази инстанция и изхода на процеса.

Чл. 689. (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Синдикът има право да иска повръщането на направените от него, в интереса на масата, оправдани разноски, както и следуемото му се възнаграждение по управлението на несъстоятелността.

Възнаграждението може да се състои освен в една сума, определена за през всичкото време на траянето на несъстоятелността, размерът на която не може да превиши сумата 1500 лв. По-голяма от тази сума може да се определи само по несъстоятелност от изключителна важност.

Възнаграждението на синдика се изплаща по части едновременно с последователните разпределения между кредиторите.

За деловодителя

Чл. 690. Деловодителят е натоварен специално да ръководи и ускорява всичките действия по несъстоятелността.

Той заповядва бързи мерки, нужни за безопасността и запазването имуществата на масата; той назначава, по предложение на синдика, адвокати, представители, експерти, посредници и пазачи, от услугите на които би имало нужда по делата на несъстоятелността; той плаща разноските, възнагражденията и обезщетенията на тези лица; той свиква кредиторите всеки път, щом намира това за необходимо, той представя на съда за препирните, които се пораждат при производството по несъстоятелността; той може служебно да предложи уволнение на синдика.

Съдът може по всяко време да замести деловодителя с друг съдия.

(Нова ал. - ДВ, бр. 280 от 1929 г.) Наредбите по управлението и запазването имотите на длъжника се отнасят и до имотите, предмет на сделки, за които е реч в чл. чл. 674 и 676 от търговския закон, макар тези имоти да са минали в владение на трети лица. Последните могат в двуседмичен срок от съобщаване им постановлението на деловодителя за включване на имота в актива на несъстоятелността да подадат до областния съд молба, в която да изложат възраженията си против това включване и да посочат доказателствата си за валидността на сделката, въз основа на която владеят имота. Препис от тази молба се връчва на синдика. Съдът след като събере посочените от страните доказателства и изслуша в съдебно заседание обясненията на страните, разрешава повдигнатия спор относно присъединяването на имота към актива на несъстоятелността. Издаденото от съда определение подлежи на обжалване по общия ред. Тези производства се разглеждат по спешност. Постановлението на деловодителя, по повод на което е образувано производство, не подлежи на предварително изпълнение.

(Нова ал. - ДВ, бр. 280 от 1929 г.) В едномесечен срок от влизането на този закон в сила също такава молба могат да подадат и лицата, имотите на които по същия ред са били присъединени към актива на една несъстоятелност преди влизането на този закон в сила.

(Нова ал. - ДВ, бр. 280 от 1929 г.) Издадените от съда постановления по този закон не отнемат правото на заинтересуваните да докажат правата си по сделките с иск на общо основание.

Чл. 691. Деловодителят трябва да разрешава в продължение на три дни всяко оплакване, което му е направено против каквото и да е действие на синдика, с правото на потъжване пред надлежния съд. Заповедите на деловодителя подлежат на предварително изпълнение.

Молбите на несъстоятелния или на кредиторите за отстранение на синдика трябва да бъдат представени на деловодителя. Ако той в продължение на 24 часа не ги препрати в съда, същите тия просби могат да бъдат подадени направо в съда.

Чл. 692. Деловодителят има право да разпитва несъстоятелния, неговите служаци или слуги, така също и всяко друго лице върху съставянето и проверката на равносметката, както и върху причините и обстоятелствата на несъстоятелността. Той е задължен да съобщава на прокурора сведенията, които е събрал.

Освобождават се да дават показания пред деловодителя: възходящите, низходящите, братя, сестри и съпругът на несъстоятелния.

Чл. 693. Ако несъстоятелният е арестуван, деловодителят може да го изслуша винаги, когато има нужда, или пък да го вика при себе си, по искането на синдика.

Глава трета.

За запечатване имотите на несъстоятелния длъжник и за описа

Чл. 694. Веднага след обявяване на несъстоятелността или най-късно в 24 часа,

деловодителят или околийският съдия са длъжни да пристъпят с съдебния пристав към запечатване имотите на несъстоятелния или в присъствието на привременния синдик, ако той е встъпил в длъжността си, или в негово отсъствие.

Даже и преди обявяването на несъстоятелността съдът може да заповяда служебно запечатване на имотите на несъстоятелния, или по искането на един или няколко кредитори, ако длъжникът е избягал или е укрил, макар и една част от актива.

Чл. 695. Запечатват се: магазините, канторите, писалищата, касите, портофелите, книгите, книжата, движимите вещи и други неща на несъстоятелния длъжник. Приставът трябва да съобщи веднага на председателя за извършеното запечатване.

Чл. 696. Горните дрехи, белите дрехи и мебелите необходимо на несъстоятелния и семейството му, не се запечатват, но се оставят на несъстоятелния по опис, при това деловодителят има право да направи противно решение вследствие исканията, които би се явили в това отношение от страна на синдика или кредиторите.

Чл. 697. Предметите, предаването на които е било разрешено, не се запечатват, ако синдикът иска това, но трябва да им се направи опис и да бъдат оценени веднага в присъствието на деловодителя. Съставеният по повод на това протокол се препраща в съда.

Чл. 698. Търговските книги на несъстоятелния не се запечатват, ако това се намери за уместно от синдика, но в такъв случай, трябва да бъдат подписани и внесени в протокола с подробно описание на положението, в което се намират.

Тоя протокол се пази от деловодителя, а книгите трябва да предаде на синдика, с задължение да ги предаде веднага на съда.

Деловодителят може да упълномощи синдика да задържи у себе си книгите или да му се предадат от съда, за да си служи, когато има нужда в продължение на управлението си, като определи за колко време му са потребни.

След изтичането на тоя срок, книгите на несъстоятелния трябва да бъдат препратени и оставени в съда до приключване на несъстоятелността.

Но в случай на обвинение в подлог, следователят може да иска да му се предадат временно книгите за нуждите на следствието.

Когато книгите на несъстоятелния са оставени у синдика, той е длъжен да ги представи всеки път щом се поискат, за изследване от деловодителя или от следователя.

Чл. 699. Полиците и други кредитни краткосрочни книжа или които трябва да бъдат представени за приемане, или такива пък, за които е необходимо да се извършат някои предохранителни действия, могат да бъдат предадени на синдика с разрешението на деловодителя и след един предварителен опис, за да може синдикът да бди върху изпълнението на потребните действия.

Деловодителят получава един опис, подписан от синдика, за всички книжа, които са му поверени.

Чл. 700. В продължение на три дни, от окончателното си назначение, синдикът трябва да

поиска вдигането на печатите и да пристъпи към описа на имотите на несъстоятелния в присъствието на последния или в негово отсъствие, ако е бил надлежно призован.

Чл. 701. Описът не е подчинен на никакви особени формалности; той се съставя в два екземпляра от синдика съвместно с деловодителя и в присъствието на един или няколко от кредиторите, а в случай на спешност тоя опис може да се извърши и само от деловодителя.

Описът трябва да съдържа описанието на целия актив на несъстоятелния и да бъде подписан от всички участващи в съставянето му. В продължение на 24 часа, от съставянето му, един екземпляр трябва да бъде представен в съда.

Деловодителят може да назначи нещо лице, за да помага на синдика в съставянето на описа и в оценката на имотите, обаче, когато изключителните обстоятелства на несъстоятелността го изискват, съдът може да предпише правила и особени предпазителни мерки за съставянето на описа.

Чл. 702. Описът веднаж свършен, синдикът се счита за съдебен пазител на стоките, парите, кредитните книжа, книги, движимостите и други неща на несъстоятелния, които му се поверяват.

Парите трябва да се вложат в ковчежничеството, а квитанцията в съда.

Колкото се отнася до търговските книги и други книжа на несъстоятелния, в случай, че има заведено углавно преследване за подлог, приспособяват се предписанията на съответстващите членове от углавното съдопроизводство.

Чл. 703. Ако несъстоятелността, обявено след смъртта на несъстоятелния и преди да е бил направен опис на останалото наследство, така също и в случай, когато несъстоятелният умре след обявяването на несъстоятелността и преди свършването на описа, пристъпва се незабавно към изпълнението на тая формалност, по начина, указан по-горе, в присъствието на наследниците или в тяхното отсъствие, ако предварително са призовани по установения ред.

Глава четвърта.

За действията по управлението на несъстоятелността

Чл. 704. Синдикът, веднага след назначението си, трябва да настои пред деловодителя или пред надлежния съдебен пристав, за запечатването имотите на несъстоятелния в случай, че това не е станало още. Той е длъжен, на основание равносметката, книгите и книжата на несъстоятелния, така също и на основание на други сведения, които би могъл да събере, да състави списък на кредиторите по несъстоятелността и да им съобщи направо всекиму за деня на първото събрание, както и оная част от решението, с което е обявена несъстоятелността и която се отнася до утвърдението на вземанията и сключване протокола по проверката им.

Списъкът на кредиторите, с приблизително указание на вземанията им, трябва да бъде представен в съда и може да бъде поправен и допълнен от деловодителя, даже и преди

проверяването на вземанията.

В случай на опущение или небрежност в изпълнение на горното синдикът отговаря за щетите и може даже да бъде лишен от длъжността и от възнаграждението си напълно или отчасти.

Чл. 705. В случай, че несъстоятелният не е представил равносметката си, синдикът под надзора на деловодителя, незабавно трябва да я състави по ония данни, които е можал да събере.

Ако равносметката е била представена от несъстоятелния, синдикът има право да направи всички поправки и добавки, които счита за нуждни.

По такъв начин направена и поправена, равносметката се представя в съда.

Чл. 706. Ако несъстоятелният докаже, че, по независящи от него причини, не е могъл да представи равносметката си и търговските си книги в срока, предвиден в чл. 653, и съдът признае, че действително има извинителни причини, то може да му бъде разрешено, по определение на съда, в разпоредително заседание, да представи равносметката си в един къс срок, след изтичането на който прилагат се предписанията на горния член. В такъв случай, несъстоятелният има право да разглежда търговските си книги у синдика или в съдилището.

Чл. 707. Синдикът трябва да повика несъстоятелния при себе си, за да изследва търговските му книги, да им установи съдържанието, да засвидетелствува състоянието, в каквото те се намират, да ги приключи и подпише в негово присъствие.

Ако несъстоятелният не се представи на поканата, той се призовава да се яви най-късно в продължение на 24 часа пред деловодителя. Несъстоятелният, който е арестуван, може, с разрешението на деловодителя, да се представлява чрез пълномощник.

Чл. 708. Привременният синдик трябва да прибира вземанията на несъстоятелния, като съблюдава ония предпазителни мерки, които би му се предписали от деловодителя и да дава разписки. Той трябва да взема всички предпазителни мерки за запазването на правата на несъстоятелния спрямо неговите длъжници и да извършва върху имотите им ония ипотеки, които не са били извършени от несъстоятелния.

Ипотеките се правят на името на масата и към молбата се присъединява едно свидетелство на съда, което установява назначението на синдика.

Окончателният синдик продължава да прибира вземанията под надзора на деловодителя.

Чл. 709. Писмата и телеграмите адресирани до несъстоятелния, трябва да се предават на синдика, който има право да ги отваря; несъстоятелният има право да присъствува при отварянето и може да си ги вземе, ако не се отнасят до имота му. Синдикът е длъжен да пази тайна.

Чл. 710. Синдикът, даже и привременният, може да бъде упълномощен от деловодителя да продаде предметите, които подлежат на развала или на голямо обезценение, както и ония, на които пазенето струва скъпо; той може да бъде упълномощен да продължава търговията на несъстоятелния в случай, когато прекъсването ѝ било в ущърб на

кредиторите.

Деловодителят определя формите и условията на продажбата и предписва нужните мерки за продължаване на търговията.

Неговата заповед подлежи на предварително изпълнение; но тя може да бъде обжалвана пред съда в частта си, с която се разрешава продължаване на търговията.

Чл. 711. Синдикът трябва лично да изпълнява своите obligations, освен ако би бил упълномощен от деловодителя да повери на други лица известна работа на свои разноски. Освен това, той може да се упълномощи от деловодителя, когато това го изискват някои особени обстоятелства, да има един или няколко помощника за изпълнението на своите obligations под негова отговорност и на негови разноски.

На синдика може също да бъде разрешено да му помага несъстоятелният в управлението на несъстоятелността и в такъв случай условията на съдействието на несъстоятелния се определят от деловодителя.

В събранието по сключване на протокола по проверката на вземанията, кредиторите трябва да се произнесат върху продължението на obligations на синдика или върху измененията, които би намерили за нужно да направят.

Чл. 712. Несъстоятелният длъжник може да получи, за себе си и за семейството си, от имота на несъстоятелността едно количество за прехрана, което привременно се определя от деловодителя по предложението на синдика.

Решението на деловодителя подлежи на обтъжване пред съда.

След сключване протокола по проверката на вземанията, никакви помощи не могат да бъдат дадени на несъстоятелния и семейството му, без разрешението на болшинството на приетите кредитори.

Чл. 713. Парите, които се добиват от продажби и прибирания на вземания, след като се извадят от тях сумите, които се признават нужни от деловодителя за съдебни разноски и управлението, трябва веднага да се вложат в ковчежничеството, а квитанцията - в съдилището. Синдикът трябва, в продължение на 3 дни от събирането на сумите, да представи на деловодителя доказателство, че ги е вложил. В случай на закъснение, синдикът плаща лихви на невложените суми.

Чл. 714. Парите вложени от синдика или от трети лица за сметка на несъстоятелния, не могат да бъдат изтеглени, освен с разрешение на съда. Ако има наложен секвестър върху тях, синдикът трябва предварително да изиска вдигането му.

Чл. 715. Синдикът е длъжен да представлява на съда, и на деловодителя в края на всеки месец кратко изложение по управлението си и един списък на направените вноски (депозити), придружени с надлежните доказателства. Ако обстоятелствата на несъстоятелността го изискват, съдът може да продължи този срок до три месеци.

Чл. 716. В всяка несъстоятелност синдикът трябва след 15 дни от стъпването в изпълнение на obligations си, да представи на деловодителя едно кратко изложение за главните причини на несъстоятелността и за нейния характер, и кратка сметка за

видимото състояние на масата.

Деловодителят трябва да наблюдава за изпълнението на тия обязанности и да препрати веднага на прокурора изложението и сметката на синдика, придружени с неговите забележки. Ако тия донесения били представени в гореозначения срок, деловодителят трябва да съобщи на прокурора за причините на закъснението и да принуди синдика, даже и чрез глобяване от 50 - 500 лв., да ги представи в един най-къс срок.

Чл. 717. Когато синдикът престане да изпълнява длъжността си преди ликвидацията на актива да бъде свършена по начин, указан в отделение II, той трябва веднага да предаде на своя заместник всичкия имот и документите на несъстоятелността, както и сметка за своето управление.

Ако описът не е още свършен, той трябва да направи потребното за предаване на всичко, което е получил.

Предаването на сметките не е окончателно, догдето не се утвърди от кредиторите.

В случай на смърт или запрещение на синдика, неговите задължения преминават на неговите наследници или законни представители.

Когато се свърши ликвидацията на актива, кредиторите се свикват от деловодителя, за да решат за предаването на сметките от синдика.

В събранията на кредиторите, в които се обсъжда за предаване на сметките, трябва да се призове и несъстоятелният.

Като се свърши ликвидацията, синдикът представлява на съда един общ отчет за всичките действия, направени в продължение на управлението на несъстоятелността.

Глава пета.

За ликвидирането на пасива

За освидетелствуване на вземанията

Чл. 718. Кредиторите на несъстоятелния трябва да представят в канцеларията на съда своите заявления за вземанията си и основанията, от които последните произтичат, в срок, установен в решението, с което е обявена несъстоятелността. Секретарят им дава разписка и съставя опис.

Чл. 719. Ако има кредитори, които живеят в странство, деловодителят може, относително тях, да продължи, според обстоятелствата, сроковете за освидетелствуване на техните вземания и сключването на протокола по освидетелствуването. Но за всичко това, той трябва да уведоми всекиго едного от кредиторите.

Чл. 720. Заявленията за вземанията трябва да съдържат: името, презимето, фирмата, местожителството на кредитора, дължимата сума, правата по привилегия, залог или ипотека, както и доказателствата от какво произтича вземането.

Заявлението трябва да съдържа ясно и точно утвърждение, че дългът е истински и

действителен; то трябва да бъде подписано от кредитора или от лице, специално упълномощено за това, като се укаже в пълномощието и сумата на вземането.

Ако кредиторът няма местожителството си в същата община, гдето е седалището на съда, той трябва да избере местожителството си в тази община. В противен случай, всичките последващи известия, относително кредитора, ще се оставят в канцеларията на съда, като се залепят и на вратата на съда.

Чл. 721. Вземанията се освидетелствуват от деловодителя чрез сравняване на представените документи с книгите и книжата на несъстоятелния.

Деловодителят може да определи щото синдикът, както и длъжникът, да участвуват в тази проверка.

При проверката на вземанията, служебно или по искането на някои от кредиторите, синдикът и несъстоятелният могат да искат представляване на търговските книги на кредитора или извлечение от тях и да изслушат всяко лице, което би могло да им даде някакви сведения или разяснения; те имат право да заповядат щото кредиторът да се яви лично при тях или да му разрешат да се представи чрез пълномощник.

В протокола по проверяването на вземанията трябва да се отбележат всичките станали действия, имената на всичките лица, които са участвували в проверката, и техните заявления.

Чл. 722. Вземанията, които не са оспорени, и тия, които деловодителят намира за доказани, се приемат в пасива на несъстоятелността. Деловодителят трябва да отбележи за това в протокола и по краищата на документите, от които произтича вземането, като обозначи сумата, в размер на която е прието всяко едно вземане.

Ако има спор или ако деловодителят намери, че вземането не е напълно доказано, разрешението на въпроса се отлага до сключването на протокола по освидетелствуването и кредиторът, който не се е явил лично или чрез пълномощник, трябва да бъде уведомен за това от синдика.

Чл. 723. В деня, определен от решението, с което е обявена несъстоятелността за сключване на протокола по освидетелствуването, деловодителят, в силата на предоставената му по чл. 721, власт, пристъпва, след изслушване на заинтересуваните лица, към проверката на оспорваните вземания и даже на ония вече приети, върху които би се повдигнало някое оспорване.

Несъстоятелният и кредиторите, на които са освидетелствувани вземанията или само отбелязани в равносметката, могат да присъствуват и възразяват върху направените проверявания или тия, които има да се направят.

Неоспорваните вземания или тия, които всичките заинтересувани признават, като доказани, се приемат в пасива на несъстоятелността по начина, указан в предишния член.

В случай на оспорване деловодителят разрешава, чрез едно решение всичките препирни, относително вземанията които по цената си не надминават компетентността на околийските съдии, с право на въззив пред областния съд, в срок от 5 дни от деня на проверяването; колкото се отнася до другите по-големи вземания, деловодителят

препраща препирните в надлежния съд, който е длъжен да ги разгледа в срок не по-дълъг от 20 дни, след деня на проверката.

Забележка. (Нова - ДВ, бр. 3 от 1904 г.)

Дълговете на несъстоятелния, като джирант, се приемат условно в пасива на несъстоятелността. те се заличават от списъка, ако на падежа сумата се заплати от издателя. Деловодителят отбелязва върху документа и в протокола, че приемането на вземането е условно. Изключването на подобно вземане се извършва от съда по искане на заинтересуваните лица. Определението на съда се издава състезателно и може да се обтържи по въззивен ред.

Чл. 724. След сключване протокола по проверката, заявленията за вземанията и направените срещу тях възражения или срещу ония, които са вече приети, трябва да бъдат съобщени на синдика и на кредитора, на когото вземането се оспорява, и да се представят в съда, заедно с доказателствата, два дни поне преди заседанието, назначено за разглеждане на оспорваните вземания.

Чл. 725. Съдът, след изследването на всичките оспорвания, в присъствието на синдика и лицата, означени в предшествувания член, разрешава ги с едно решение даже и тогава, когато трябва да се извърши някое специално изследване, относително едно или повече вземания.

Решението на съда, в тоя случай, подлежи на въззив, ако вземането надминава 1.000 лева.

Чл. 726. Съдът може да отсрочи окончателното си решение върху приемането на едно вземане до свършването на углавното преследване, повдигнато по повод на това вземане или до свършването на углавното преследване, почнато по силата на чл. 662, и в тоя случай, съдът може да определи, до каква сума това вземане е приемливо привременно в пасива на несъстоятелността.

Чл. 727. Кредиторът, на когото само привилегията или ипотеката се оспорват, приема се привременно да участвува в разискването по несъстоятелността, като непривилегиран длъжник, до като се реши повдигнатия спор.

Чл. 728. Вземанията, за освидетелствуването на които е бил продължен срокът на основание чл. 719, се проверяват допълнително, след изтичането на тя срок, съгласно разпорежданията на тая глава.

Чл. 729. Даже след изтичането на сроковете, определени в предидущия член, известните или неизвестни кредитори, които още не са заявили за вземанията си, могат да заявят пред синдика, ако разпределението на целия актив на несъстоятелността не е още свършено.

Съдът може, даже да ги приеме привременно в пасива, съобразно с предшествуващите правила.

В случай на откриване на подлог, измама, съществени фактически погрешки, или в случай

на откриване неизвестни до тогава документи, също може да се възразява против приетите вече вземания. Разноските по закъснелите заявления на заемите и възраженията са за сметка на ония, които ги правят. Последствията от закъснелите заявления и възражения са предвидени в глава VII от настоящия закон.

Алинея IV. (Отм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.)

За разните кредитори

Чл. 730. Всичките кредитори на несъстоятелния имат право да вземат участие в разискванията по несъстоятелността, с спазване правилата за участието на кредиторите, които имат залози, привилегии, ипотeki по разпределение на актива, както и участието им в конкордата.

I. За кредиторите, които имат залог или друга привилегия върху движимите имоти

Чл. 731. В всяко положение на делото, синдикът може, с разрешение на деловодителя, да изисква обратно, в полза на несъстоятелността, вещта, дадена в залог като заплати на кредитора.

Той може също, с разрешението на деловодителя, да продаде залога на публичен търг, и кредиторът не може да се противи, освен ако се откаже от правото си да му се доплати вземането и от имотите, които не са турени под залог.

Ако залогът е продаден за по-голяма цена от сумата на дълга, излишекът се предава в масата на несъстоятелността.

Чл. 732. Разпорежданията на гражданския закон, относително привилегиите върху движимите имоти, са приложими и по несъстоятелността. Освен това, приемат се за привилегировани вземания.

Заплатите, които се дължат на работниците направо от несъстоятелния за през месеца, който е предшествувал обявяването на несъстоятелността и които се дължат на служащите в магазините в продължение на шест месеци, които са предшествували обявяването на несъстоятелността.

Наемодавецът има привилегия върху стоките, находящи се в дадените под наем помещения, обаче, тая привилегия не се простира върху стоките излезли от магазините или помещенията, гдето наемателят е упражнявал търговията или индустрията си, ако трети лица са добили права върху тях, с изключение, ако са изнесени с злонамерена цел; привилегията се простира и върху обезщетението, което се дължи на наемодавеца по силата на чл. 671.

Привилегировано е вземането, което произтича от незаплатена цена на машини от значителна стойност, употребени в една манифактурна, земеделческа или индустриална експлоатация, макар тия машини да са продадени и предадени на несъстоятелния преди три години, които са предшествували обявяването на несъстоятелността, и макар да са станали недвижими по назначение. Тая привилегия не ще има никакво последствие, ако след три месеци от предаването на машините на купувача, продавачът не е записал акта, който установява продажбата и вземанията, нотариуса, в окръга на който машината е

наместена.

Чл. 733. Синдикът трябва да представи на деловодителя списъка на кредиторите които претендират, че имат право на залог или имат друга привилегия върху движимите имоти. Препирните върху съществуването на привилегия се уреждат съгласно чл. 723 и следващите.

Чл. 734. Ако цената от движимите имоти, предназначени на една специална привилегия, не достига за изплащане на привилегированите кредитори, тези последните участвуват за недостига с непривилегированите кредитори в разпределението остатъка от актива.

II. За ипотекарните и привилегированите върху недвижимите имоти кредитори

Чл. 735. Ако разпределението на пари, добити от движими имоти, е станало преди разпределението на парите, добити от недвижимите имоти, привилегированите върху недвижими имоти или ипотекарните кредитори, на които вземанията са били проверени, участвуват в това разпределение с цялото си вземане, с запазване на долуозначените ограничения.

Чл. 736. Привилегированите или ипотекарни кредитори, които след продажбата на недвижимите имоти, са окончателно вписани за изплащане на цялото им вземане, от сумите, придобити от недвижимите имоти, ще получат онова, което им се следва, като се удържат сумите, които предварително са получили при разпределението на непривилегированата маса. Удържаните по този начин суми не остават за привилегированата маса, а принадлежат на непривилегированите - и се разпределят между кредиторите на последната.

Чл. 737. Ако привилегированите или ипотекарните кредитори не са били вписани, освен за част от своите вземания върху цената на недвижимостите, техните права върху необезпечената маса окончателно се определя съразмерно с сумите, за които са още останали кредитори след това вписване, и масата заема мястото им за онова, което те би приели, според разпорежданията на чл. 735.

Чл. 738. Относително привилегированите или ипотекарните кредитори, които не са никак удовлетворени или не са напълно удовлетворени от стойността на недвижимите имоти се прилагат предписанията на чл. 734.

III. За правата на жената на несъстоятелния

Чл. 739. В случай на несъстоятелност на съпруга, жената взема обратно недвижимите имоти, които ѝ са дадени като зестра, с право да им прибира приходите, както и недвижимите имоти, които ней са принадлежали, като собственост, в момента на оженването ѝ, и ония, които е придобила в време на съпружеството си по някоя предшествуваща брака юридическа причина или в силата на една дарение, или наследство

по завещание, или по закона.

Чл. 740. Жената също взема недвижимите имоти, които е купила на свое име и с пари произхождащи от отчуждаване на имоти, които ѝ са принадлежали в време на оженването или които е придобила по един или друг начин, указан в предшестващия член, стига само в договора за покупката изрично да е указано произхождението им и да бъде установено то чрез опис или чрез друг акт с достоверна дата.

Чл. 741. В всичките други случаи и каквито условия да са се сключвали при оженването, законното предположение е, че имотите, придобити от жената на несъстоятелния, принадлежат на мъжа и че са добити с негови пари; тия имоти трябва да бъдат присъединени към масата на актива, но на жената се допуска доказване на противното.

Чл. 742. Движимите вещи, както тия, които са от зестра, тъй и собствените, означени в брачния договор, или които жената е придобила по един от начините, указани в чл. 739, винаги се връщат на жената в натура, ако тяхната идентичност може да се установява чрез опис или друг акт с достоверна дата.

Ако имотите на жената са били отчуждени и ако цената им е послужила да се добият други движими и недвижими имоти, жената може да упражни върху тия последните правата, които ѝ са предоставени по чл. 740, стига произхождението на парите и тяхното употребление да бъде доказано с един акт с достоверна дата.

Всичките други движими вещи, които се намират било в владението на мъжа, било в онова на жената и каквито условия да са сключвани при оженването, се предполага, че принадлежат на мъжа, но жената има право да докаже противното.

Чл. 743. Достоверната дата на един акт, която се изисква от чл. чл. 739 и 740, трябва да бъде установена според закона; но доказването за придобиване на владение или отчуждаването на ценни книжа и акции от търговски дружества, може да се направи чрез регистрите на публичните учреждения и на акционерните дружества.

Чл. 744. Правото, указано в чл. чл. 739 и 740, не може да бъде упражнено от жената, освен като взема върху си дълговете и ипотеките, с които тия имоти законно са били обременени.

Чл. 745. Ако мъжът е бил търговец в време, когато се е сключил бракът или ако не е имал тогава определено занятие, а е станал търговец в течение на следващата година, законната ипотека, надлежно записана на жената за зестрата ѝ, не се простира в никой случай върху имотите, добити от мъжа, в продължение на съпружеския живот, с изключение на тия, които е добил чрез наследство или дарение.

В гореозначените случаи, жената не може да завежда никакви иски против масата на несъстоятелността за преимуществата, които произтичат от брачния договор в нейна полза, и кредиторите, от своя страна, не могат да се ползват от преимуществата, произтичащи от казания договора в полза на мъжа.

Чл. 746. Ако жената има към мъжа си вземане, което произтича от възмезден договор,

или ако е изплатила някои негови дългове, има предположение, че вземанията са станали и дълговете заплатени с парите на мъжа, и жената не може да заведе никакъв иск против несъстоятелността, но тя може да представи доказателства за обратното, съгласно чл. 741.

Жената се приема в пасива на несъстоятелността за стойността на нейните имоти, отчуждени от мъжа ѝ в време на съпружеството, но масата има право на иск върху сумата, която жената би придобила на основание правото си да иска унищожение на продажбата.

IV. За съдлъжниците и поръчителите

Чл. 747. Кредиторът, който притежава задължения, подписани, джиросани или солидарно гарантирани от несъстоятелния длъжник и от други съдлъжници, които са изпаднали в несъстоятелност, участва в поделите на всичките маси и се приема в всяка една за номиналната стойност на своето вземане да окончателното изплащане.

Чл. 748. Никаква тъжба за повръщане на заплатени подели не се предоставя на несъстоятелните съдлъжници, на едни против други; но, ако цялото вземане, капитал и лихва е била платена от една или от повече маси взаимно задължени, така щото кредиторът няма никакъв иск против другите, първите имат право да се тъжат против вторите съразмерно с частта на дълга, който са заплатили, и с онова, което се е припадало на всяка една маса.

Ако съвкупността на поделите, които са се паднали на кредитора от всичките съзадължени несъстоятелности, надминават дължимата сума, излишекът се повръща на масите на несъстоятелностите в гореказаната съразмерност. Но, ако един от съдлъжниците са били поръчители на другите, излишекът принадлежи, по реда на задълженията, на масите на несъстоятелностите на ония от съдлъжниците, които имат право да бъдат гарантирани.

Чл. 749. Ако един кредитор, притежател на едно задължение, солидарно между несъстоятелния и други съдлъжници, е приел пред несъстоятелността една част от своето вземане, той се приема в масата, като се извади частта, която е приел, и си запазва правото за онова, което остава още да му се дължи спрямо съдлъжниците или гарантите. Съдлъжникът или поръчителят на несъстоятелния, който е заплатил една част от солидарния дълг, приема се в масата за всичко това, което е платил за сметка на несъстоятелния; при всичко това, кредиторът запазва правото си да прибере до напълното си изплащане, подяла, определен на съдлъжника или поръчителя, като ограничи в тия случаи своите искове против същия съдлъжник или поръчителя на сумата, за която той останал още кредитор, след като е получил вече двете подели.

Чл. 750. Съдлъжникът или поръчителят на несъстоятелния, който за обзпечение на своите обратни искания има върху имотите на последния едно договорно право на ипотека или на залог, приема се в масата на несъстоятелността за сумата на залога или ипотеката си.

Но тая сума ще се смеси с оная, искана от кредитора в несъстоятелността, и, следователно, се брой само веднаж в съставянето на болшинство, което се изисква за валидността на разискванията на кредиторите върху несъстоятелността.

Цената на ипотекираните имоти или на ония, които са под залог, принадлежи на кредитора и се изважда от сумата, която му се дължи.

Чл. 751. Кредиторите запазват правото си на иск за цялото си вземане спрямо съдлъжниците или поръчителите на несъстоятелния, даже и когато е станал конкордат, за който същите кредитори са си дали съгласието.

Глава шеста.

За ликвидирането на актива

Начин за ликвидиране на актива

Чл. 752. Синдикът трябва да пристъпи, под ръководството на деловодителя, за ликвидиране актива на несъстоятелността, било като обезпечаване и прибиране вземанията, било като пристъпване към продажба на движимите и недвижимите имущества, веднага след изтичането 10 дни от обявяване на решението, поменато в чл. 726.

Ако през това време има направено предложение за конкордат и, предвид на условията на този конкордат, се намира за износно да се отложи продажбата, синдикът може да бъде упълномощен от деловодителя да спре тая продажба.

Деловодителят може, ако намира за необходимо преди да се пристъпи към продажбата, да се разпорежи да се оценят вещите, които са назначени за продан, чрез вещи лица, назначени от него.

Това оценение се оставя в канцеларията на съдилището.

Чл. 753. Продажбата на имотите тъй също се спира, ако кредиторите решат да продължават отчасти или изцяло търговските работи на несъстоятелния за известно време в границите и под условията, които трябва да бъдат точно определени.

Това решение, не може да бъде взето, освен с едно болшинство на 3/4 от кредиторите по число и по сума.

Кредиторите, които не са съгласни, както и несъстоятелният, могат да подадат жалба в съда, но тя не може да спре изпълнението на взетото от кредиторите решение.

Чл. 754. Дълговете, които произтичат от операциите на синдика, заплащат се от актива на несъстоятелността, предпочитателно пред предишните дългове, но, ако тия операции влекат след себе си задължения, които надминават актива на несъстоятелността, само кредиторите, които са ги позволили, са лично отговорни въвн от частта им в актива, но в границите на даденото разрешение. Те вземат участие за тая цел съразмерно с техните вземания.

Чл. 755. В случая, предвиден в чл. 753, деловодителят трябва да свика кредиторите поне еднаж, в шест месеци.

В тия събрания синдикът трябва да даде сметка за управлението си.

Чл. 756. Деловодителят след като изслуша кредиторите, може да натовари синдика да се спогажда по всичките спорове, които интересуват масата, даже и по тия, които се отнасят до недвижими имоти.

Когато предметът на една спогодба е от една неопределена стойност или по-голяма от 1000 лв., спогодбата трябва да бъде представена за утвърждение от съда.

Утвърждението не може да стане, без да бъде несъстоятелният изслушан.

За продажбата на движимите и недвижимите имоти на несъстоятелния

I. За продажбата на движимите имоти

Чл. 757. Деловодителят, след като изслуша кредиторите, може да натовари синдика да продаде стоката и другите движими вещи на несъстоятелния, но той трябва да определи времето на продажбата и да предпише, дали да стане по доброволно съглашение или с публичен търг, чрез търговски посредници или съдебния пристав. Това разрешение може да бъде дадено по уважителни причини, даже преди изтичането на срока, предвиден в чл. 752, но предварително, като се призове несъстоятелния.

Постановлението на деловодителя подлежи и в двата случая на обтъжване.

Чл. 758. Съдът, по искането на синдика и като призове несъстоятелния, може да упълномощи синдика да влиза в преговори и да продава изцяло или по части движимите имоти, останали непродадени, и несъбраните вземания. Отчуждението трябва да бъде утвърдено от съда.

II. За продажбата на недвижимите имоти

Чл. 759. От деня на решението, с което е обявена несъстоятелността, никой не може да пристъпи към принудително отчуждаване на недвижимите имоти, даже и на тия, върху които има привилегия или ипотека. Но длъжността на синдика е да извърши продажбата на тия имоти по правилата, установени за продаването имотите на малолетните.

Молбата за продаване се подава в компетентния съд веднага след изтичането на срока, предвиден в чл. 752.

Продажбата трябва да бъде, утвърдена от съда.

Чл. 760. Ако преди решението, с което е обявена несъстоятелността, изпълнението по отчуждаването е било почнато вече от кредитора, който има привилегия или ипотека, синдикът трябва да встъпи в делото, да замести кредитора, за да ускори производството. Ако при първата продажба не са се явили купувачи, деловодителят може, с съгласието на кредиторите да произведе продажбата по доброволен начин, ако това е в очевидна полза на масата. Тази продажба се утвърждава от областния съд.

За искането за повръщане (ревендикация)

Чл. 761. В случай на несъстоятелност, могат да се искат надире изпратените търговски или други записи, неизплатени още, които се намират на лице у несъстоятелния в деня на обявяването на несъстоятелността, ако тези документи са били изпроводени от стопанина им с проста заповед да им събере стойността и да я пази на негово разположение или ако те са били предназначени от стопанина им за платки, поименно определени.

Чл. 762. Могат да бъдат също поискани надире, ако се намират на лице у несъстоятелния, изцяло или отчасти в деня на обявяването на несъстоятелността, стоките, които са му били оставени на депозит, за да се продават за сметка на стопанина.

Също може да бъде поискана надире цената или част от нея на стоките, които не са били заплатени нито в пари или другояче, нито пък минати в текуща сметка между несъстоятелния и купувача.

Чл. 763. Могат да бъдат също така изисквани надире стоките, изпратени на несъстоятелния и още неплатени, ако в време на обявяването на несъстоятелността не са били пристигнали в магазините му, или ако не са били турнати на негово разположение в митническите владалища или в друго място за склад или съхранение, или пък в магазините на комисионера, натоварен да ги продава за сметка на несъстоятелния.

Обаче, не се допуска да се искат надире ония стоки, които преди пристигането им са били добросъвестно продадени чрез джиросване на фактурата, товарителницата или коносаментата, ако тези документи са на заповед, или чрез просто отстъпване, ако са на предявителя.

Оня, който иска повръщането, трябва да обезщети масата за сумите, платени за негова сметка и за всичките задатъци, направени за навло или превозване, за комисиона, за застраховане или други разноски и да заплати каквото се дължи по същите причини.

Чл. 764. Продавачът може да задържи продадените стоки, които не са били предадени на несъстоятелния или които не са били изпратени нему или на друго някое лице за негова сметка.

Чл. 765. В случая, предвиден в двата предшествуващи члена, синдикът може, с разрешението на деловодителя, да иска предаването на стоките, като заплати на продавача условената цена.

Чл. 766. Молбите за повръщане трябва да се подават на деловодителя.

За подадените молби съобщава се на синдика, който от своя страна, е длъжен в 48 часа да уведоми за това кредиторите.

Всеки кредитор, както и несъстоятелният, имат право да оспорват тия молби. Ако не е последвало оспорване в тридневен срок, от съобщението на синдика или ако оспорването, според стойността на вещта, на която се иска повръщането надире, е от компетентността на околийския съдия, то молбата за повръщането се уважава или се отхвърля с постановление на деловодителя, подлежащо на обтържване в три дни, от

издаването на това постановление. В противен случай, деловодителят изпраща делото в областния съд за разглеждане.

Чл. 767. Исковете за повръщане в натура спират продажбата на вещите, повръщането на които се иска, но не могат да унищожат станалите вече продажби.

Молбите за повръщане на цената нямат никакво значение за сумите, които са вече разпределени преди подаването на тези молби.

Глава седма.

За подялата между кредиторите и за възстановление на несъстоятелния

Чл. 768. Паричните суми, принадлежащи на несъстоятелността, като се извадят съдебните разноски, ония по управлението и помощите, които са били дадени на несъстоятелния и на семейството му, трябва да бъдат употребени, най-напред по разрешение на деловодителя, за заплащане на привилегированите кредитори, и излишекът се разпределя между всичките кредитори, съразмерно с поверените им вземания.

За тая цел синдикът трябва да представя на деловодителя всеки месец изложение за положението на несъстоятелността и за парите, с които разполага за разпределение. Деловодителят заповядва, ако е уместно разпределението между кредиторите, като обозначи сумата за поделяване и се погрижи, щото всичките кредитори да бъдат известни.

Забележка I. (Нова - ДВ, бр. 201 от 1904 г.) По делата за несъстоятелност, взема се съдебно мито 4% от действителния актив при ликвидирането имотите на несъстоятелния. Същото мито се взема и по несъстоятелностите, които се свършват от конкордат.

Забележка II. (Нова - ДВ, бр. 201 от 1925 г.) Делата, които се водат от масата на несъстоятелността, се освобождават от предварително плащане на съдебните разноски, ако, по мотивирано искане на синдика, деловодителят разреши водене на делото и съдът признае, че няма наличен актив за плащане на тия разноски.

Държавата има първа привилегия за събиране тия разноски от актива на несъстоятелността. Те се събират преди приключване на несъстоятелността при първо постъпление на суми.

Чл. 769. Списъкът на разпределението се съставя от синдика и се изпълнява по заповедта на деловодителя.

За да се извърши разпределение на вложените пари, синдикът връчва на всекиго едного от кредиторите по една платежна заповед, съгласно проекта за разпределението. Изплащанията се произвеждат направо от Българската народна банка.

Чл. 770. Не се пристъпва към никакво разпределение, докато не се остави в резерва една част, равна според равносметката на вземанията, за които срокът за проверяването е бил продължен, ако тия вземания не са били приети в пасива на несъстоятелността в време

на разпределението.

Ако тия вземания не са били внесени в равносметката за една определена сума, или ако кредиторът иска сума, по-голяма от оная, мината в равносметката, деловодителят определя размера на резервата с право на обтържване пред съда. Постановлението на деловодителя подлежи на предварително изпълнение.

Чл. 771. Резервираната част остава в ковчежничеството до изтичане на продължените, според правилата на чл. 719, срокове. Ако кредиторите, за които сроковете са били продължени, не са си освидетелствували вземанията, съгласно с предидущите правила, то резервираната част се разпределя между кредиторите, приети в пасива.

Една подобна резерва се прави също и за вземанията, за приемането на които още не е било решено окончателно.

Когато резервираните суми дават лихва, то те са в полза на кредиторите, за които съществува резервата.

В всеки случай, депозирани суми са на техен риск и на техни разноси.

Чл. 772. Ни една платежна заповед не се издава от синдика, без да се представи документа на който е основано вземането.

Синдикът отбелязва върху документа заповедта за плащането.

Ако няма писмен документ или ако е невъзможно да се представи, деловодителят може да разреши изплащането въз основание на едно извлечение от протокола по проверяване вземанията.

Кредиторът се разписва в краищата на списъка за разпределението.

Чл. 773. Кредиторите, които са си обявили късно вземанията, съгласно чл. 729, не могат нищо да дирят върху направените вече разпределения, нито да се противят на ония, разрешени от деловодителя; те участвуват само в последващото разпределение, съразмерно с вземанията си, ако привременно са приети в пасива на несъстоятелността, и то съразмерно с сумата, определена от съда. но, ако те докажат, че са нямали възможност да си обявят вземанията в определения срок, могат да получат от неразделения още актив това, което би получили в предишните разпределения.

В случай на несвоевременно възражение срещу приемането на едно вземане, съдът може да заповяда, щото сумите, припадащи се на това вземане в последващите разпределения или на оспорваната само част от същото вземане, да се държат в резерва и, ако вследствие на това възражение вземането се обяви изцяло или отчасти за несъществуващо, то даже сумите, несправедливо получени в предшестващите разпределения, трябва да се повърнат на масата.

Чл. 774. След свършване разпределенията на сумите, придобити от движимите и недвижимите имоти на несъстоятелния, производството на несъстоятелността се сключва: но всеки един от кредиторите си запазва правото да търси доизплащането на остатъка от вземането си.

Производството по несъстоятелността може отново да се открие, ако длъжникът поиска това, като предложи на кредиторите си да им заплати още поне 1/10 от техните вземания и като даде обезпечение за разносните. В тоя случай съдът възстановява в длъжностите

деловодителя и синдика или ги назначава отново и се съобразява с правилата, изложени в предшествуващите членове за пазене и управление съществуващите имоти, както и за ликвидацията на актива и пасива. Не се пристъпя към никакво разпределение, освен след изтичането, спрямо новите кредитори, за сроковете, означени в чл. 658.

Чл. 775. Несъстоятелният, който докаже, че е заплатил напълно капитала, лихвите и разноските на всичките вземания, приети в несъстоятелността, може да получи възстановление на правата си.

(Нова ал. - ДВ, бр. 223 от 1934 г.) Несъстоятелен, който докаже, че неговата несъстоятелност е резултат на неблагоприятно изменилите си стопански условия, може да получи възстановление на правата си след ликвидиране на актива му, макар и да не е погасил напълно дълговете си.

Чл. 776. Молбата за възстановлението на правата се подава в съда, който е издал решението, с което е била обявена несъстоятелността. Председателят на съда, като приеме тая молба, заповядва, щото препис от нея да остава залепен два месеци на вратата на съдилището, на борсата и та търговската камара, като при това се обнародва същата молба два пъти през двата месеци в "Държавен вестник".

Чл. 777. Всеки кредитор, който не си е получил напълно капитала, лихвите и разноските на вземанията си, и всеки друг, който има интерес, може да направи частна жалба против възстановлението, чрез молба до съда, основана на оправдателни документи.

Кредиторът, който прави частната жалба, не може да вземе участие в съдебата, като страна за възстановлението.

Чл. 778. Съдът, в деня, определен за разрешението на тая жалба, проверява най-напред дали са спазени гореуказаните формалности; след това, като изслуша несъстоятелния и като провери актовете, на които се основава жалбата, както и писмените възражение на кредиторите, ако такива са били подадени, може да уважи жалбата. Решението, което отхвърля възстановяването, може да бъде обжалвано по апелативен ред само от несъстоятелния в срок от 15 дни от произнасянето. Ако молбата за възстановяване правата се окончателно отхвърли, несъстоятелният не може да подаде отново друга молба, освен след една година от датата на решението.

Чл. 779. Несъстоятелният може да бъде възстановен и след смъртта си по искането на наследниците му.

Чл. 780. С правото на възстановление не могат да се ползват: измамливите банкрути, търговци, осъдени за фалшификация, кражба, злоупотребление на доверие, което не им е дължимо, мошеничество или измама; нито пък тия, които са злоупотребили държавни пари.

Непредпазливите банкрути могат да бъдат възстановени, след като издържат наказанието, на което са били осъдени.

Глава осма.

За сключване и спиране на несъстоятелността

За недостатъчността на актива

Чл. 781. Ако операциите на несъстоятелността, вследствие на недостатъчността на актива, не могат да се продължават с полза, съдът може, даже служебно, да обяви сключването на тези операции, след като изслуша синдика и несъстоятелния. Това решение възстановява правото на кредиторите да си дирят удовлетворение от имотите на несъстоятелния, но последствията от обявяване на несъстоятелността остават си в сила спрямо несъстоятелния.

Чл. 782. Несъстоятелният и всеки заинтересуван може в всяко време да иска отменението на решението, с което е обявено сключването на операциите по несъстоятелността, като заплати разноските на решението, указано в предишния член, и като даде обезпечение за последващите разноски.

А ако отменението се допустне, постъпва се съгласно втората алинея на чл. 774.

За отсрочката (Moratorium).

Чл. 783-792. (Отм. - ДВ, бр. 295 от 1932 г.)

Глава девета.

За конкордата

Чл. 793. (Изм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.). В всяко положение на производството по несъстоятелността, може да стане конкордат между несъстоятелния и неговите кредитори какъвто и да бъде размерът на отстъпките, ако всичките кредитори са съгласни. Конкордатът може да прекрати или да спре производството на несъстоятелността, но не може да попречи за продължаването на углавното преследване. Конкордатът подлежи на утвърждаване от съда.

Чл. 794. Ако не се е постигнало съгласението на всички кредитори за сключване на конкордат, несъстоятелният, синдикът или едно число на кредитори, представляващи поне 1/4 от пасива, могат винаги да издействуват от деловодителя свикването на кредиторите, за да им се предложи конкордат.

Заповедта за свикването трябва да бъде съобщена на кредиторите, синдика и на несъстоятелния.

Предложението за конкордат не спира почнатите операции по ликвидирането на несъстоятелността, освен случая, предвиден в втората алинея на чл. 752.

Чл. 795. Несъстоятелният трябва лично да се яви на събранието за конкордат; но деловодителят, по уважителни причини, може да му разреши да бъде представляван от друго лице.

Синдикът трябва да представи на събранието писмено изложение за положението на несъстоятелността, за операциите, които са станали, и специално за средствата, употребени за постигане на конкордата, за срещнатите препятствия и върху мерките, които той мисли за необходими да улеснят сключването на конкордата. Изложението трябва да бъде подписано от синдика и се представлява на деловодителя. Протоколът на събранието трябва да съдържа всичко, което е било разисквано и решено.

Чл. 796. Конкордатът не може да стане, освен чрез приемането му от болшинството на всичките кредитори, на които вземанията са били проверени или приети привременно с условие, щото съгласните кредитори да представляват поне 3/4 от всичките вземания; другояче, конкордатът е нищожен.

Изменението в числото на кредиторите и сумите на вземанията, които произтичат от решението, указано в чл. 726, нямат никакво влияние върху валидността на конкордата, сключен с горекананото болшинство.

(Нова ал. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Жената на несъстоятелния не може да участва в гласуването на конкордата с зестралното си вземане. Тя не може така също да участва въз основание и на други вземания, както не могат да участват и лицата на които, било в време на производството на несъстоятелността, било през последната година, която е предшествувала обявяването на несъстоятелността, тя е отстъпила някое свое вземане против мъжа си, ако правото на кредитора за гласуване произтича от прехвърленото вземане.

Чл. 797. За да се състави болшинство, изискуемо за действителността на конкордата, не се смятат вземанията, обезпечени с залог, ипотека или друга привилегия, освен ако кредиторите се откажат от привилегиите и ипотеките.

Отказването може да бъде направено и за част от привилегированото вземане и неговите лихви, стига само сумата, от която се отказват, в главницата и лихвите да бъде определена и да не бъде по-малка от 1/3 част от цялото вземане.

Всяко гласуване, направено без ограничение, се счита за пълно отричане от ипотеката или привилегията за цялото вземане.

Следствията на отказването престават по право, ако конкордатът не стане или се унищожи отпосле.

Решенията на другите кредитори не могат да вредят на правата на ипотекарните или привилегированите кредитори.

Чл. 798. Конкордатът трябва да се подпише в същото събрание, в което е станал.

Ако конкордатът е приет само от болшинството по число на присъстващите кредитори или пък само от болшинството на ония 3/4 от цялата сума на вземанията и ако даже не се състави нито едното, нито другото болшинство, но, ако, конкордатът е приет от едно значително число кредитори, деловодителят може, ако съгласните кредитори не оттеглят даденото си съгласие, за конкордат, да отложи разискването до друго събрание, или да

определи срок, за да събере други кредитори, които са си дали съгласието за конкордата. В случай на някое изменение в условието на конкордата, дадените съгласия в първото събрание остават без последствие.

Кредиторите имат право да вземат бележки от протоколите, държани в събранието. Деловодителят свиква само едно събрание за конкордат и само веднаж може да го отложи за разискване с новите кредитори, желаещи тоя конкордат.

Чл. 799. Конкордатът се утвърждава от съда.

Кредиторите, които не са се намесвали или не са си дали съгласието за сключването на конкордата, могат да го обтържат в 8-дневен срок от сключване на протокола или след изтичането на срока даден от деловодителя.

Жалбата трябва да бъде мотивирана и съобщена на синдика и на несъстоятелния едновременно с призоваването им на съд.

Ако гореозначеният срок е изтекъл без да е направена никаква жалба, съдът се произнася върху утвърждението в разпоредително заседание.

В противен случай съдът се произнася по тържбата и потвърждението в съдебно заседание с едно и също решение, подлежащо само на въззив от заинтересуваните страни в 8-дневен срок, от деня на издаването на решението. Решението на апелативния съд подлежи на обтържане пред касационния съд.

Ако жалбата е уважена, съдът унищожавя конкордата по отношение на всички заинтересувани.

Ако е отхвърлена, областният или апелативният съд могат да осъдят тържителя на една глоба от 1000 - 10.000 лв., когато тя е подадена недобросъвестно и с явно намерение да се протака изпълнението на конкордата.

Чл. 799а. (Нов - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Съдебен конкордат не се допуска:

- 1) когато несъстоятелният е избягал;
- 2) когато несъстоятелният се обвинява в измамливо банкрутство до окончателното му оправдаване;
- 3) когато несъстоятелният и друг път е бил обявяван в несъстоятелност;
- 4) когато несъстоятелният не се задължава да заплати поне 40% от дълговете си;
- 5) когато условият срок за изплащането на предложената сума надминава 18 месеци.

В случаите, предвидени в п. п. 1 и 2, образуването на конкордата се спира по право.

Чл. 800. Ако в конкордата са установени ипотеките за гаранция на заинтересуваните, съдът, като произнася утвърждението на конкордата, трябва да установи един къс срок за извършване на ипотеките.

Потвърждението на конкордата не произвежда последствия, освен от деня на извършването на ипотеката.

Чл. 801. Утвърждението прави конкордата задължителен за всичките кредитори, поместени или не в равносметката, проверени или непроверени, даже за кредиторите, които живеят в странство, така също и за тия, които са били приети привременно в пасива, каквато и да бъде сумата, окончателно отделена в тяхна полза.

Чл. 802. Веднага, щом решението за утвърждение конкордата стане окончателно, несъстоятелността се прекратява и същевременно престават обязаностите на синдика, но с спазване предписанията на следните членове.

Синдикът трябва да даде сметка за управлението си; тая сметка се обсъжда и утвърждава в присъствието на деловодителя; синдикът, ще предаде на несъстоятелния всичките му имоти, книги, книжа и всички други неща срещу разписки, като се съобразява с условията и обезпеченията, предвидени в конкордата.

Деловодителят съставя за всичко протокол и неговите обязаности престават.

Съдът разрешава всичките възникнали препирни.

Чл. 802а. (Нов - ДВ, бр. 3 от 1904 г.) Несъстоятелният, който е сключил конкордат, не може, преди изпълнението на задълженията, които произтичат от конкордата, да залага стоката си, нито да я продава другояче, освен по начина, който се изисква от естеството на търговията му.

Всяко залагане или отчуждаване, въпреки това запрещение, е нищожно, по право, и заинтересуваните кредитори могат да поискат унищожаването на конкордата и възобновяването на несъстоятелността.

Чл. 803. Конкордатът, даже утвърден, може да бъде унищожен от съда по молбата на синдика или на всеки един от кредиторите, след като се изслуша несъстоятелният, ако след утвърждението се открие, че пасивът е бил измамливо преувеличен, или че една значителна част от актива е била укрита. Това унищожение освобождава гаранциите, дадени за обезпечени изпълнението на конкордата.

(Ал. II, отм. - ДВ, бр. 3 от 1904 г.)

Чл. 804. Ако несъстоятелният не изпълни условията на конкордата, болшинството на кредиторите, които са взели участие в разискването и на които обещаните чрез конкордата суми не са заплатени, могат да искат развалянето на конкордата.

Болшинството се определя, съгласно предписанията на чл. 796.

Молбата се подава в името на кредиторите от синдика или от самите тях, като се иска призоваването и изслушването на синдика, несъстоятелния и поръчителите му, ако такива има.

Развалянето на конкордата може да се иска по отделно, но за свой личен интерес, от един или от много кредитори, на които не е заплатено изцяло или отчасти от припадащите им се суми на падеж по силата на конкордата.

В такъв случай, кредиторите встъпват напълно в правата си спрямо несъстоятелния, но те не могат да искат излишека от сумите, които им са обещани, чрез конкордата, освен след изтичането на сроковете установени в конкордата за изплащане на последните части.

Развалянето на конкордата не освобождава поръчителите, нито погасява ипотеките и другите гаранции, които са установени чрез конкордата.

Чл. 805. По представление на решението, което унищожават или развалят конкордата, съдът постъпва, съгласно постановлението на втората алинея на чл. 773.

Действията, извършени от несъстоятелния след утвърждение на конкордата и преди

унищожението или развалянето на същия, не могат да бъдат обявени за нищожни, освен ако са направени в вреда на правата на кредиторите.

Чл. 806. Предшествуващите кредитори на конкордата встъпват напълно в правата си само спрямо несъстоятелния, но те не могат да участвуват в масата на несъстоятелността, освен в следващите размери:

Ако те не са получили никакъв дял, участвуват за целите си вземания.

Ако са получили един дял, участвуват само за частта на първоначалното вземане, съответствуващо на частта на дела, обещан и не получен.

Предписанията на този член се прилагат и в случай, когато е обявено втора несъстоятелност, без да е бил унищожен или развален предшествуващия конкордат.

Глава десета.

За несъстоятелността на търговските дружества

Чл. 807. Несъстоятелността на едно търговско дружество се обявява от съда, в окръга на който дружеството има седалището си.

Чл. 808. Несъстоятелността на едно събирателно дружество или командитно, влече след себе си несъстоятелността на всичките членове, неограничено отговорни, с изключение на неучаствалите пряко или чрез подставени лица в управлението на дружеството през време на влошаване неговото положение, които, обаче, остават граждански отговорни. Съдът обявява с едно и също решение несъстоятелността на дружеството и на съдружниците; в това решение се указва името, презимето и местожителството на тия съдружници и назначава се един само деловодител и синдик.

Имотът на дружеството не трябва да се смесва с този на всеки един съдружник, нито при съставянето на описа, нито при действията на управлението и ликвидацията на актива и пасива.

Само кредиторите на дружеството могат да вземат участие в разискванията, относително дружествения имот, но те вземат участие заедно с кредиторите на всеки съдружник в разискванията, които се отнасят до частния имот по отделно на всеки един съдружник, изпаднал в несъстоятелността.

Решението с което се обявява несъстоятелността произвежда за всичките несъстоятелни съдружници последствията, предвидени в първата глава от настоящата книга.

(Нова ал. - ДВ, бр. 56 от 1929 г.) С решение за обявяване несъстоятелността, съдът налага възбрана върху имуществата на необявените в несъстоятелност съдружници за обезпечение на тяхната гражданска отговорност.

(Нова ал. - ДВ, бр. 56 от 1929 г.) Обявените до сега в несъстоятелност членове през посоченото в алинея I време, неучаствали в управлението по право, се възстановяват в правата си.

Чл. 809. Несъстоятелността на всичките съдружници, неограничено отговорни в

събирателните и командитни дружества, не влече след себе си несъстоятелността на дружеството, ако това последното не е спряло платките си.

Чл. 810. В случай на несъстоятелност на едно анонимно или командитно дружество на акции, действията по производството се отправят към членовете на управителния съвет, директорите и ликвидаторите. Те са длъжни да се явяват пред деловодителя и синдика всеки път, щом се повикат, и да представляват необходимите сведения за съставянето и проверката на равносметката и за издирване причините и обстоятелствата на несъстоятелността.

Те трябва да се изслушват, като законни представители на изпадналото в несъстоятелност дружество, в всичките случаи, когато законът предписва, щото несъстоятелният да бъде изслушан.

Чл. 811. Личните кредитори на един съдружник не се приемат в пасива на дружеството. Те имат право само върху онова, което остава на съдружника, след като кредиторите на дружеството се удовлетворят, с изключение на правата им, които произтичат от една привилегия или ипотека.

Чл. 812. Ако изпадналото в несъстоятелност дружество е издало облигации на притежателя, притежателите на тия се приемат в пасива на несъстоятелността за номиналната стойност на тия облигации, като се извади онова, което им е платено за погашение или за изплащане срещу капитала на всяка една облигация.

Чл. 813. Ако в времето за обявяване на несъстоятелността, съдружникът с ограничена отговорност в акционерните или командитните дружества не са си изплатили всичките части, синдикът може да бъде натоварен да изисква останалите вносове до необходимия размер, признат от съда.

Чл. 814. В случай на несъстоятелност на едно анонимно дружество, което не се намира в положение на ликвидация, конкордатът може да има за предмет продължение или спиране на дружествените предприятия; в подобен случай трябва да се определят условията за по-нататъшното продължение на предприятието.

Чл. 815. В събирателните и командитните дружества кредиторите могат да се съгласят на конкордат, даже в полза на един или няколко съдружници, отговорни неограничено. В такъв случай, целият актив на дружеството се предоставя на управлението и операциите на синдика.

Личните имущества на съдружника, в полза на когото е сключен един конкордат, се изключват и нито една част от съдружественния актив не може да бъде определена за изплащане на задълженията, произхождащи от конкордата.

Съдружникът, в полза на когото е станал един личен конкордат, се освобождава от солидарното си задължение, по отношение на кредиторите на дружеството, но, за да получи решение, указано в чл. 775, той трябва да докаже, че всичките дългове на несъстоятелното дружество са заплатени: капиталът, лихвите и разноските.

Глава единадесета.

За престъпните деяния на несъстоятелността

Чл. 816. Углавното преследване за престъпните деяния, предвидени в настоящата глава, се извършва служебно.

То може да бъде почнато, даже преди обявяването на несъстоятелността, когато спирането на платките е придружено с избягване на несъстоятелния, с скриване, затваряне на магазините, похищение в вреда или злонамерено намаление на неговото състояние в вреда на кредиторите.

Чл. 817. Измамливите и непредпазливите банкрути се наказват по общия наказателен закон.

Чл. 818. Всеки търговски посредник, който изпадне в несъстоятелност, е виновен в непредпазливо банкрутство.

Чл. 819. Наказва се с тъмничен затвор от три месеци до три години синдикът за злоупотреба в своето управление.

Ако синдикът се признава за виновен само в небрежност, той се наказва с затвор от един месец до една година и глоба най-много до 1.500 лв. Съдът има право да му наложи едното или другото наказание, според обстоятелствата.

Предписанията на този член се прилагат също за помощниците и за тия, които е натоварил синдикът с изпълнението на операциите на несъстоятелността.

Чл. 820. Наказват се също с три години тъмничен затвор ония, които, макар и да не съучастници в банкрутство, бъдат признати за виновни:

- 1) че в една несъстоятелност умишлено са скрили, потаили или прикрили, чрез публични или частни обявления, движимите или недвижимите имоти на несъстоятелния;
- 2) че злонамерено са представили симулативни вземания било в името си, било чрез подставени лица.

Наказват се с тъмничен затвор до една година низходящите, възходящите, роднините по права линия, както и съпругът на несъстоятелния, които съзнателно са укрили и потаили ценности или други неща, принадлежащи на несъстоятелния.

Чл. 821. Кредиторът, който си условил с несъстоятелния или с друго някое лице преимущества за своя лична полза за гласоподаването в разискването по несъстоятелността или в молбата за отсрочка, или онзи, който по друг някой начин е придобил преимущества в вреда на актива на несъстоятелността, наказва се с затвор до една година и с глоба до 10.000 лв.

Чл. 822. В случаите, предвидени в двата предшествувачи члена, в присъдата трябва да се постанови:

- 1) присъединение, ако бъде възможно, към масата на кредиторите, имотите и

откраднатите ценности и повръщането на сумите, които кредиторът е получил, без да му са били дължими;

2) обезщетение на вредите, размерът на които е вече установен, с право на обезщетение и за други по-големи щети, ако би се доказали отпосле;

3) отменяването по отношение на всички, даже и на несъстоятелния, на частните съглашения, които са били сключени, за да се доставят на кредиторите преимуществата, упоменати в предидущия член.

Преходни правила

Чл. 823. След влизането в действие на настоящия закон изгубват силата всички ония закони и наредби, които се отнасят до предмети предвидени в тоя закон.

Чл. 824. Предписанията, които се отнасят до заявленията на фирмите за регистрирането им в търговския регистър и до заверяването на подписите пред надлежните нотариуси или до представлението им в заверена форма, са задължителни и за ония търговци, които са започнали търговията си преди влизането в действие на настоящия закон. За тая цел се определя шестмесечен срок, считан от влизането в действие на настоящия закон, след изтичането на който неизправните, под страх на парична глоба до 5.000 лв., трябва да се принудят да изпълнят горните предписания.

Ограниченията, които са предвидени в чл. чл. 18, 20, 21, 24 и 25 за употреблението на фирмите, не могат да се приспособяват на такава фирма, която се е употребявала вече преди влизането в действие на този закон, ако тази фирма, в продължение на горния срок, е била предявена за вписване в търговския регистър.

Чл. 825. Ако собственикът на търговското заведение не оттегли даденото преди влизането в сила на настоящия закон пълномощие за подписване на фирмата, при подаването, предвидено в чл. 824 заявление или вътре в шест месеци от влизането в действие на настоящия закон, управителят на фирмата се счита за такъв в смисъл на настоящия закон.

Чл. 826. Акционерните дружества и сдружаванията, които до влизането в действие на настоящия закон, са учредени според досегашните правила, трябва да се впишат в търговския регистър и тогава, когато, относително състоянието си, не отговарят на условията, предвидени в настоящия закон.

Чл. 827. Акционерните дружества и сдружаванията, които преди влизането в действие на настоящия закон, са получили разрешение да действуват, са длъжни в срока, предвиден в чл. 824, да изменят устава си, съобразно с предписанията на настоящия закон.

След изтичането на този срок съдилището трябва да принуди представителите на дружеството, под страх от парична глоба до 5.000 лева да се съобразят с настоящия закон, относително номиналната стойност на акциите (чл. 151).

Чл. 828. Разпорежданията на устава на акционерните дружества и сдружаванията,

съставени преди влизането в действие на настоящия закон, които противоречат на повелителните разпореждания на този закон и които не могат да се изменят от устава, след изтичането на предвидения в чл. 824 срок, стават недействителни.

Чл. 829. Правилата на настоящия закон, които се отнасят до просрочието, не могат да се приспособяват за случаите, в които давността е започнала вече преди влизането в действие на настоящия закон, ако, за допълнението на започнатата вече давност, се изисква по-кратък срок за просрочване от онзи, който е предвиден в настоящия закон.

Чл. 830. Разпорежданията на настоящия закон, които се отнасят до правата на иск и обратен иск, и до упражняването и изгубването на тия права, се простират и върху ония менителници, които са платими след встъпването в сила на настоящия закон, но са издадени преди това.

Чл. 831. Менителниците, просрочването на които е започнало вече преди встъпването в сила на настоящия закон, колкото се касае до просрочването на правото за иск или обратен иск, трябва да се обсъдят според досегашните закони.

Чл. 832. Разпорежданията на настоящия закон, предвидени в книга II, глави I и III, части I, II и III, не се прилагат към масите на ония длъжници, които са били обявени за несъстоятелни, преди встъпването в сила на настоящия закон; при това разпорежданията на настоящия закон, които се отнасят до оспорването и прихващането на сделките или вземанията, даже и в такъв случай, не могат да се приспособяват, ако несъстоятелността е обявена след встъпването в действие на настоящия закон.

Обща наредба

Чл. 833. Настоящият закон влиза в сила на 1 януарий 1898 година.